تانیش

بئشینجی سایی

۱۳۹۷ / پاییز

تبریز بیلیم یوردونون تورکجه – فارسجا اؤیرنجی سل درگیسی

– هویت و زبان
– جوامع و فرهنگ‌ها
– آشنایی با تئوری نهاد ها و مسئله توسعه پایدار
– سیویل اطاعت‌سیزلیک
– تروریست‌های مدعی حیات آزاد و روشنفکر نماها
–گفتمان هویت طلب در دانشگاه
– قادین‌لار دده قورقوددا و یئنی یاشام‌دا
– اسلام در میان ترکان
– تورک تمغای‌لاری آزربایجان فرشلرینده
– تبریز فوتبالی‌نین ایلک لژیونری

اورمو گؤلو قوروماياجاق!!!

وسن دؤنه جکسن، اينانيرام

بيلسه يديلر کئشکه

هله شعرلريمين گلينی يولدادی

بيز ساحلده گؤروشه جه يديک، گون باتان چاغی

...

ساحل، هر نفس اوزاقلاشير!

مصطفی شيخ پور

بسم الله الرحمن الرحیم

تانیش

بئشینجی سایی
۱۳۹۷ / پاییز

امتیاز ییه‌سی:

آذربایجان تانیتیم اوجاغی

سورواملو مودور:

امین احمدزاده

باش یازار:

دنیز صمدپور

تاساریمجی و صفحه دوزنلییی:

امین احمدزاده

بو سایی‌نین امکداش‌لاری:

عیسی عزیزی، حبیب نگهبان، علی میرزائی، سینا انواری، رامین مرادیان، شایان انتظاری، علی مسیبی، آرزو مرادی ثانی، محمدرضا عبدالهی، نوراله جعفری، جواد الهیاری، سحر شکری، امیر بدری،علی قاسمی گنجه‌لو، فاطمه حیدری، احمد حبیبی

تشکّر اولونور:

علی حمزه‌زاده، زیبا نیازی، امین جودت، هادی اقدسی

اوجاغین تئلگرام کانالی:

@ATO_tabrizu

ارتباط یولو: ۰۹۳۷۴۳۸۱۸۷۸

*اوجاغین آدرسی: تبریز بیلیم‌یوردو/ اورتا تیکینتی، ایکینجی قات

*آدرس کانون : دانشگاه تبریز- ساختمان مرکزی- طبقه دوم

آذربایجان تانیتیم اوجاغی

دانشگاه تبریز

باشلیق‌لار

. باش‌سؤز ۳
. هویت و زبان ۴
.یوخلاماغا چالیشیر ۷
. جوامع و فرهنگ‌ها ۱۱
. ویکی‌پدیا نامی آشنا برای آنان‌که دسترسی به اینترنت دارند ۱۴
.نگاهی اجمالی به جامعه‌شناسی گیدِنز(۲) ۱۶
. سیویل اطاعت‌سیزلیک ۲۰
. تروریست‌های مدعی حیات آزاد و روشنفکر نماها ۲۴
. آشنایی با تئوری نهادها و مسئله‌ی توسعه‌ی پایدار ۲۷
.گفتمان هویت طلب در دانشگاه ۳۰
. دانشجو ۳۳
. شعر ۳۵
. نیم نگاهی به حقوق زنان ۳۶
. نه‌دن قادین شکیلی یاساق اولوب؟ ۳۸
. قادین‌لار دده قورقوددا و یئنی یاشام‌دا ۴۰
. اسلام در میان ترکان ۴۲
. تورک تمغای لاری آزربایجان فرشلرینده ۴۶
. عمادالدین نسیمی ۴۸
. تبریز فوتبالی‌نین ایلک لژیونری ۵۱
. تورکجه‌م منیم توم یاشامیم ۵۳
. تغییر نام شهرهای آذربایجان ۵۴
. آتا سؤزلری، اوچ دیل‌ده ۵۶
. سورپرایز استاد دانشگاه ترکیه‌ای برای تیراختوری ها ۵۷

دنیز صمدپور

باش سؤز

تانری نین آدیلا

عزیز و حؤرمتلی اوخوجولاریمیز بیرینجی وهله‌ده بیزله یول‌بیر اولماغینیز اوچون تک تکینیزه تشککورلریمیزی بیلدیریریک. درگیمیزین۵- اینجی سایپسینی تقدیم ائتمکله بیزیم اوچون یوکسک ده‌یره مالک اولان قونولاری سیزینله پایلاشماق ایسته‌ییریک. بیزیم درگی اینسانی، اؤز حاقلاری و هویتی‌ایله تانیش ائتمک مقصدی اوچون یازیلمیش‌دیر.

دنیایا حکومت، لاپ قدیم زامانلاردان بشرین باشیندا فیرلانان بیر خیال‌دیر. اینساندا اولان سلطه میل‌لری دوزگون بیر یولا سالماق اوچون، بیر چوخ بشری مسلک‌لر و مکتب‌لر یارانیب‌دیر. الهی دین‌لرین‌ده اساس مقصدی، اینسان‌دا اولان فطری تمایل‌لاری یوکسک بیر آماجا ساری یؤنلتمک‌دیر. بیرینجی تمدن‌لر میدانا چیخمازدان اول، اینسانلار کیچیک ییغین تشکیل ائده‌رک، حیاتین و طبیعتین نعمتلرینن داها چوخ یارارلانماق ایسته‌ییردیلر.

طبیعی کی بو یاشاییش و داها دوغروسو سلطه یاریشلاری بیر چوخ حالاردا قانلی دؤیوشلرله نتیجه لنیردی. بیرینجی تمدنلرین یارانماسی ایله بو ییغین یاریشی داها گئنیشلندی. سونرالار الهی دینلرین گؤستریش و تانیتیمی اینسان دوشونجه سینین انکشاف و گلیشمه نتیجه‌سینده اینسانی جمعیت‌لر نظاما سالیندی. حاکمیت سیستملری نین گلیشمه سی و مدرنلشمه سی بیر گون بدوی و قدیم اینسانلارین اوولاغی اولان یئر کره سینی بو گون کو شکیله سالدی؛ ایری-اویرو چیزگیلرله پارچالانمیش بیر دونیا. آما مستقل اؤلکه‌لرین یارانماسینا سبب اولان بو پارچالانما اصلینده اینسانلارین امنیت و اورک بیرلیگینه چوخ یاردیم ائده‌بیلدی.

بویاسیندان، عرقیندن، دیلیندن و... آسیلی اولمایاراق چئشیدلی اینسانلار بیر-بیرینین یانین دا حرمت وحتی سئوگی ایله یاشاماغا باشلادیلار. البته سلطه چیلیک ایستک‌لری جیلوولانمامیش طاغوتلارین حیله‌گرلیکلری هله ده دوام ائتدی. آیدین دیر کی، عصرلر بویو مشترک مدنیت تاوانی آلتیندا یاناشی یاشامیش انسانلارین آراسیندا کی سئوگی نهایت، قوملارین بیر-بیرینه باغلانماسینا گتیریب چیخاردیر.

ایسلام دا بیر سایپدان بویا، عرق، دیل و قومیت عاملری فضیلت و اوستونلوک معیارلاری کیمی قبول اولونمور.

بو یئر کره نین هر بوجاغیندا یاشایان کیمسه بیر هویت و کیملیک صاحیبی دیر. گئرچکدن بو دونیا اینسانلاری چئشیدلی فرهنگ لری، عنعنه لری، دیل لری و... ایله گؤزل دیر. سون سؤزوموز بو کی هویت و کیملیگی جانلی ساخلاماق و یاشاتماق، نژادپرستی و عرقچیلیق ایله فرقیلی و باشقا دیر؛ بیرینجی یول گؤزللیک‌لره و انکشاف‌لارا و ایکینجی یول ایچی‌بوش مغرورلوغا و تکبوره چاتار.

سونسوز سایغی‌ایله

هویت و زبان

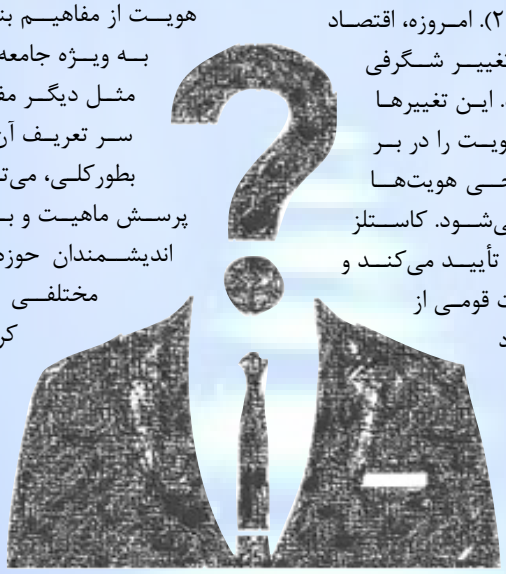
شایان انتظاری

زبان همواره نقش مهمی در ایجاد و بیان هویت داشته است. در عصر پسانوگرا (Post Modern)، با افول برخی نشانه‌های هویت، همچنین نژاد، این نقش مهم‌تر نیز شده است (Warschauer, ۲۰۰۷). امروزه، اقتصاد بین‌المللی و یکپارچگی رسانه‌ها تغییر شگرفی در سراسر جهان ایجاد کرده است. این تغییرها جریان ثروت، قدرت، نمادها و هویت را در بر می‌گیرد و سبب گسیختگی برخی هویت‌ها و شکل گرفتن هویت‌های نو می‌شود. کاستلز (Castells, ۱۹۹۷) نیز این روند را تأیید می‌کند و معتقد است هویت به ویژه هویت قومی از هنگام تشکیل جوامع انسانی وجود داشته است.

شوهامی (Shohamy, ۲۰۰۶)، نقش مهم دیگر زبان، علاوه بر نقش آن در برقراری ارتباط، ایجاد هویت در افراد و تعیین وفاداری آنان را یادآوری می‌کند.

هویت‌های سرزمینی قدیمی‌تر بدانیم که از سنت‌ها، تاریخ، زبان، مذهب، عوامل محیطی و جغرافیایی، به ویژه اسطوره‌ها اثر می‌پذیرند (معینی علمداری، ۱۳۸۳؛ دیلم صالحی، ۱۳۸۵).

هویت از مفاهیم بنیادین علوم اجتماعی و به ویژه جامعه‌شناسی فرهنگی است و مثل دیگر مفاهیم علوم اجتماعی بر سر تعریف آن اختلاف نظر وجود دارد. بطورکلی، می‌توان این واژه را پاسخی به پرسش ماهیت و به معنی چیستی دانست. اندیشمندان حوزه‌های گوناگون، سطوح مختلفی را برای هویت طرح کرده‌اند؛ مثلاً روان‌شناسانی مانند پیاژه و فروید، اساس شکل‌گیری هویت انسان را در مراحل مختلف رشد او می‌دانند. از نظر آنان هویت ار سطح فردی آغاز می‌شود و با گذر از لایه‌های اجتماعی، در احساس ((هویت ملی)) ـ که عالی‌ترین سطح هویت است ـ به تکامل می‌رسد. جامعه‌شناسان، هویت را عبارت از احساسی می‌دانند که فرد در جامعه به آن دست می‌یابد و سپس با تکیه بر اشتراک‌ها و یا تفاوت‌هایی که با گروه‌های دیگر دارد، به درک احساس هویت مستقل می‌رسد (لک ۱۱۳:۱۳۸۴). در این تعریف، افراد و جماعت‌ها در روابط اجتماعی‌شان، از افراد و جماعت‌های دیگر

هویت دارای اقسام قومی، ملی، زبانی و دینی است و پرداختن به زبان، نیازمند توجه به تقسیم‌بندی آن به دو گونه‌ی زبان ملی و زبان قومی است.

مسئله هویت و زبان، و چگونگی تعامل این دو به مثابه‌ی در جزء از زیرساخت‌های جوامع بشری، تا آن حد اهمیت دارد که برخی جامعه‌شناسان و تحلیل‌گران علوم اجتماعی معتقدند، ملت‌ها زاییده‌ی عصر جدید نیستند؛ بلکه باید آنها را حاصل بازسازی

متمایز می‌شوند.

هویت فرایند پاسخگویی آگاهانه فرد به مجموعه‌ای از پرسش‌ها درباره خودش می‌باشد؛ مثلاً درباره گذشته‌اش و اینکه او کیست؛ کجا بوده؛ چه بوده؛ چه هست و به چه قبیله، نژاد و یا ملتی تعلق دارد؛ منشأ اصلی‌اش کجاست و در تمدن جهان، چه نقشی داشته است. شریعتی (شریعتی، ۲۹:۱۳۵۸) معتقد است، منظور از گذشته، گذشته قبرستان شده نیست؛ بلکه گذشته‌ای است که اکنون هم وجود دارد؛ گذشته‌ای که گونه‌ای کلاسیسم زنده است و الان هم حس می‌شود و ما با آن زندگی می‌کنیم؛ گذشته‌ای که شخصیت فرهنگی ما را می‌سازد و به آن تکیه می‌کنیم. برخی اندیشمندان هویت را با تأکید بر وجه ((تشخُص)) تعریف کرده‌اند. شیخاوندی (شیخاوندی، ۱۳۷۹) بر این باور است که هویت بیان کننده‌ی مجموعه ویژگی‌هایی است که امکان تعریف صریح یک شی یا اسم یک شخص را فراهم می‌آورد. برخی هویت را عبارت از معنادای جامعه دانسته‌اند؛ بدین معنی که جامعه معنایی از خودش قائل باشد، در چهارچوب آن عمل کند و در صورت از دست دادن این معنا و یا پدید آمدن گسیختگی در معناداری به هر دلیل، با بحران هویت روبرو شود (رجایی، ۱۳۷۳). بوزان (Buzan, ۲۰۰۴: ۲۷۱) هویت را روح جامعه می‌داند که ((پاسداری از آن به بوته‌ی فراموشی سپرده شده است و اینک با توجه به جریان‌هایی چون مهاجرت‌های گسترده و جنگ‌های قومی، لازم است به آن توجه گردد)).

در اروپای قرن بیستم، ارتباطی محکم میان زبان و هویت دیده می‌شود و زبان، عاملی مهم در ظهور کشورهای مستقل به شمار می‌رود. این کشورها جایگزین سلسله‌های پادشاهی و امپراطوری‌ها می‌شوند و نامشان را با زبان‌ها می‌آمیزند. به نظر گابینز و هالت (GubbinsandHolt,۲۰۰۲) این شیوه برای مشروعیت بخشیدن به قدرت سیاسی در کشورها لازم است.

*** احساس هویت داشتن، مهم است و چالش اصلی برای یافتن هویت در دوران نوجوانی صورت می‌گیرد. اگر این احساس قوی تحقق نیابد، در نقش فرد تداخل ایجاد می‌شود و احساس بی هویتی، بی هدفی و رفتار ضد اجتماعی در او پدید می‌آید. به سبب وجود حس قوی هویت‌یابی در انسان، شناسایی عوامل مؤثر بر هویت، از جمله زبان، ضروری است

*** از نظر آلبرتو ملوچی، هویت همواره در بر دارنده‌ی ((تنش رفع‌شده و رفع‌نشده))

است؛ یعنی بین تعریف‌هایی که ما از خود داریم و دیگران از ما دارند، نوعی شکاف وجود دارد (دان، ۱۳۸۵: ۹۰ و۹۱)؛ بنابراین، هویت به گونه‌ای ضروری، بخشی جدانشدنی از نظام مناسبت‌های تفاوت است که در ارتباط با دیگری یا غیر شکل می‌گیرد و اگرچه زبان یگانه راه بروز آن نیست، در ظهور آن، نقشی مهم دارد.

در تقسیم بندی زبان بر اساس هویت، دو مؤلفه وجود دارد؛ یکی زبان ملی و دیگری زبان قومی، تعامل این دو گفتار با هویت ملی را در شماره‌های بعدی نشریه مطالعه نمایید .

منابع

• دان، رابرت جی. (۱۳۸۵). نقد اجتماعی پست مدرنیته: بحران هویت. ترجمه‌ی صالح نجفی. تهران: نشر شیرازه.
• شریعتی، علی. (۱۳۵۸). بازگشت به خویشتن. تهران: بی‌نا
• معینی علمداری، جهانگیر. (۱۳۸۳). هویت، تاریخ و روایت در ایران: هویت، ملیت، قومیت. مجموعه مقالات به کوشش حمید احمدی. تهران: مؤسسه‌ی تحقیقات و توسعه‌ی علوم انسانی.
• لک، منوچهر. (۱۳۸۴). ((هویت ملی در شعر دفاع مقدس)). فصلنامه‌ی مطالعات ملی. س ۶. ش ۲. صص ۱۱۱-۱۳۲.
• Buzan, Barry (2004). «Security Studies: Beyond Strategy». <<www. Yorku. Dald
• Gubbins, P. and M. Holt (2002). Beyond Boundaries: Language and Identity in Contemporary Europe. Clevedon: Multilingual Matters.
• Warschauer, Mark (2007). «Language, Identity, and the Internet». In B.Kolko,
• Castells, Manuel (1997). The Power of Identity. Malden, MA: Blackwell.
• Shohamy, Elana (2006). Language Policy. New York: Routledge

یوخلاماغا چالیشیر

رامین مرادیان
تورک دیل و ادبیاتی اویرنجی‌سی

یاتاغیندا دالی اۆسته اوزانیبکن هندزفزی‌سینی چیخاریر. تۆکوک، آرقین یورقون، یا معتاددیر یا وورغون گۆزلری‌ایله تاوان دلیر.بیر داها دیریلمیش اۆلوتک.اۆز-اۆزویله بئله دوشونور : من اونو گۆرجک جوشقولانیرام هیجاندان قانادلانیرام، گوجلوله شیرم توخونسالار پاتلار بومباتای اولورام. او دا... او دا هیجانلانیر سیرکه گئتمیش اوشاغا تای. کیلاسداکی بوتون گیج اویونولاریم، دوشابلانمالاریم اونون گۆزونه گیرمک اوچون دور ده زار کۆنلومده نه کی وار بیلیر ده سایمیر دا یاخیر دا، ندن؟ بیلمیرم! نه ائدیم بیلمیرم! هامی «گئت اورک سۆزونو دئگیلن ده یوباتما»» دئییر آمما نه ائدیم کی سونوجونون نه اولاجاغینی بیلمیرم، اونون «یوخ» اوخو، جان اۆسته اولان قوردا ووروللان آرپی جی کیمی دیر بونا داها دۆزوموم قالمایییب والله.

نئچه همکیلاسی اوغلان لا راحاتجاسینا دانیشیر گولوشور بلکه اونلاردا گۆولو وار وای آللاهیم. باشیم پاتلاییر، اوره ییم چاتلاییر تکجه، اونو ۳۶۵ -گون ۲۴ ساعات سئودیگیمدن همده ائولنمک آماجلی سئودیگیمدن آرخاییینام. ائولنمیه ده هله شرایطیم دوز دئییل آمما اونلا بیرگه اولماغا جان آتیرام. اوره ییم یانیر یاخیلیر، دۆزوموم توکه نیر، آلیشیرام، گئج اولمادان دویغومو اونا ائشیتدیرمه لی یم، نیتیمی اورتایا قویمالی یام، ساخلاشماق فیل ایشی‌دیر، دئیم سۆزومو گرک، هر حالدا ایندیکی آوارالیغیمدان، بو ذره-ذره یانماغیمدان خوش دور، باری بئله‌جه روسوای اولدوغومدا، اوبیری اوغلانلارا آلدانماز دا، باشینا آیری اویون‌لار گلمز بلکه. منیم اوره‌ییمین هر دۆیونتوسونده او وار آمما باشقا اوغلانلارین نیتینده هوس وار. آمما... آمما دئسم بیر گون، یوخ ائشیتمک ده فیل ایشی دیر»

پریز یانیندا گودمه یه حوصله سی یوخ دئیه قالخیب پاوربانکینی گتیریب بو دوشونجه لرده یکن هندزفزیسینی تاخیر. گۆزلرینی یومور و « سنین کیمی گۆزه له من/ وورولموشام خبرین یوخ/دوشموشم بو سئودایا من/ بیر بیلیب دیندیره نیم یوخ...» ماهنیسینین ریتیمی اورک سیزیلتیسی ایله اویناشاراق حسرت دن آرزی دان یوخودا ایتمک ایستیر.

بیزیم ناغیلین اوغلان-موغلانی نی بیرده روانشناسی نین« تئز دئ بوگون وارکن، یارین پئشمانلیق چکرسن بیریسی گون اۆلرسن. اورک سۆزو گیزلنمز...» سایاق سۆزلری ده بیریاندان قورووردو. هرگون بو دوشونجه لرینین اوجسوز بوجاقسیز دنیزینه جوماراق چتینلیکله یوخلاییردی، سحرلر ده داندان اۆنجه آناسی نین نامازا قالخدیغیندا تیقیلتی دویجاق اویانیب یئنه او فیکیرلرین دنیزینه هوپلانیردی دا یوخوسو قاچیردی. آدرنالین فاییزی هابئله نبضی نم نئچه‌یه قالخیردی و بو دنیزین ایچینده اۆزرکن گوندم ایشلرین یاپیب آرادا بیرده بوغولور، قورتولوردو بو سئوگی خیاللاری دنیزیندن. یئمک یئمه سی‌ده ، درس چالیشمالاری دا یا بو دنیزده یکن یاپیلیر یا دا بو دنیزدن جیم-جیلیق یاشکن یاپیلیردی. بیر یاندان ائولیلیک آماجلی سئوگی‌دن آنلیردی؛ شرایطینین دوز اولماماسینا گۆره ارشیلمییه جک سئودانین دنیزینه تماما جوماق دان قورخوردو، بیر یاندان دا اوره یی سئوگی ایله قیسقانج گوجلری اوره ییندن دلیلیک سینیرلارینی آشماقدایدی.

بو گئجه بۆیوک آتاسی گیله قوناق ایدی‌لار. اوغلان-موغلان اوردا دا بیر بوجاغا سیغینیب دانشدیریلسایدی بیر گولومسه ییشله قیسسا جاواب وئرمک اونون درین قویوسونا سیغیشماسی نی بلکه گیزله ده بیلردی.

باشی آشاغی دا تلفونونا باخیردی . ماهنی‌دان ماهنی یا تلگرامدان اینیستایا گوروهدان گوروها. آرزیلار قیزینین آن اولدوغونو گودوب بیرلیکده اولدوغو گوروهلاردا یازیشماماسینی گۆروب مین فیکیره دالیر.

هاردا کیم ایله یازیشیر گۆرن

کیمین دیلیندن سئوگی قوخولو سؤزلر ائشیدیر گؤرن... بیر تک تانری بیلیر اوره یینین نئجه سیزیلدانیشین.
بؤیوک آتاسی « آنایین دیلی چوو چیخاتدی ناواخ به گله ی شاما؟ گل یئ آرادان چیخ گنه گیر او یییه‌سیزه» دئیه سسله نیر. «گلدیم» دئیه سس وئریر.سفره قیراغینا باغداش قوروب شوخلوقلاشماقلا دانلاقلاردان اوزاق قالماسینی آماجلاییب یئمه یینی گولومسه یرک یئییر.
یئدیکدن سونرا اؤیود باشلاناجاق ایمیش سانکی. بؤیوک آتاسی:« اوغلوم ال بویدا تنکه سنی اؤزونه قول ائلییب. سن اونو ایشله دیره ی یا او سنی؟بیراخ او پوخراتی ... بالا سوچ اونو سنه آلاندا ، دور بیر دولان ائشیکده، گز و...» بو دانلاغا تای اؤیودلرین تیکانی، آرزیلار قیزیندان آلدیغی اوخلار یانیندا اوخومازدی. آخی دم به دم و سوره کلی اوخلار ایدی قیزدان گلن. آلدیغی یئنی مانتوسو بیرآز دار ساییلیردی. هردن ایلنده باشقا اوغلانلارین گؤزونه چکیجیلیک سرگیله یه بیلردی. باشقا قیزلارا پوز اولاراق تانیملانسایدی بوناتای گئییم‌لر اوغلانا یالنیز و یالنیز پوزونتو تانیملانیردی. یارا اؤسته دوز ساییلیردی.
ایشده گونلری بئله گئچیردی اوغلان-موغلانین...
بو تاسا دنیزیندن قورتولماق ایسته‌ییردی. ایچینده عاصی بیرقورد بیرآندا گیریب قوزونو قاپیب بوتون سؤز-ساولارا سون وئرمک ایسته‌ییردی. هارداسا قورد بیر یول ایله گرچک دونیادا اولوشانمیردی. بو ایشین ان دوزگون و دایاناجاقلی یولو ائولیلیک ایدی؛ اونون دا یولو ائلچیلیک دن کئچردی. ان‌بؤیوک قورخوسو قیزی الدن وئرمک‌ایدی. تاپ‌هاتاپ درسلرده دوشمک، مشروط اولماق، جماعتین سؤزوباخیشی، ساغلیغی، ایشلری، گله جه یی و... هر شئی اؤنمسیز ایدی گؤزونده. ائودن ده بیلمیرلر کی بسله دیکلری اوغلان-موغلان انتگرال آلاندا تابع لردن X یئرینه آرزولار قیزینی آختاریردی. هردن سونسوز اولومسوزلاردا تاپیردی هردن سونسوز اولوملولاردا...
اؤزونو بیر اؤلوم-دیریم دورومواندا گؤروردو، فقط اؤلومه دوشمک احتمالی داها چوخ اولان بیر ساواش ایدی و اوغلان-موغلان بوتون اینانجی ایله دیری قالماغا ساواشاجاغیدی. آناسینی گؤندرسه ایدی بو هوس،یالان وآلدانیش دولو قیز اوغلان آراسی باغلانتی لارا چولغالانمیش اورتامدا، دیری قالما احتمالی یوکسه لر سانیردی. آرزولار قیزینین اوغلانین سئوگی دولو باخیشلارینا قارشین اونا اوز وئرممه سی، باشی سورکلی موبایلدا اولوب هردن ده گولومسمه سی اوغلانین باغرین دئشیردی. کؤنلو اوغلان دان آرالی گزیردی،بونا گؤره آناسینین گؤندرمه سی ده خوش گؤرونموردو. آناسینین غروروونو، حرمتینی، اوره یینی سیندیرماق ایسته مز ایدی.
اوره یی یاد اللرینه ایلک اولاراق توتولان سئرچه بالاسی اوره یی تک، پیر-پیر آتیردی.
آرزیلار قیزینین «یوخ» و چکیلرمی هئچ؟ آرخایا دؤنمیه یول قالامیش ایله ری ده‌ده اؤلوم وارتای بیر دورومدا ایدی. اوغلان اوچون آرزیلار قیزینا اوره یینین سؤزون دئمک، نفسینی، اورک چارپینتیسی نی دوردورارجاسینا دونیانین ان اؤلومجول ایشی ایدی. انتحار کیمی ایدی. آرزیلار قیزینا دئیه جک سئوگی سؤزو سانکی اؤز قلبینه سیخیلیردی اؤنجه. قیصر رومو اسیر ائدن آذر قوشونوناتای، چنگیزخاقان ارلری تک جسارتلی داورانماق ایسته‌ییردی. اؤدلک اوخو سینه دلمز دئمیشلر.سینه دلمز ده الینی اوخودار دا اؤدلک یا اسیر اولار یا اؤلر. « مقصودون اگر جانیمی آلماق ایسه ظالم/ناز ائیلمه بیر کج نگه ین معطلییم من»-ده «ناز» یئرینه« شک» ، «معطلییم» یئرینه «اؤدله گی یم» قویولسا بیزیم سوژه نین دورومونو یانسیدار.
بیر گون بو یاد شهرین بیر خییاوانیندا، بیر بوجاغیندا، بیر بوروغوندا بیر میدانیندا انتحار یاپاجاق ایدی. دانیشگاهین وئردیگی یاتاق یئری دئدیکلری پانسیون داکی یاشامین، چوخلارین دلی ائدن، چتینلیک لری، شیرینلیک لری ده توز قوندورموردو اوغلانین سئوگی وولقانینا. بو گون لر

سئوگیسینی پوسگوروب انتحار ائده جکدی.
یاتاق یئرینده کی دوستلاری دا بو عذاب دان قورتولماسینی ایسته‌ییردیلر. اوغلان-موغلانین بو سولقون-حیران دورومو اونلارا دا ایلگینج ایدی، هردن مسخره ائدیردیلر هردن اؤیود وئرمه مقامیندا گؤرونوردولر. هردن بیر گولومسه مه هردن بیر ده آنلایارجاسینا باش ایمه لری ایله قارشیلاییردیلار اوغلانی. بوگون درسلری یوخ ایدی ده گون اورتایا یاخین چای قویوب قاین آلتی دئیه بیرشئیلر یئیه جکدیلر. ایچی خیردا چؤرکله دولونایلون سفره نی گتیریب ایچینده یئنه ده چؤرک سولادی سعید.افشار دا چایدانی اوجاق اوستونه قویوب اوتاغا گیریردی، اَینینده کی او سیرتیق کؤینک ایله. گیریب دئدی : « قاغا بو اوغلان-موغلانی دا بیری اویاتسین کؤمک کی ائله میر بیزه باری گلیب تیخسین بیر تیکه اؤلوب قانی بوینوموزا دوشمه سین هئئئئی ». اوغلان-موغلان یئریندن قالخیب «چوخدان اویاغام من بیلمه دیم سفره دؤشمکده ییز» دئدی . سعید گولوب « بو گون حساس گون دور بالا گل یئ انرژی لی اولاسان بلکه سؤزلریوی دئیه بیله سن گلین خانیما» علی ده قوشولوب دوستلارلار قاه-قاه چکیب گولوشدولر.علی دئدی : « نه دی خالقین قیزینا آد قویئرسیز هاچان اوزوک تاخدی اوندا اولار گلین الان دده سینین قیزی دی مین دنه ده ائلچی سی وار.» سعید گؤزلرین برلتدی علی-یه سوس دئیه. علی یئنه قاه-قاه چکیب گولرکن سعید داوام ائتدی :« آی اوغلان عاشیق اوغلان آتیل ال-اوزووو یو گل اوتور بری سایما اغیارین سؤزون»
افشار : «والله من بو اوتاغا گله لی آلتی آی دی گؤزلوروخ آغا گئده اورک سؤزون دئیه هله ده کی هله دی قیسیب ایچینده، اوغلان سنین یئریوه هرکیم اولسایدی ایندی اوشاغی دا اولموشدو باااا بیلیسن دا نه دئییرم. اوغلان دئ اولدو اولدو اولمادی مین دنه قیز بیرین تاپ دا اوندان لاپ گؤزللری ده وار باااا »
آراز موراببالاری گتیریب اوتوردو گؤزلرین اوواراق دئدی : « اوغلان-موغلان من اؤزوم تویینگه گلیب قشنگ اوینییه جگم. قارداشلاریم اللرینگیزه ساغلیق کؤمک ائدینگیز بیزیم اوغلان-موغلان ائولنسین اینشالله واریمیز ائولنه ک قورتولاگ بو خمیر اولموش چؤرک لردن بوموراببالاردان بو پنیرلردن بو یاتاق یئری یاشامیندان.قاچاقچی لار کیمی یاشیریگ والله. اوغلان-موغلان سن ائوله ن ده بیزه ده یول آچیلسین. بو قاچاق یاشامدان قاچاگ باری. سن باشلا گئت بیزه ده یولو دئ سونرا»
افشار: « باخ گؤر بو کیمدن ائولنمه یولو ایستیر. قارداش ائولنمیه گئده جخسن یولون اوسته چیخان بوتون قیزلارا پروپوزال وئره سن. سنین‌ده یاشین یوخاریدی هامی دئیه جخ کی بس حتما ائولنمیه فیکیرله شیرسن. هامی دوست اولاجاخ سن ده بیرینی سئچیب قالانینی بیر ماهاناینان سووشدوراجاخسان یاغلی سینی سئچه سن »
گوندن گونه دَیمه دوشرله شن اوغلان-موغلان بو گون آخشام اویغون و مناسب فرصتی بولوب باشینا یئنی اولای لار گتیره بیله جک ایشی یاپاجاغینی دوستلارینا دئمیشدی.
دوستلارینین سؤزلری هرزامانکی کیمی توختانج دا دئییلدی یول آچان دا یالنیز گؤولونو اوخشویان سؤزلری بیر دوست لاریم وار تانریم شوکور دئدیردیردی.
سفره بو سؤزلرله ییغیشیلدی اوغلان-موغلان درین بیر باخیشلا دوستلارینا باخیب « سیز منیم نه چئکدیغیمی بیلمه دی ییز، بیلمیره ییز، بیلمییه جه غه ییز، بیلمه ره ییز» دئدی.
... بو آخشام بوتون اؤزگوون، اونور، دیله یینی اوره یینی اوست -اوسته قویوب گؤزلجه بزه ییب آرزیلار قیزینین آیاغی آلتینا آتاجاق ایدی. سانکی حیات فلسفه سی تهلیکه یه دوشه جک ایدی.
« او گولوشون وار هاا، او گولوشون گونش دن پارلاق دیر، گؤزلرین گئجه تک دیر باخدیغیمدا زامان دورور...» بو سؤزلری آینا قاباغیندا اؤزونه ده دئینمیردی هله خالقین قیزین توتوب خیواندا بو سؤزلری دئمک اولارمی ایدی؟ همده بو، سؤزلرینین هامیسی دئییلدی. بوتون دویغولارین، آماجین، نیتین ییغیب چوخ قیسسا جومله ده ان آیدین و بلیرگین بیچیمده دئمه لی ایدی. اتم بومبالاری کیمی چوخ انرژی نی آز سؤزجوکلرده داشییان جومله ایسته‌ییردی. اوره یینین داغ بویدا یانقیسین گؤیچک-گؤیچک گوللری اولان سونسوز سئوگی باغینین گؤزللیگین قیزین اوره یینه بئینینه اوتورتماغا بیر جیغیر آختاریردی. چوخ دوشونموشدو. سون اولاراق« چوخدان دیر سنی سئویرم سنله ائولنمه یی دوشونورم» دئمک قرارینا گلمیشدی. آی لارجا اوره یینده بسله دیگی سئوگی بیر«یوخ، اولماز، ساغولاسیز»
سؤزویله یوخ مو اولاجاغیدی؟ اونورو، غرورو یئره یاخیلمادان یالوارماق اولارمی ایدی؟
آرزیلار قیزینین دانیشگاهین هانسی قاپیسیندان چیخاجاغی هانسی یولدان نه ایله هارا گئده جه یینی اؤن گؤرموش ایدی. دانیشگاهدان چیخیب بیرآز یایا یئریدیکدن سونرا بی آرتی یه مینیب ائولرینه قدر ۵۰۰متر حدودوندا آرالیغی یئرییه جک ایدی. بو ۵۰۰ متیرین ایلک اوبیری خیاوانا دؤنمه میش ۱۰۰متری ان اویغون یئر ایدی. یئترینجه ائولرینن اوزاق ایدی دانیشگاهدان دا؛ چوخدا خلوت دئییلدی.
سون دوراغا چات هاچاتدایدی. اتوبوس ساخلاندی. ائندی. آرزیلار قیزینین اثنیشینی گؤزله دی. اودا ائنیب یولا قویولدو. اوغلان-موغلان دا آرخاسیجا. قیزا یاخینلاشدی. اطرافی گودوردو. گودنمیردی.اوره یی آغزینندایدی. جسارتینی ییغدی.

قیزی چاغیردی. «خانیم باغیشلییین» آرزیلار قیزی دوردو. دؤندو. اوغلانین بئینی دوندو. «وقتیزی آلابیلرم بیر دیقه؟»
«بله بویورون» بیر ملک قارشیسیندا دورموش کیمی ایدی. ایچینده یالواریش واریدی. « والله واقعیتی بودور من سیزی ، من ایستیرم ائوله نم. ائولنمیه فیکیرله شیرم.نظریمده سیز وارسیز.
اگر موافق اولساز خانواده ینن گلک خیدمتیزه» دئدی. حایاتی بو آندان بری قیزین جوابینا باغلی ایدی. قیز قوروجا بیر گولومسه دی.
«خیر.ازدواجا قصدیم یوخ » دئدی. گئتدی...
سازاغا چارپیندی شاختالاندی اوغلان....
آرزیلار قیزینین گئدیشینه باخا-باخا قالدی دونوق گؤزلری. روحو بدنیندن آیریلیب قیزین آیاقلارینا دوشمک ایسته‌ییردی. دوشوب «گئتمه آنلا منی» چیغیرماق ایسته‌ییردی... دوشوب یالوارماق ایسته‌ییردی. یالواریب هایقیرماق ایستیردی. بوهایقیریشدان« سنی دریندن، اوشاقلیغیمدان بری سئویرم سانکی... جانیمسان...» ساچیلیردی.
یئرینده دونوق قالمیشدی...هر شئی دوروب قالمیشدی... زامان، حایات دایانمیشدی...
اوغلانین ایچی تماما بوشالمیشدی می؟ سانکی اونا یانارداغ گؤرونن حقیقت، قیزین بیر چیلتیک بارماغینین اسدیردیگی یئل ائتگیسینده توز اولدو... اوغلانا اینانیلمازبیر دوروم ایدی.
نئجه اولاردی بو ایش؟ آیلارجا یاشادیغی حقیقت یالانمی ایدی یوخسا گؤزویله گؤردویو آرزیلارقیزی و قولاغی ایله ائشیتدیگی «یوخ» یالان ایدی؟
بؤیوک بیر اولای اؤنجه سینده کی بیر بوشلوغون سوسقونلوغوندایدی...
بو اولایین نه اولدوغونو و اولایین سونونون نه اولاجاغینی ، اوغلانین معتاد یوخسا دلی اولاجاغینی، داها کیمسه یه اورک وئرمیه جه یینی، اصرارلا گئدیب قیزلا ایلگی قورماغینی، قیزین باشقاسینا اره گئدیب یوخسا او اوغلانا قاییدیب ایلگی قورماسینی کیمسه بیلمز منله تانری دان باشقا...
کیمی لری عشقین گوجونه، اصالتینه و وار اولدوغونا ، غرور، پرستیژ، شخصیت و اؤزگوون ازیلمه سینین وارلیغی و اؤنملیلیگیندن داها چوخ اینانارلار. عشقی یاشام سانیب باشقا نه واری اونا باخاراق اوینانان اویونلار،آدام لاری دا اوینانیلان اویونجاقلار گؤره رلر. کیمی لری اطرافلاریندا کی شرفسیزلیک لره باخمادان دئدیگی هر سؤزه صاحاب دورور...
کیمی لری مال-داوار بازاریندا قیزیلدان سیرغا ساتیر کیمی لری قیزیلدان قوچ هیکلی...

جوامع و فرهنگ‌ها

صیانت از فرهنگ– تهاجم فرهنگی– تعامل فرهنگی

امین احمدزاده

مقدمه

انسان‌ها بطور مداوم با هم‌نوعان خود در ارتباط هستند، برای رفع بسیاری از نیازهای خود به سایر افراد وابسته‌اند و بطور مداوم به کنش متقابل با افراد و جوامع دیگر می‌پردازند، در نتیجه پیوندی عمیق و پیچیده بین یک فرد یا جامعه با سایر افراد و جوامع وجود دارد. بدین ترتیب میتوان گفت که انسان ها موجوداتی اجتماعی هستند. مشخصاً بسیاری از موجودات دیگر نیز زندگی گروهی دارند، اما آنچه اجتماعی بودن انسان را از زندگی اجتماعی سایر موجودات متمایز می‌سازد «فرهنگ» است. بعبارتی دیگر می‌توان زندگی گروهی انسان‌ها در ساده‌ترین نوع خود را، نوعی غریزه تلقی کرد، ولی شکل‌دهی به زندگی گروهی، نوع ارتباطات و کنش‌های متقابل توسط فرهنگ حاکم بر هر نظام اجتماعی تنظیم می‌شود. به بیان دیگر پاسخ انسان ها و جوامع انسانی در مقابل محرک‌های خارجی اعم از افراد و جوامع دیگر، ناشی از غریزه، یعنی پاسخی ثابت و منفعل، نبوده و برخاسته از کنش‌های متکی بر اندیشه و فرهنگ و طبیعتاً پاسخی فعال است.

* فرهنگ و جامعه

فرهنگ از جمله الگوهای اجتماعی می‌باشد. الگوهای اجتماعی و در راس آن فرهنگ طی دوره‌های طولانی کامل‌تر و گسترده تر می‌شوند. این الگوها از نسلی به نسل دیگر منتقل شده و رابطه‌ی بین افراد، نهادها و سازمان‌های اجتماعی را تنظیم کرده و به کنش متقابل آنها سازمان می‌بخشند. فرهنگ و ساختار اجتماعی دارای الگوهای کوچکتری هستند که در طول سالیان دراز برای پاسخ دادن به نیازهای اساسی و حتی جزئی یک جامعه بوجود آمده‌اند و علاوه بر پاسخ به نیازها، عملاً در حرکت یک جامعه بسوی اهداف و آرمان‌هایش نقش عامل هدایت‌کننده و سازمان دهنده‌ای را بازی می‌کند. برای مثال اگر جامعه آذربایجان را در نظر بگیریم که در طول تاریخ محل ظهور عمده امپراطوری‌ها، بسیاری افراد پیشگام درعرصه‌های علمی، صنعتی، سیاسی، فقهی و ادبی و یا مهد مدرنیته و آزادی‌طلبی بوده است، توجیه این پدیده‌ها با مسائل زیستی-نژادی بدور از واقعیت می‌باشد، به‌عبارتی دیگر این مسئله نتیجه‌ی هوش خارق‌العاده و برتری‌های ژنی و ذاتی نمی‌باشد بلکه ساختاراجتماعی، فرهنگ و نهادهای اجتماعی و در یک کلام الگو های اجتماعی «جامعه‌ی آذربایجان» به اقتضاء نیازهای همین جامعه در برهه‌های مختلف تاریخ و در مواجهه با رویدادهای مختلف و حتی متاثر از جغرافیای سیاسی آن و بسیاری عوامل دیگر، طوری توسعه یافته است که بتواند به چنین نیازهایی پاسخ دهد. بعبارتی دیگر پاسخ به نیازهای اساسی، راهکارها و روند دستیابی به این پاسخ‌ها، در طول صدها و بلکه هزاران سال، قدم به قدم و ذره ذره تار و پود این فرهنگ را تشکیل و الگوهای اجتماعی را توسعه داده‌اند.

انسان موجودی اجتماعی است و در اداره امور و رفع بسیاری از نیازهای خود با دیگر انسان‌ها همکاری می‌کند، برای اینکه همکاری وجود داشته باشد، بایستی قواعدی هم وجود داشته باشد و افراد مایل باشند که کنش-هایشان را طبق این قواعد هدایت کنند. فرهنگ همان قواعد، باورها و ارزش‌هایی است که مردم نسبت به آن متعهداند. با توافق بر سر ارزش‌ها امکان کنش متقابلِ مبتنی بر همکاری افزایش می‌یابد، که این امر انسجام جامعه‌ای منحصر به فرد را به همراه دارد. یعنی اگر

قرارباشد زندگی اجتماعی وجود داشته باشد، با توجه به شبکه تقسیم کار، مراعات الگوهای فرهنگی ضروری است. فرهنگ نیز خود شامل ارزش‌هایی می‌باشد که پاسخ‌های کم و بیش مشترک را به وضعیت‌های تکراری در میان افرادی با فرهنگ مشترک توضیح می‌دهد و تصمیمات همان جامعه را بصورت هماهنگ هدایت می‌کند.

*تهدید فرهنگی و تضاد اجتماعی

از نظر ولتر طبیعت جامعه به گونه‌ای است که نابرابری می‌آفریند، هدف دولت بایستی کوشش برای برابری باشد.

اما منشا نابرابری ها چیست؟ از نظر ماکس وبر در سه حوزه یا عرصه با نابرابری مواجه هستیم: اقتصادی،اجتماعی و سیاسی. نابرابری اساساً زمانی بوجود می‌آید که برخی افراد یا گروه‌ها (جامعه ب) آنچه را که در جامعه‌ای ارزشمند شمرده می‌شود و یا منافع آتی را برایشان فراهم می‌کند، به انحصار خود در می‌آورند و در نتیجه دیگران«جامعه آ» از آن محروم می‌مانند و یا اینکه ارزش‌ها و منافع خود و یا جامعه خود را بر سایر افراد و جوامع(جامعه آ) تحمیل می‌کنند و ما حصل آن ایجاد امتیازات ویژه برای گروه‌های غالب، تسریع روند رشد و تسهیل دستیابی این گروه‌ها به اهدافشان می‌باشد. در نتیجه «جامعه‌ب» این سلطه‌ی خود را گسترش می‌دهد. در یک نظام دولت-ملت انتظار می‌رود نهاد دولت برای از بین بردن این نابرابری‌ها اقدام نماید، همچان که «ولتر» نیز همین مسئله را به صراحت بیان می‌کند. حال در صورتی که نهاد دولت به عنوان نهاد حامل قدرت و رگوله کننده مسائل سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، خود عاملی بر تشدید نابرابری ها باشد و یا حداقل اقدامات اساسی در جهت کاهش نابرابری‌ها انجام ندهد خود نهاد دولت به‌عنوان عامل نابرابری شناخته می‌شود. در این صورت جامعه‌ی سلطه‌جو«جامعه ب»، ولو اینکه افرادش بدخواه‌هم نباشند و عموماً هم اینچنین نیست، انگیزه کافی برای سلطه‌گری و تداوم مواضع را خواهند داشت و با کمک عوامل دولتی و قانونی «نهاد قدرت» بعنوان منشأ ابزار و امتیازات ویژه ، استمرار تقسیم منابع فرهنگی، سیاسی و اقتصادی را طوری که به نفع آنهاست تضمین خواهندکرد. در نتیجه ستیز اجتماعی و تضادهایی عمیق در مجموعه سیاسی-اجتماعی، به‌ظاهر واحد، پدیدار شده و تداوم می‌یابد. (به گمان لیبرال‌ها سیاست یعنی افکار و تضادها بیش از هر چیز تعارض‌های ناشی از عقاید و افکارند. نهادها، فرهنگ‌ها و نظام‌های ارزشی، پدیده‌های صرفاً تبعی ناشی از موقعیت‌های اجتماعی و اقتصادی نیستند و نه تنها شکل و چارچوب پیکار سیاسی را معین می‌دارند، بلکه به آفریدن تعارض‌ها و تشدید و تخفیف آنها نیز کمک می‌کنند.)

هنگامی فرهنگ جامعه‌ای«ب» دیگر، بر مردم جامعه‌ای منحصر به فرد«جامعه آ» تحمیل می‌شود، فرهنگ مهاجم، فرهنگ و ساختار اجتماعی جامعه‌ی هدف را زیر سوال می‌برد. در اینصورت مردم آن جامعه «آ» بجای آنکه فرهنگ مهاجم را صورتی از ارزش‌ها، قواعد و کنش‌های دیگران یا دیگر جوامع بپذیرند، آن را تهدیدی برای سیستم نظام‌مند جامعه‌ی خود تلقی کرده و مهاجمان فرهنگی، منشاء و حامیان آنرا مورد شدیدترین نقدها قرار داده و بدین ترتیب بدبینی فراگیر می‌شود. در چنین حالتی مهاجمان فرهنگی در راستای توسعه‌ی زیاده‌خواهی‌های خود و به نوعی مشروع جلوه دادن اهداف استعماری و استثماری‌شان از ابزار هایی استفاده می‌کنند. در راس این ابزارها ، مقبول‌ترین، کم هزینه‌ترین و کاربردی‌ترین آن‌ها، ابزارهایی هستند که توسط نهاد دولت،قانون و یا خلاءهای قانونی فراهم می‌شود. در کنار آن از ابزارهایی نیز برای نامشروع جلوه دادن عکس‌العمل‌های دفاعی جامعه هدف «آ» استفاده می‌کنند. برای مثال اگر جامعه هدف را آذربایجان در نظام سیاسی و اجتماعی ایران در نظر بگیریم. حامیان تهاجم فرهنگی همواره با تخریب سیستماتیک تاریخ، فرهنگ، هویت و زبان آن‌ها سعی بر ناکارآمد نشان دادن نظام اجتماعی، فرهنگ و نهادهای جامعه‌ی آذربایجان دارند و یا با نسبت دادن القابی همچون پان‌ترک، تجزیه‌طلب و ... در صددند تا مشروعیت دفاعی آن‌ها را به چالش بکشند. این نیز به نوبه‌ی خود باعث هر چه شدیدتر شدن تضادها شده و شکاف‌های بین جوامع را عمیق‌تر می‌کند و تهدید جدی برای واحد ملت می‌باشد. بعبارتی دیگر بی‌توجهی به این واقعیت که تاریخ منحصربفرد هر جامعه‌ای، الگوهای اجتماعی گوناگون متناسب با نیازهای همان جامعه ایجاد می‌کند و تحریم و حذف الگوهای اجتماعی یک جامعه و جایگزین

کردن الگوهای اجتماعی جامعه دیگر(بحث تجدد در نظام‌های سانترالیستی) جامعه هدف را به زوال، نابودی و انفعال کشیده و آن‌را در مقابل تهدیدها (تهاجم، استعمار و استثمار) شدیداً آسیب‌پذیر می‌کند.
(لازم به ذکر است که الگوهای اجتماعی و دستاوردهای آن عمدتاً توسط نمادها در جامعه رسوب کرده، بین نسل‌ها استمرار می‌یابند که در راس این نمادها زبان آن جامعه (زبان ترکی در آذربایجان) قرار گرفته است).

*اشکال رسوخ ، نفوذ و تهاجم فرهنگی:

- **تهاجم فرهنگی**: عامل، دست به اقدامات مستقیم زده بصورتی که با تأسیس بنگاه‌های فرهنگی متفاوت به صورت سازمان‌یافته سعی دارد دارایی‌های فرهنگی و نظام ارزشی و در نهایت نهادهای اجتماعی جامعه هدف را تخریب و نابود سازد. بعبارتی این نوع از تهاجم فعالیت‌های عینی و مشخص را شامل می‌شود.
- **نفوذ فرهنگی**: عامل و حامیان آن بجای اقدام مستقیم و تخریب مواضع فرهنگی جامعه هدف، با سرمایه‌گذاری بر روی تولیدات فرهنگی یک جانبه در جامعه‌ی هدف سعی بر آن دارند تا افراد جامعه هدف را مرعوب سیاست‌های توسعه و سلطه‌طلبانه‌ی خود کنند. در چنین حالتی کل یا جزئی ازفرهنگ جامعه هدف ناخودآگاه تحلیل می‌رود و فرهنگ و الگوهای تحمیلی در خلاءهای فرهنگی به جود آمده، قرار می‌گیرند.

*آیا فرهنگ منزوی است؟

به نظر لئو اشتراوس، نظریه پرداز و مورخ فلسفه سیاسی، بشر بی‌آنکه خود همیشه بداند و بی‌آنکه هرگز دقیقاً آگاه باشد، معاملات فرهنگی را به راه می‌اندازد و خود را میان عملیات تمدن سازی پرتاب می‌کند.
حال سعی میکنیم اجمالاً به اشکال تعامل فرهنگی در سه سطح بپردازیم:

حالت اول، پذیرش کامل: در این دیدگاه یک جامعه صادرات فرهنگی جامعه دیگر را به تمام و کمال می‌پذیرد و عملاً هویت سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جامعه‌ای دیگر را جایگزین هویت فردی و گروهی نظام اجتماعی خود می‌کند. بطوریکه شدیدترین حالت فرهنگ‌پذیری رخ میدهد. در این جامعه افراد بطور کل عوض می‌شوند(فرآیند آسیمیلاسیون). این افراد مثل دیگران حرف می‌زنند، مثل آنها فکر می‌کنند، چیزهایی را که آنها دوست دارند ترجیح می‌دهند و... . در نهایت چون جامعه ساختاری یکپارچه دارد پاسخ های افراد و گروه‌های چنین جامعه‌ای در مقابل محرک ها متناسب با نیاز ها و ساختار فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی همان جامعه نخواهد بود، در نتیجه جامعه در مقابل تهدیدهایی چون استثمار، استعمار و... شدیداً آسیب پذیر می‌شود.
حالت دوم، رد کامل: در این دیدگاه جامعه، مقابل فرهنگ‌های بیگانه بصورت محکم موضع گیری می‌کند و دچارانزوای فرهنگی شده و عملاً راه تعامل فرهنگی را می‌بندد. در چنین جوامعی فرهنگ و به طبع آن نظام اجتماعی پویایی خود را از دست داده و رو به زوال می‌رود.
حالت سوم: در این دیدگاه جامعه ضمن صیانت از دارایی‌های فرهنگی خود و تعریف و تضمین حاشیه‌ی امنیتی برای نظام اجتماعی خود، اقدام به تعامل فرهنگی با سایر جوامع میکند. این حالت ضمن تضمین بقاء جامعه و رفع عواملی که آسیب‌پذیری را تشدید می‌کند، راه گفتمان فرهنگ‌ها را نیز هموار ساخته و در همین حال پویایی جامعه را نیز تأمین می‌کند.

منابع:

- جوئل‌شارون، ده پرسش از دیدگاه جامعه‌شناسی، نشر نِی، تهران، چاپ پانزدهم(۱۳۹۵)
- لوئیس‌کوزر،برنارد کوزنبرگ،نظریه‌های بنیادی جامعه‌شناختی، نشر نِی، تهران،چاپ چهارم(۱۳۸۷)
- موریس دوورژه، اصول علم سیاست، نشر میزان، تهران،چاپ چهارم (۱۳۸۶)
- میشل سی ویلیامز، جنگ نرم فرهنگی با مقدمه دکتر اصغر افتخاری، انتشارات دانشگاه امام صادق(ع)، تهران،(۱۳۸۹)
- کرم جعفری، قومیت‌ها و قانون اساسی در ایران، نشر اندیشه نو، تهران،(۱۳۸۶)

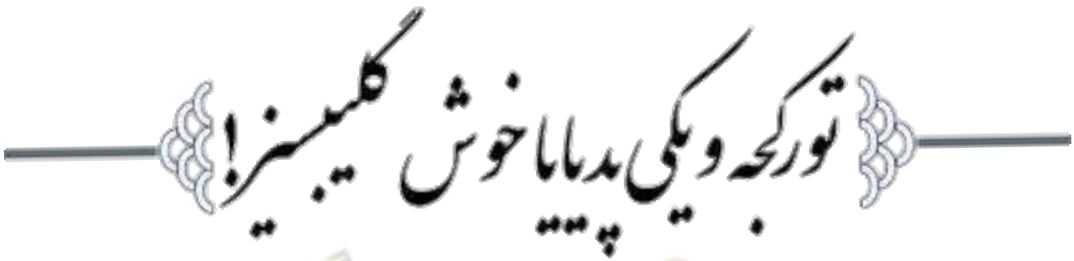

جواد الهیاری

ویکی پدیا

نامی آشنا برای آنان که دسترسی به اینترنت دارند.

ویکی پدیا نامی آشنا برای آنان که دسترسی به اینترنت دارند. سایتی که نام دانشنامه را یدک می کشد، دانشنامه ای مفید که می تواند مضر نیز باشد، ضرری که فقط اندیشه و شعور طرف مقابل را هدف قرار می‌دهد و سعی در تزلزل عقاید و ارزش های وی دارد.

آری این سایت که هم اکنون میتوان گفت که به اصلی ترین منبع تحقیق برای کاربران تبدیل شده، متاسفانه محلی آلوده به افکار کهنه و قرن بیستمی اما در قالبی جذاب و بعضاً منبع‌دار! بازبانی ساده و نیش‌دار که فرد اغلب کم‌مطالعه(بی مطالعه) را می گزد.

این مار حیله‌گر فردی را که دنبال حقیقتی تاریخی یا فرهنگی است یا می‌خواهد از اصالت چیزی باخبر شود را به مثابه طعمه‌ای لذیذ یافته و ذهن و اندیشه او را هدف قرار می‌دهد. ذهن گزیده‌شده همه چیز را از دیدگاه این مار می‌بیند و دشمن هرچه حقیقت است میشود.

نکته جالب توجه در رابطه با نویسندگان و دست‌اندرکاران این سایت، علاقه شدید آنها به باستانگرایی(بت سازی از شخصیت‌ها) و مخصوصا زبان های هند و اروپایی است. این علاقه گاهاً خود را به شکلی بروز می‌دهد که خنده‌دارتر از صد مطلب طنز می‌شود. مثلا برای کلماتی مانند قیزیل‌باش که در اصالت تورکی بودنش شکی نیست، ریشه‌ای پهلوی می‌تراشند و برای نام کشور چین ریشه‌ای از زبان‌های ایرانی دیگر!

اقوام باستانی را از آفریقا تا سیبری حتی آمریکایی را ایرانی معرفی کرده و اصرار فراوان دارند که تمام ملل متمدن امروزی به گونه‌ای از زبان فارسی سخن گفته و به مرور زمان و سیطره دیگر ملل تغییر زبانی و فرهنگی یافته‌اند (در رابطه با آذربایجان، توسط حمله مغول و کوچ سلجوقیان).

حرس و طمع سیری‌ناپذیری در قبال دانشمندان و شاعران دارند و با نقشه‌ای خیالی که در ذهن از ایران دارند و با این استدلال که فلان جا زمانی مال ما بوده! پس فلانی مال ماست و از قبیله شریف پارس و یک ایرانی!؟ (از ابن سینا بگیر تا خواجه نصیرالدین طوسی تا مولوی و خاقانی و نظامی و...)

علاقه شدیدی به بت‌سازی از شخصیت‌هایی که حتی امکان موجودیت آنها در تاریخ مشکوک است دارند و کعبه آمال خود را در ۲۵۰۰ سال پیش جستجو می کنند.

از مسائل این‌چنینی که بگذریم، بایستی چاره‌ای بیندیشیم، اما چاره چیست؟

برای دستیابی به حقیقت یک مسئله راه‌های زیادی وجود دارد. اما انسان قرن ۲۱ که با تکنولوژی بزرگ شده جواب همه چیز را در آن(تکنولوژی) جستجو میکند. راهی که این پدیده روبروی ما قرار می‌دهد اینترنت است اما چنانکه سخن رفت این فضا مرداب‌هایی دارد که اگر فردی دچار آن شود امیدی برای بازگشتش نیست.

پس باید بستری فراهم شود تا از دچار شدن فرد در این مرداب‌ها جلوگیری کند، بستری از جنس خود اینترنت! این بستر در مورد بحث ما که هدفش جلوگیری از گرفتاری در مرداب جهل ویکی‌پدیای فارسی است: «تورکجه ویکی‌پدیا» می‌باشد؛ فضایی که پس از مشاهده جعلیات و موهومات فراوان و القای

آن بـه مخاطـب ضـرورت ایجـاد یافـت و توسـط فعـالان ایـن حـوزه راه‌انـدازی شـد.
اینکـه «تورکجـه ویکی‌پدیـا» چیسـت و طـرز کار آن چگونـه اسـت، هیـچ تفاوتـی بـا سـایر زبان‌هـای ویکی‌پدیـا نـدارد.
امـا نکتـه‌ای کـه بایـد تمـام اهالـی علـم و دلسـوز آذربایجان بـدان توجـه کننـد، فرصتـی اسـت کـه ایـن سـایت بـا توجـه بـه شـهرت و رواج آن میـان تـوده مـردم آشـنا بـه اینترنـت، در اختیـار مـا می‌گـذارد! فرصتـی کـه بایـد بـه نحـو احسـنت مـورد بهره‌بـرداری قـرار گیـرد.
البتـه شـایان ذکـر اسـت کـه اخیـراً تلاش‌هایـی بـرای گسـترش و معرفـی ایـن سـایت توسـط فعالیـن صـورت گرفتـه و تعـداد مدخـل هـای ایـن سـایت از ۱۰۰ هـزار عنـوان گذشته‌اسـت. حتـی برخـی از فعالیـن بـرای تقویـت ایـن صفحـه کمپینـی جهـت انتشـار مقـالات تورکـی آذربایجانـی راه انداختـه انـد.

امـا فوایـد توجـه بـه ایـن فرصـت چیسـت و چـه ثمـره‌ای دارد؟
در پاسـخ بـه ایـن سـوال می‌تـوان صفحه‌هـا نوشـت و بحـث کـرد، در ایـن سـطور چنـدی از مهمتریـن آنهـا را قیـد می‌کنیـم:
۱. رواج تورکـی آذربایجانـی میـان قشـر باسـواد کـه همیشـه سـایه‌ای امنیتـی و تابوماننـد در برداشته‌اسـت.
۲. جلوگیـری از تحریـف و جعـل و رسـاندن اطلاعـات دقیـق و صحیـح در رابطـه بـا اعـلام و اشـخاص و...
۳. معرفـی منابـع تورکـی آذربایجانـی بـه مخاطـب.
۴. القـای ایـن حقیقـت کـه می‌تـوان مطالـب علمـی و دسـتاول را در سـطح بین‌المللـی بـه زبـان تورکـی نوشـت.
۵. تحریـک بـه تحقیـق و نوشـتن و خوانـدن بـه تورکـی.
۶. آشـنایی بـا ادبیـات نوشـتاریِ علمـی و تحقیقـی بـه زبـان تورکـی کـه عمـلاً هیـچ بسـتری بـرای ارایـه آن در سـطح جامعـه در دسـت نیسـت.

بـا توجـه بـه مـوارد فوق‌الذکـر ضـرورت گسـترش «تورکجـه ویکی‌پدیـا» و تبدیـل آن بـه منبـعِ در اولویـت بـرای اهالـی آذربایجـان حداقـل در تحقیقـات در زمینـه تاریخـی و فرهنگـی و هویتـی بـه خوبـی آشـکار شـد.
امیـد آنکـه ایـن مهـم بـا اهتمـام اهـل قلـم و باسـوادان ایـن خطـه جامـه عمـل بپوشـد و مقدمـه ای بـرای کارهایـی بـس بزرگتـر و کاربردی‌تـر باشـد.

نگاهی اجمالی به جامعه‌شناسی گیدنز

بخش دوم: فرهنگ، فرد و کنش متقابل اجتماعی (۱)

شایان انتظاری

o این بخش شامل پنج قسمت است:

i. فرهنگ و جامعه، Culture and Society

ii. اجتماعی شدن و دور زندگی Socialization and Life Circles ،

iii. کنش متقابل اجتماعی و زندگی روزمره ، Social Interaction and Everyday Life

iv. همنوایی و کجروی Conformance and Deviations

v. جنسیت و تمایلات جنسی Gender and Sexuality

فرهنگ و جامعه

• در این قسمت، گیدنز درخصوص فرهنگ، بررسی زیست شناختی انسان و تکامل فرهنگی آن، انسان و غریزه آن و در نهایت انواع جوامع سخن می‌راند. نویسنده کتاب در برخورد فرهنگ ها بیان می‌کند که جزیره نشینان غرب اقیانوس آرام، آگاهی نسبتاً اندکی از الگوهای رفتاری و تکنولوژی غربی داشتند. نه تنها این جزیره نشینان بلکه حتی در تمدنهای بزرگ اعصار پیشین، مردم تنها آگاهی مبهمی از شیوه‌های زندگی مردمان دیگر داشتند.

• گیدنز در ادامه ابراز می‌دارد که شکاف بین شرق و غرب آنچنان بزرگ بود که هریک غریب‌ترین باورها را درباره دیگری داشت .

• گیدنز در تعریف فرهنگ می‌گوید : فرهنگ عبارت است از ارزش‌هایی که اعضای یک گروه معین دارند، هنجارهایی که از آن پیروی می‌کنند و کالاهای مادی که تولید می‌کنند.

• دیگر مباحث گیدنز در خصوص نوع انسان و تکامل آن است. به اعتقاد او تهاجم فزاینده غربی ها به سایر نقاط جهان به تدریج امکان درک وجوه اشتراک انسان ها را به عنوان یک نوع و نیز تغییر پذیری فرهنگ انسانی را فراهم آورد.

• نوع انسان در نتیجه یک فرایند طولانی تکامل زیستی پدید آمده است و طبق آمار و شواهد موجود ، تکامل فرهنگی Social Evolution بر تکامل نوع انسانی Evolution Biological مقدم بوده است و احتمالاً به آن شکل داده است.

• زیست شناسان اجتماعی همانند که نزدیکی میان رفتار انسانی و رفتار حیوانات می‌بینند. اصطلاح زیست شناسی اجتماعی یا زیست‌جامعه‌شناسی Sociobiology از نوشته‌های ادوارد ویلسون آمریکایی Edward Osborne Wilson گرفته شده است. زیست شناسی اجتماعی به دلیل شناخت‌هایی که درباره رفتار حیوانی ارائه می‌دهد اهمیت فراوانی دارد. عقاید زیست‌جامعه‌شناسان بر این است که رفتار ما از عوامل ژنتیکی تاثیر می‌پذیرد، اما استعداد ژنتیکی ما احتمالاً فقط امکانات بالقوه رفتار ما را مشروط می‌کند، نه محتوای واقعی فعالیت هایمان را.

• گیدنز بر خلاف بیشتر زیست شناسان و جامعه شناسان که اعتقاد دارند انسان‌ها هیچ غریزه‌ای ندارند، معتقد به وجود غریزه در وجود انسان است،

البتـه بـه عنـوان یـک انعـکاس سـاده مثـل بـه هـم زدن خـود بخـودی چشـم، نـه بـه عنـوان یـک الگـوی رفتـار پیچیـده.

• او از گوناگونـی فرهنـگ نیـز سـخن رانـده اسـت. گیدنـز می‌گویـد : گوناگونـی فرهنـگ انسـانی بسـیار چشـمگیر اسـت. ارزش‌هـا و هنجارهـای رفتـار از فرهنگـی بـه فرهنـگ دیگـر بسـیار متفـاوت اسـت و اغلـب بـه شـیوه‌های اساسـی بـا آنچـه مـردم جوامـع غربـی طبیعـی می‌پندارنـد تفـاوت آشـکار دارنـد.

• او معتقـد اسـت کـه هـر فرهنگـی الگوهـای رفتـار منحصـر بـه فـرد خـود را دارد، کـه بـرای مردمـی کـه از زمینه‌هـای فرهنگـی دیگـری هسـتند، بیگانـه می‌نمایـد.
• گیدنـز مـی گویـد : فرهنـگ می‌بایسـت بـر حسـب مفاهیـم و ارزش‌هـای خـاص خـودش مـورد مطالعـه قـرار گیـرد. ایـن یـک پیـش فـرض کلیـدی جامعـه شناسـی اسـت .

• جامعـه شناسـان تـلاش می‌کننـد تـا آنجـا کـه ممکـن اسـت از قـوم مـداری Ethnocentrism، کـه قضـاوت دربـاره فرهنگ‌هـای دیگـر در مقایسـه بـا فرهنـگ خویشـتن اسـت اجتنـاب کننـد. در جامعـه شناسـی بایـد مراقـب باشـیم کـه عینـک فرهنگـی خـود را برداریـم ، تـا بتوانیـم شـیوه‌های زندگـی اقـوام مختلـف را در پرتـوی عـاری از تعصـب مشـاهده کنیـم.
• از دیگـر مباحـث مطـرح شـده، بحـث ویژگی‌هـای عـام فرهنگـی اسـت. ویژگی‌هـای عـام فرهنگـی اشـکالی از رفتـار اسـت کـه در همـه یـا تقریبـاً همـه فرهنگ‌هـا یافـت می‌شـوند. زبـان، نهـادِ ازدواج، ممنوعیـت زنـا بـا محـارم، شـعایر دینـی و حقـوق مالکیـت، همـه، ویژگی‌هـای عـام فرهنگـی هسـتند . هـر چنـد کـه در درون ایـن مقوله‌هـای کلـی، تفاوت‌هـای بسـیار از نظـر ارزش‌هـا و شـیوه‌های رفتـار میـان جوامـع مختلـف وجـود دارنـد.
• گیدنـز از انـواع جامعـه پیـش از امروزیـن سـخن رانـده اسـت. جوامـع شـکار و گـردآوری، جوامـع شـبانی، جوامـع کشـاورزی و دولت‌هـا و تمدن‌هـای سـنتی از مجموعـه جوامعـی هسـتند کـه گیدنـز بـه تحلیـل آن پرداختـه اسـت.

• در جوامـع گـردآوری و شـکار، مـردم بـه گـردآوری گیاهـان و شـکار حیوانـات می‌پردازنـد.

• در جوامـع شـبانی منبـع عمـدهِ تامیـن معـاش مـردم پـرورش حیوانـات اهلـی اسـت.

• جوامـع کشـاورزی بـه کشـت قطعـات ثابـت زمیـن وابسـته‌اند.

• جوامـع کشـاورزی بزرگتـر و پیشـرفته تـر، دولت‌هـا یـا تمدن‌هـای سـنتی را تشـکیل می‌دهنـد کـه در ایـن جوامـع، کشـاورزی هنـوز پایـه اصلـی نظـام اقتصادی اسـت، امـا شـهرها وجـود دارنـد و تجـارت و صنعـت در شـهرها متمرکـز گردیـده اسـت. دولت‌هـای سـنتی در راس آنهـا شـاه یـا امپراتـور قـرار دارد و نابرابری‌هـای شـدیدی بیـن طبقـات مختلـف وجـود دارد.

• او در پایـان بـه بیـان ویژگی‌هـای جوامـع جهـان سـوم ، دوم و اول پرداختـه اسـت.

• جوامـع جهـان سـوم کشـورهای چیـن، هنـد، بیشـتر کشـورهای آفریقایـی و کشـورهای آمریـکای جنوبـی را در بـر می‌گیـرد. جوامـع جهـان سـوم ، جوامعـی اسـت کـه در آنهـا اکثریـت جمعیـت بـه کشـاورزی اشـتغال دارنـد و کشـورهای آن دارای نظـام سـرمایه‌داری آزادنـد. از نظـر سیاسـی، ایـن جوامـع مثـل جوامـع اول و دوم، اجتماعـات سیاسـی مجـزا، یـا دولت‌هـای ملـی هسـتند.

• کشـورهای جوامـع دوم، جوامـع صنعتـی اسـت کـه در تحـت حاکمیـت حکومت‌هـای کمونیسـتی قـرار دارنـد.

• کشـورهای صنعتـی جهـان اول شـامل ملت‌هـای غـرب بـه عـلاوه ژاپـن ، اسـترالیا و نیوزلنـد هسـتند. نابرابریهـای طبقاتـی مهمـی در ایـن جوامـع وجـود دارد، هرچنـد کـه ایـن نابرابری‌هـا نسـبت بـه دولت‌هـای سـنتی کمتـر مشـخص اسـت.

اجتماعی شدن و دور زندگی

• در ایـن قسـمت گیدنـز بـه عوامـل موثـر در اجتماعـی شـدن فـرد اشـاره می‌کنـد. ابتـدا از کـودکان اجتماعـی نشـده سـخن می‌گویـد و سـپس بـا بیـان مطالبـی در خصـوص رشـد اولیـه کـودک، نظریه‌هـای عمومـی رشـد کـودک توسـط روانشناسـان معـروف را بـه خواننـدگان معرفـی می‌کنـد. عوامـل اجتماعـی شـدن، بازاجتماعـی

شـدن، دور زندگـی، مـرگ و توالـی نسـل‌ها و در نهایـت اجتماعـی شـدن و آزادی فـردی از دیگـر مطالـب مطروحـه در ایـن بخـش اسـت.

• گیدنـز، اجتماعـی شـدن را یـک فراینـد در طـول دوران کودکـی می‌دانـد کـه طـی آن کـودک بـا تماس‌هایـی کـه بـا دیگـران برقـرار می‌کنـد به تدریـج بـه انسـانی آگاه، دانـا و ماهـر تبدیـل می‌شـود.

• او بـا اشـاره بـه پسـرک وحشـی آویـرون، پسـرکی کـه سـر از جنـگل درآورده بـود و بـا زندگـی تنهـا در جنـگل و عـدم ارتبـاط بـا دیگـران، هیچگونـه رفتـار انسـانی را نیاموختـه بـود، و همچنیـن بیـان زندگـی جِنِـی یـک دختـر کالیفرنیایـی کـه توسـط پـدرش از سـن ۱/۵ سـالگی در اتاقـی حبـس می‌شـود و از هـر گونـه ارتبـاط اجتماعـی حتـی بـا خانـواده خـود محـروم شـده بـود، و بیـان رفتـار عجیـب و غریـب ایـن دو کـودک بـه ارزش روابـط اجتماعـی در اجتماعـی شـدن کـودک اشـاره می‌کنـد.

• او مطالبـی را در خصـوص رشـد اولیـه کـودک، شـامل رشـد ادراکـی، گریـه و لبخنـد و ارتبـاط کـودکان و مـادران در سـنین چنـد ماهـه اول زندگـی بیـان می‌کنـد. وی رابطـه بیـن مـادر و کـودک را معمـولاً در طـی مراحـل نخسـتین زندگـی کـودک دارای اهمیـت بسـیار می‌دانـد و اظهـار می‌کنـد کـه تحقیقـات نشـان می‌دهـد کـه اگـر ایـن رابطـه بـه هـر طریقـی آسـیب پذیـرد، نتایـج وخیمـی می‌توانـد بـه بـار آورد.

• گیدنـز در ایـن بخـش از کتـاب بـه دلبسـتگی‌های عاطفـی پایـدار در دوره کودکـی اشـاره کـرده و کـودکان فاقـد ایـن دلبسـتگی‌ها را طبـق مـدارک و شـواهد موجـود، کودکانـی می‌دانـد کـه دچـار عقـب ماندگـی زبانـی و فکـری بـوده و بـه عـلاوه بعدهـا در ایجـاد روابـط نزدیـک و بـادوام بـا دیگـران بـا دشـواری روبـرو می‌شـوند.

• آنتونـی گیدنـز در ادامـه کتـاب بـه بیـان نظریه‌هـای عمومـی رشـد کـودک توسـط زیگمونـد فرویـد، جـورج هربـرت میـد George Herbert Mead و ژان پیاژمی‌پـردازد.

• رشـد روانـی انسـان از نظـر فرویـد، فراینـدی اسـت کـه تنش‌هـای عمـده‌ای را در پـی دارد. کـودک بـه تدریـج می‌آمـوزد کـه امیـال خـود را کنتـرل کنـد، امـا ایـن امیـال بـه مثابـه انگیزه‌هـای نیرومنـدی در ناخـودآگاه باقـی می‌ماننـد. او توجـه خاصـی بـه مرحلـه‌ای حـدود سـن چهـار تـا پنـج سـالگی ابـراز می‌کنـد کـه در آن اکثـر کـودکان می‌تواننـد از همراهـی دائمـی پـدر و مادرشـان صـرف نظـر کـرده و وارد دنیـای اجتماعـی بزرگتـری شـوند. فرویـد ایـن مرحلـه را مرحلـه اودیـپ می‌نامـد.

• بـه نظـر میـد، خردسـالان و کـودکان بیـش از هرچیـز بـا تقلیـد اعمـال کسـانی کـه در پیرامونشـان هسـتند، بـه عنـوان موجـودات اجتماعـی ظاهـر می‌شـوند. بـازی یکـی از راه‌هایـی اسـت کـه بـه ایـن امـر تحقـق می‌بخشـد. بـه نظـر میـد مرحلـه دیگـری از رشـد کـودک هنگامـی رخ می‌دهـد کـه کـودک در حـدود هشـت یـا نـه سـالگی اسـت. ایـن مرحلـه‌ای اسـت کـه کـودکان بـه جـای بـازی نامنظـم بـه شـرکت در بازی‌هـای سـازمان یافتـه گرایـش پیـدا می‌کننـد. در ایـن مرحلـه کـودک بـه درک دیگـری تعمیـم یافتـه نایـل می‌گـردد.

• ژان پیـاژه بـه بیـان مراحلـی در رشـد توانایـی کـودک

برای درک جهان می‌پردازد که هر مرحله شامل کسب مهارت‌های شناختی جدید بوده و به اتمام موفقیت آمیز مرحله قبلی وابسته است. به نظر پیاژه این مراحل رشد شناخت ویژگی‌های عام اجتماعی شدن‌اند.

• گیدنز در بیان عوامل اجتماعی شدن، خانواده را عامل اصلی اجتماعی شدن کودک در دوران طفولیت در همه فرهنگ‌ها معرفی می‌کند. او در تفاوت جایگاه خانوده در جوامع سنتی و جوامع امروزی غربی، خانواده در جوامع سنتی را تا حدود زیادی تعیین کننده موقعیت اجتماعی فرد در بقیه زنگانیش می‌داند. حال آنکه در جوامع غربی چنین نیست و موقعیت اجتماعی در هنگام تولد به ارث برده نمی‌شود. عوامل دیگر اجتماعی شدن از نظر گیدنز، گروه های همسالان، مدارس و رسانه‌های همگانی هستند. گروه‌های همسالان گروه های دوستی کودکان هم سن هستند.

• آنتونی گیدنز اهمیت خانواده را در اجتماعی شدن کاملاً آشکار می‌داند اما اینکه گروه‌های همسالان تا چه اندازه مهم هستند چندان آشکار نیست.

• مدارس نیز به عنوان یکی دیگر از عوامل اجتماعی شدن نقش بازی می‌کنند. در مدارس علاوه بر برنامه آموزشی رسمی، عامل دیگری وجود دارد که بعضی از جامعه شناسان آن را برنامه آموزشی پنهان نامیده‌اند، که یادگیری کودکان را مشروط می‌کند.
• آموزش و پرورش رسمی، کنترلی که خانواده و روابط همسالان بر فرایندهای اجتماعی شدن اعمال می‌کنند را کاهش می‌دهد.

• گسترش رسانه‌های همگانی، روزنامه‌ها، نشریات، مجلات، و همراه گشتن آن با ارتباطات الکترونیکی نیز سهم عمده در اجتماعی شدن را به خود اختصاص داده‌اند. به ویژه تلویزیون که نقش نیرومندی دارد و همه گروه‌های سنی را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

• او در بحث اجتماعی شدن افراد، از مسئله مهم دیگری تحت عنوان بازاجتماعی شدن افراد بزرگسال سخن رانده است. سازمان‌های بازداشتگاهی از قبیل بیمارستانهای روانی، زندان، سربازخانه یا محیط دیگری که تابع الزامات جدید و انضباط سخت باشد از جمله مکان‌هایی است که باز اجتماعی شدن را تولید می‌کنند.

• باز اجتماعی شدن، گسیختگی الگوهای رفتار و ارزش‌های پذیرفته شده پیشین و به دنبال آن پذیرش ارزش ها و الگوهای رفتار اساساً متفاوت است.

• گیدنز در ادامه وارد مبحث دوره زندگی شده است و معتقد است مراحل مختلف دوره زندگی (کودکی، نوجوانی، بزرگسالی، پیری) علاوه بر ماهیت زیست شناختی، ماهیت اجتماعی دارند.

• این مراحل تابع تفاوت‌های فرهنگی و شرایط مادی که مردم در انواع معین جامعه در آن به سر می‌برند است. لذا از دید گیدنز، اجتماعی شدن در سراسر دور زندگی ادامه می یابد و این مسئله حالتی انتقالی دارد که باید طی شود.

ادامه این بخش را در شماره‌های بعدی نشریه مطالعه نمایید.

سیویل اطاعت‌سیزلیک

حبیب نگهبان

ایلک دفعه ۱۸۸۴-جو ایلده آمریکادا **Thoreau** ثورو طرفیندن ایشله‌نیلن سیویل اطاعت‌سیزلیک مفهومی، ۱۹۸۰-جی ایللرده آوروپادا بؤیوک مباحثه‌لرین موضوعسو اولموشدور.

سیویل اطاعت‌سیزلیک ، «معین درجه‌ده» عادلانه مناسباتین حکم سوردویو دموکراتیک بیر سیستمده اورتایا چیخان جدّی حقسیزلیکلره قارشی، قانونی امکانلارین توکندیگی نقطه‌ده سون بیر چاره اولاراق اونا متوسل اولونان ، اؤزونه آنا یاسانی یا دا اجتماعی مقاوله‌ده [قرارداد] بیان اولونان مشترک عدالت مفهومونو تمل گؤتوره‌رک شدّتی رد ائدن، قانوندان کنار سیاسی بیر عملدیر.

آشاغیدا گلن سطیرلرده ایلک نؤوبه‌ده چالیشیلاجاق بو قیسا تعریف-توضیح آچیلسین، آردینجا سؤزو گئدن دموکراسی‌نین هانسی خصوصیتلره خصوصیت اولماسی ضرورتینه تاکید ائدیب سونرا دا بو خصوصیتلره خصوصیت اولمایان ، یعنی «معین درجه‌ده عادلانه» مناسبتلردن سؤز ائدیله بیلمه‌ین اؤلکه‌لرده و دؤنملرده سیویل اطاعت‌سیزلیگین تطبیق ائدیله‌بیله‌جگیندن و فونکسیونوندان بحث ائدیله‌جک.

۱- سیویل اطاعت‌سیزلیک فنومنی‌نین اساس عنصرلری

الف- یاسادیشیلیق [قانوندان کناراولماق]

سیویل اطاعت‌سیزلیک، حقسیز بیر پراتیکه قارشی بوتون قانونی یوللار تجروبه ائدیلدیکدن سونرا ال آتیلان قانوندان کنار بیر اقدام‌دیر. آنجاق یاسا دیشی بیر ایشه ال آتماق قانوندان‌کنار تشکیلاتلانمانی یا دا قانوندان‌کنار اقدامی پرنسیپ کیمی مدافعه ائتمک معناسیندا دئییل. چونکی سیویل اطاعت‌سیزلیک آکتیویستی، مؤوجود اولان اساسی قانوندان ایرلی گلن نظمین تمل پرنسیپلرینه یا دا اجتماعی قراردادا کؤکلو-دیبلی بیر اعتراضی یوخدور. ترسینه اولاراق، بو تمل مقاوله‌نین اوصولونون چئیننمه‌سیندن حیس ائتدیگی نیگارانچیلیغی دیله گتیرمک اوچون بو یولدان استفاده ائدیر. سیویل اطاعت‌سیزلیک بو معنادا قانوندان‌کنار، آنجاق مشروع بیر اقدامدیر.

ب- علنی‌لیک، حسابلانابیلیرلیک

سیویل اطاعت‌سیزلیک ، قانوندان‌کنار اولماسینا باخمایاراق، گیزلی دئییل و آچیق-علنی بیر اقدامدیر. علنی‌لیک نه فقط ایجاب ائدیر کی، بو عمله ایشتیراک ائدنلر اؤزلرینی گیزلتمه‌سینلر بلکه اقدام اولونان عملین ده افکار عمومی طرفیندن باشادوشولمه‌لی بیر خصوصیتده اولماسینی لازم گتیریر. آنجاق علنی‌لیک مفهومی ایله رابطه‌ده بعضی محدودیتلر، استثنایی وضعیتلر واردیر بونلارین اَن اؤنملیسی، اقدامین لاپ باشیندان علنی اولماسینا مربوطدور. دئمک بئله بیر نگارنچیلق وار کی، اقدامین لاپ باشیندان علنی اولماسی سیویل اطاعت‌سیزلیک عملی‌نین موفقیته چاتیلماسی‌نین قاباغینی بوتؤلوکله آلابیلسین. رولاند دوورکین **Roland Dworkin** بئله بیر دوروما اؤرنک اولاراق، خصوصیتیندن قاچان کؤله‌نی [قولو] ساخلایان فردین[*] ایشیندن دانیشیر. [*- تک بیر فردین عملی‌نین سیویل اطاعت‌سیزلیک آدلاندیریلیب یا دا آدلاندیریلماماسی مباحثه‌لی دیر. هانا آرئنت‌ین نظری‌جه سیویل اطاعت‌سیزلیک آنجاق بیر قوروپ حالیندا اقدام ائتمکده اؤزونو گؤسترییر. اونا گؤره خصوصیتیندن قاچان کؤله‌نی ساخلایان فردین رفتاری دا، وجدانی اولاراق ردائدنین رفتاری دا، سیویل اطاعت‌سیزلیک اقدامی

کیمی آنلاشیلماز. حتا سیویل اطاعت‌سیزلیک موضوعسوندا یازانلارین مطلقاً مراجعه ائتدیکلری تورو-نون **Thoreau** عملی ده سیویل اطاعت‌سیزلیک کیمی تعریفلنمیر.

سیرا ایله وئریلن، باشقا خصوصیتلری داشییان، مخصوصاً علنی اولان، چاغیریش هدفی ایله اولونان فردی اقدام‌لارین سیویل اطاعت‌سیزلیک اولاراق تعریفلنمه‌سی مناسب دیر. مثلاً بیر عسگرین ساواشا گئتمه‌دیگینی، یعنی عمومی افکارا توضیح وئرن فردی رفتارینی، سیویل اطاعت‌سیزلیک آدلاندیرماق اولار. چونکی سؤزو گئدن آدام، نتیجه‌لری اعتباریله مطلقاً بیر عمله اقدام ائدیر، دئمک، اؤلدورمک عملینه قاتیلماق ایسته‌مه‌مگی ایله بللی بیر مفهومو (اؤلدورمک ایسته‌مه‌مک آنلاییشینی) ارائه وئریب، عمومی عدالت حیسینه مراجعت ائتمکله بونون قبول اولونماسینی گؤزله‌ییر.] بئله بیر وضعیتده هر شئیدن داها اؤنملی، عملین حیاتا گئچیریلمه‌سی سیرادا گیزلی قالماسیدیر. آنجاق گیزلی ساخلاماق ایشی سونا چاتدیقدان سونرا بونو مطلقاً عمومی افکارا تانیتدیریب تفهیم ائتمک گرکدیر.

حسابلانابیلیرلیک ایسه عملین سئیری و نتیجه‌لرینین، اقدامین باشیندا سؤیله‌ننلره اویغون اولماسیدیر. مثلاً سس‌سیز اوتورما عملینه اقدام اولوناجاقسا، اقدام اولوناجاق ایش فقط بودور، و اوندان سونرا باشقا بیر عمل یاپیلمایاجاقدیر. حسابلانابیلیرلیک عمله اقدام ائدنلرین هربیریسی‌نین صمیمیتی و اینانديريجيليغی‌نين، سؤيله‌ديكلرى ايله عمل ائتديكلرينين مطابق و بير اولماسی‌نين ايفاده‌سيدير. عينی زاماندا، عملين تئوريزه ائديلمه‌سی، اونون باشقا شكيلده ارائه وئريلمه‌سی‌نين قارشيسيندا جدّی بير مانع ايجادائديز.

ج- سیاسی و حقوقی مسئولیتین بویونا آلینماسی (اوستله‌نیلمه‌سی)

سیویل اطاعت‌سیزلیک اقدامچی‌سی فرد یا قوروپ عملی‌نین سیاسی مسئولیتینی بوینونا آلیر. سیویل اطاعت‌سیزلیک اقدامچی‌سی باخیمیندان عمومی افکارین گؤزلرینین اؤنونده اولماق اساسدیر. بری باشدان اعتباراً هدف بللی اولموش، اقدامین نئجه جریان ائتمه‌سی معین‌لشمیش و آچیقلانمیشدیر. بونلارین اؤنجه‌دن نظرده آلینماسینا گؤره اقدامین سونوندا سیاسی مسئولیتدن قاچینماقدان (اجتناب ائتمکدن)، اقدامی انکار ائتمکدن دانیشماق یئرسیزدیر.

حقوقی (جزایی) مسئولیت موضوعسوندا ایسه فرقلی گؤروشلر واردیر. بیر پارا تئوریسین‌لر حقوقی مسئولیتی قبول ائتمگی، اقدامچی‌لارین صمیمیتلرینین ایفاده‌سی اولاراق ایدراک ائدیلیب، عملین چاغیرما (دعوت‌ائدیجی) تاثیرینین گوجلندیره‌جگی لوزومی ایله بئله بیر شئیی مدافعه ائدیرکن، باشقالاری مشروع سوییه‌ده گیریشیلن بیر ایشدن اؤترو جزالاندیرمانی قبول ائتمه‌نین دوزگون اولمادیغیندان مدافعه ائدیرلر.

د- شدّتین رد ائدیلمه‌سی

سیویل اطاعت‌سیزلیگین اصیل اؤزللیکلریندن بیری ده شدّتی رد ائتمه‌سیدیر. «سیویل اطاعت‌سیزلیک عملینده ایفاده‌سینی تاپان اخلال سمبولیک خصوصیتده‌دیر؛ بورادان دا پروتئستین باریشچی (شدّتی احتیوا ائتمه‌ین) وسایطه محدود اولونماسی قاعده‌سی چیخیر.») هابئرماس- (**Habermas**)آنجاق شدّتین نه اولدوغو، حدودونون هاردان باشلادیغی بحث اولونمالیدیر. مثلا هر جور زور (فیشار) ایشلتمک شدّتمیدیر؟ پسیکولوژیک باسقی عینی کاتاقوری آلتیندا مذاکره اولونابیلر؟ بو موضوعدا عوموميتله قبول اولونموش ذهنیت بوندان عبارتدیر کی، اقدامین، مخالفلری‌نین یا دا واقیعه‌نین(اولایین) خاریجینده‌کی اوچونجو شخصلرین فیزیکی و پسیکولوژیک بوتونلوکلرینه ضرر دیمه‌سین. گاندینین تئوریسینده داها دا ایرلی گئدیلیب تکلیف ائدیلیر کی، یارالایان و ضرر وورانِ اقداماتدان علاوه، یارالایان و ضرر وورانِ سؤزلردن ده چکینیلسین و مخالف طرفینن مالینا بئله ضرر وورلماسین. سیویل اطاعت‌سیزلیک بیر مئتود اولاراق، عوموميتله دوشمنلیکلری درینلشدیرمگین یئرینه، دوشمنلیگی آرادان آپارماق، مخالفی‌نین یوخ ائتمه‌سی یئرینه، اقناع ائتمک مقصدی ایله دوشونولمودور. بونا گؤره ده شدّت قوللانماق سیویل اطاعت‌سیزلیگین هدفلریله تطابوقی یوخدور.

ه-اورتاق عدالت آنلاییشینا - عمومی وجدانا یؤنلمیش بیر چاغریش

سیویل اطاعت‌سیزلیک اکثریته مراجعه‌ائدن بیر چاغیریش، گؤندریلن بیر مئساژدیر. بو چاغریش توپلومدا اورتاق بیر عدالت آنلاییشی‌نین وارلیغینی اساس توتور. «بو آنلاییشین تمل پرنسیپلری‌نین اوزون مدت دوام ائدن عامدانه اخلالی، خوصوصیله ده برابر اساسی آزادلیقلار پرنسیپی‌نین آیاقلار آلتینا سالینماسی یا تسلیملیگه یا دا عصیانا یول آچار. سیویل اطاعت‌سیزلیک یولو ایله بیر آزینلیق قوروپ،

چوخونلوغون یاپدیقلارینین بو شکیلده آنلاشیلماسینی ایسته‌ییب ایسته‌مه‌دیگینی گؤزدن گئچیرمگه یا دا اورتاق عدالت آنلاییشینا اویغون اولاراق آزینلیغین طلبلرینی تانیماق ایسته‌ییب ایسته‌مه‌دیگینه زورلار.» (راولز **Rawls**). راولزین بورادا سؤزونو آچدیغی اورتاق عدالت آنلاییشی قاورامی، قوردوغو اجتماعی مقاوله مدل‌یندن قایناقلانیر. آنجاق بئله بیر قراردادین یا دا بوتون تمل حقلری گارانتی ائدن بیر آنا یاسانین مؤوجود اولمادیغی دورومدا بئله بیر قاورامین معنالی اولدوغونو و مطلق دیکتاتورلوق دؤنملری خاریجینده عمومیتده سؤز قونوسو ائدیله‌بیله‌جگینی دوشونمک اولار. مساله «... مؤوجود اولان عادت حیسی‌نین،- بللی بیر موفقیت گؤزله‌مکله اونا مراجعه ائتدیکده- نه قدر گوجلو اولوب اولماماسیدیر.حاقلی گؤستریله‌بیله‌جک سیویل اطاعت‌سیزلیگین فقط سؤزو گئدن جمعیتده گوجلو بیر عدالت حیسی‌نین وارلیغی دورومونداً، معقول و موثر غیری کونفورمیزم (**nonkonformizm**) بیچیمی اولابیله‌جگی گرک اونودولماسین. تورکجه‌ده ایشله‌نیلن عمومی وجدان مفهومی بونا بنزر دورومو و فیکری بیان ائدیر.

اورتاق عدالت مفهومونو عمومی وجدانی اؤزونه اساس گؤتورن سیویل اطاعت‌سیزلیک اقدامی، فردی منفعت یا دا اجتمانین باشقا عضولری‌نین حقلری‌نین غصبینه یول آچاجاق قوروپ منفعت‌لرینی گودمکله، تحقق تاپا بیلمز. مثلا دینی آزادلیقلاری اخلال ائدیلن بیر مذهبین حقلرینی مدافعه ائتمک اوچون سیویل اطاعت‌سیزلیکدن استفاده‌ائتمک مومکوندور، حال‌بوکی دینی اعتقاداتی یا دا قواعدی اجتمانین بوتونو اوچون گئچرلی قاعده‌لر حالینا گتیرمک آماجی ایله بئله بیر یولدان استفاده ائتمک اولماز. چونکی کیمسه‌دن باشقاسی‌نین اعتقاداتی دئین کیمی یاشاماسی طلب ائدیلمز.

و- سیستم‌ین بوتؤولوگونه دئییل منفرد حقسیزلیکلره قارشی اورتاق اقدام(عمل)

سیویل اطاعت‌سیزلیک اقدامی آز یا دا چوخ عادل اولدوغو فرض‌ائدیلن اجتماعی رابطه‌لر سیستمینه قارشی دئییل تک- تک حقسیزلیکلره قارشی یاپیلیر. یعنی سیستمین بوتونونه یؤنلمیش بیر متقابل چیخیشدان سؤز گئتمیر. سیستمین عمومی معنادا عدالتلی اولدوغو مفروض سایبلیر. بو آنلامدا سیویل اطاعت‌سیزلیک ایدئولوژیک بیرلشمه‌لری ایجاب ائتمز. فرقلی بیر دئییشله دئسک، فیکیر سوییه‌سینده تام بیر اؤرتوشمه و اقناع گرک دئییل، فیکیرلرین قیسماً ایلیشگی‌سی و چاخیشماسی کفایتدیر. چونکی، چوخ فرقلی ایدئولوژی‌لردن یولا دوشمگه باخمایاراق بعضی کونکرت مساله‌لرله رابطه‌ده عینی نتیجه‌لره چاتماق مومکوندور. مثلاً آوروپادا، نووه سیلاحلاری‌نین یئرلشدیریلمه‌سینه قارشی یاپیلان اقداماتدا سوسیالیستلرین، یاشیل‌لارین یانیندا بیرپارا دینی قوروپلاردا یئر توتموشدولار.

اصلینده سیویل اطاعت‌سیزلیک تشکیلاتلانمالارینین موفقیتی، «فرقلی مئییللرین چالیشمالارینی مشترک بیر مقصده یؤنلتمه کاپاسیته‌سی ایله» مستقیم تناسبی واردیر. «بو کاپاسیته‌سینی یا دا ایستگینی ایتیرن جمعیت اقدام باجاریغینی دا ایتیرمیشدیر.»(هانا آرئنت)

منفرد حقسیزلیکلره قارشی مشترک اقدام ائتمه پرنسیپیندن چیخاریلا بیلن بیر نتیجه ده سیویل اطاعت‌سیزلیک تشکیلاتلانمالارینین عؤمورلرینین عوموميتله سؤزو گئدن حقسیزلیگین رفع ائدیلمه‌سیله محدود اولماسیدیر. یعنی اینسانلار اورتاق و کونکرت بیر هدف اطرافیندا گئچیجی اولاراق بیر آرایا گلیر، مساله حل اولان کیمی ده داغیلیرلار. ایکینجی نتیجه ایسه فرقلی دونیا گؤروشلرینین تمثیل ائدیلدیگی بو جور تشکیلاتلانمالارین عمومیتده عدم مرکزیتچی، کوتله ابتکارینا دایانان، دموکراتیک تشکیلاتلانمالار اولماسیدیر. بئله بیر شرط سیویل اطاعت‌سیزلیک تشکیلاتلانمالارینداً یئر آلان اینسانلارین پارتیلاردا عوضو اولمالاری مقابل‌ینده مانع تؤره‌تمز. بلکه داها چوخ سیویل اطاعت‌سیزلیک اقدام‌لارینین «کلاسیک» پارتی‌لار واسطه‌سیله یورودولمه‌یه‌جگینی ایفاده ائدر. چونکی بو پارتی‌لار انسانلاری اورتاق بیر دونیا گؤروشو اطرافیندا بیر آرایا گتیرن قالیجی تشکیلاتلانمالاردیلار. پارتی چرچیوه‌سینده یاپیلابیله‌جک بیر چاغیریش باشقا قوروپ و فردلرین قاتیلماسی اؤنونده ان آزیندان پسیکولوژیک باریئرلر(موانع) تؤره‌ده‌جک، بئله‌جه ده «فرقلی مئییللرین چالیشمالارینی اورتاق بیر مقصده یؤنلتمکده» موفق اولمایاجاقدیر.

ز- اقدام جدّی حقسیزلیکلره قارشی یاپیلیر و حقسیزلیکله معقول بیر رابطه ایچینده‌دیر

سیویل اطاعت‌سیزلیگه آنجاق جدّی حقسیزلیکلره قارشی، ائله‌جه ده باشقا حقسیزلیکلرین برطرف ائدیلمه‌سی‌نین قارشیسیندا انگل تؤره‌دن حقسیزلیکلره قارشی مراجعه اولونور. یعنی قانونی یوللارلا نتیجه آلینمایان هر وضعیتده قانوندان کنار یولا، سیویل اطاعت‌سیزلیگه مراجعه ائدیلمز. چونکی بئله بیر شئی سیویل اطاعت‌سیزلیگی غئیر موثر حالا گتیره‌جک، قاتیلانلارین ایناندیریجی‌لیغی‌نی آزالداجاقدیر. جدّی حقسیزلیکلرین نه اولدوغو ایسه قابل بحثدیر. جون راولز (**John Rawls**) قوردوغو عدالت تئوریسیندن یولا دوشه‌رک، برابر آزادلیقلار و برابر شانس [**] پرنسیپلرینین اخلال ائدیلمیش اولماسی‌نین و حقسیزلیگین سیاسی مخالفته باخمایاراق اوزون مدت بویو دوام ائتمه‌سی‌نین لوزومونو شرط کسیر. [**راولز برابر آزادلیقلار پرنسیپی ایله سئچمه و سئچیلمه حقینی، ایفاده و توپلانما، وجدان و اینانج اؤزگورلوغونو، بدنسل بوتونلوغون توخونولمازلیغینی، شخصی ملکیت حقینی، برابر شانس اصلی چرچیوه‌سینده ایسه اقتدار و مسئولیت پوزیسیونلاری‌نین هرکسه آچیق اولماسینی ایفاده ائدر.]

بونا مربوط تاکید ائدیلمه‌لیدیر کی، اقداملار اؤلچولو، مقصده اویغون، قارشیسینا چیخیلان حقسیزلیکله معقول بیر رابطه ایچینده اولمالیدیر. «تعروض[مقابله-چاتیشما] زامانی هانسی اقداما قرار وئریلیرسه وئریلسین، بونون مقصده ساری، تعرضون سونا یئتیشمه‌سیندن سونرا اورتایا چیخماسی ایسته‌نن دوروما اویغون اولماسی گرکدیر» (قالتونگ- **Galtung**)

ح- حقسیزلیکلره ایلگیلی ایکی استاندارد قوللانیلماز

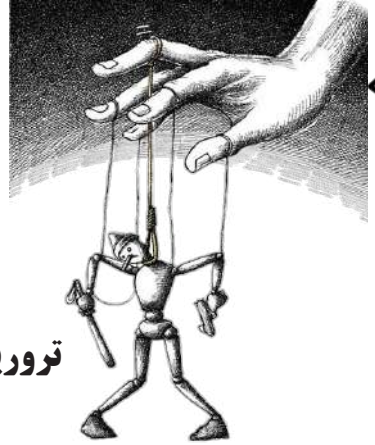
عمومی وجدانا / اورتاق عدالت آنلاییشینا چاغیریش آماجینی گودن سیویل اطاعت‌سیزلیک اقدامچیسی حقسیزلیکلره ایلگیلی ایکی معیاردان استفاده ائتمز. مثلاً ایشکنجه‌یه قارشی چیخیلیرسا، کیمه ایشکنجه اولونماسینا، کیمین ایشکنجه ائتدیگینه باخیلامادان، ایشکنجه‌یه قارشی چیخیلیر.

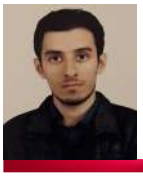
ایندی، سیویل اطاعت‌سیزلیگین عمومیتده قبول اولونموش اؤزللیکلرین قیساجا وئرندن سونرا سیویل اطاعت‌سیزلیگین تعریفینی مختلف سیاسی فعالیتین شکیل‌لریله مقایسه‌ده وئرمک یئرینه دوشر: «سیویل اطاعت‌سیزلیک، قانونی اعتراض شکیل‌لرینه قارشی بیر حقوقی نورمون چئیننمه‌سیله؛ فردی و طبیعی حقلرین پوزولمالارینا قارشی دیقته و حؤرمته لایبق بیر اخلاقی-سیاسی موتیواسیونلا ایشلنمه‌سیله؛ گیزلی مرتکب اولونان کیریمینال عمل‌لره قارشی عمومی وجدانین یانیندا آچیق اولماسی ایله؛ سنتی [گله‌نکسل]، کلاسیک دیره‌نمه حقی، دئوریم، چئوریلیش، حکومت ضربه‌سینه قارشی دوروما گؤره هامییا آچیقلیغی و شدّتسیزلیگی ایله؛ سیاسی تئرور و دینی فاناتیزمه قارشی، اعتراض ائدیلن دولت عملی‌نین حقسیزلیگی‌نین باشقا اوچونجو شخصلر طرفیندن گؤروله‌بیله‌سی، آنلاشیلابیله‌سی و یئنه اؤزونون گوبود گوج اعمالیندان تمیزلنمیش اولماسی ایله؛ ایره‌لی سوروله‌بیله‌جک صمیمیت‌سیزلیک ایدیعالارینا قارشی اقدامین نتیجه‌لرینه قاتلانماغا حاضیرلیقلی رفتاریله تملده [سیاسی فعالیتین شکیل‌لریندن] آیریلماقدادیر.»

آردی وار ...

کؤچورمه:

یازینی تورکیه تورکجه‌سیندن عرب کؤکلو تورک الفباسینا کؤچوره‌نده بیر سیرا سؤزلر عیبارتلرجنوبی آذربایجاندا ایشله‌نیلن بیچیمده وئریلمیشدیر.

نوراله جعفری
دانشجوی کارشناسی ارشد علوم سیاسی

تروریست‌های مدعی حیات آزاد و روشنفکرنماها

ترور (**Terror**) در فرهنگ سیاسی به «احساس ترس» معنی شده است. واژه ی تروریسم (**Terrorism**) عقیده داشتن بر لزوم آدم کشی، تهدید و ایجاد خوف و وحشت در میان مردم، برای نیل به هدف های سیاسی، یا برانداختن حکومت و در دست گرفتن زمام امور دولت و یا تفویض آن به گروه دیگری معنا شده است.

واژه ی ترور از زبان فرانسه به زبان فارسی راه یافته است و در زبان فرانسه و انگلیس نیز به معنای ترس و وحشت به کار برده می شود.

دکتر پرویز پیران جامعه شناس و محقق علوم اجتماعی معتقد است: ترور را می توان ایجاد وحشتِ سازمان یافته برای اِعمال قدرت تعریف کرد. البته این تعریف به انقلاب کبیر فرانسه و دورانی به نام ترور بازمی گردد. اگر ما چنین تعریفی را بپذیریم، بدیهی است که سابقه ی آن به سال های بسیار دور و زمان شکل گیری نخستین نطفه های حاکمیت و قدرت بازمی گردد و طبیعی است که به دلیل هوشمندی بشر، همیشه این احتمال وجود دارد که انسان ها در شرایط خاصی با حذف فیزیکی دیگری، یا قدرت خود را تثبیت کنند، یا آن را بسط دهند. در اسطوره ها و ادبیات مذهبی خودمان نیز به مقوله ی ترور بر می خوریم که بحث هابیل و قابیل از این قبیل است البته لازم به توضیح است که هر حذفی را نمی توان ترور نامید و حتما باید در این حذف بحث اشغال، یا تثبیت حاکمیت وجود داشته باشد و در واقع در قالب ترور سیاسی تعریف می شود.

ترور همواره به عنوان ابزاری جهت تحقق خواسته های سیاست مداران، گروه ها و سازمان ها به کار گرفته شده است. در گذشته واژه ی تروریسم تنها در قالب کاربرد ابزار ساده ی خشونت معنی می یافت، در حالی که این پدیده در پایان جنگ جهانی دوم و شرایط جدیدی که ـ به ویژه در دهه ی ۱۹۶۰ بر جهان حاکم گردید ـ از طریق ابزار پیشرفته ی تکنولوژی و وسایل ارتباطی وارد مرحله تازه ای گردید که به مرحله ی تروریسم نوین شهرت یافت.

حزب حیات آزاد کردستان (مخفف: **Partiya Jiyana Azad a Kurdistanê**: پارتی ژیانی ئازادی کوردستان) که با نام اختصاری پژاک یا **PJAK** شناخته

می‌شود، یک گروه شبه نظامی چپ‌گرا در کردستان ایران است که علیه جمهوری اسلامی ایران مبارزه می‌کند.

پژاک اغلب تحت‌تأثیر حزب کارگران کردستان (پ‌ک‌ک) در نظر گرفته می‌شود. در سال ۲۰۰۹، وزارت خزانه‌داری ایالات متحده پژاک را گروه تروریستی زیرمجموعه پ‌ک‌ک در نظر گرفت. در حالی که هر دو گروه زیرمجموعه اتحاد جوامع کردستان: (**KCK**کردی**Koma Civakên Kurdistan**) هستند.

شاخه نظامی پژاک با نام واحد شرق کردستان دارای ۳۰۰۰ عضو از کشورهای ایران، ترکیه، عراق ، سوریه, و مهاجران کرد است. فعالیت این گروه بیشتر در مرز بین ایران، عراق و ترکیه و منطقه قلعه رش در استان آذربایجان غربی و منطقه اورامانات از توابع استان کرمانشاه و ایوان و ایلام از توابع ایلام و مریوان و منطقه چهل چشمه از توابع استان کردستان و بخش شرقی کوهستان قندیل در کردستان عراق است.

این گروه توسط کشورهای ایران، ترکیه و ایالات متحده امریکا تروریست شناسایی شده‌است.

گروه پژاک در ۴ آوریل ۲۰۰۳ سالروز تولد عبدالله اوجلان رهبر گروه حزب کارگران کردستان (پ‌ک‌ک) تأسیس شد. ایدئولوژی پژاک و پ‌ک‌ک آپوگرایی (**Apoism**) است.

پژاک همیشه تلاش دارد تا خود را چهره‌ای معصوم و دموکراتیک معرفی نماید، ولی رفتار و کردار این فرقه فرزندخوانده‌ی پ‌ک‌ک بیشتر نشانگر تروریست بودن آن است تا دموکراتیک بودن. این فرقه ، به هیچ عنوان ارزشی برای آزادی و حقوق بشر قائل نیست. هر جنبش آزادی بخشی دارای ویژگی و مولفه مشخص است اما در چارچوب فکر و فعالیت این فرقه این مسایل نمی گنجد. ترور و بمب گذاری و خشونت، فریب دختران و زنان، وادار کردن مردم به همکاری، آنهم به زبان گلوله و تهدید، ممنوعیت ازدواج در پژاک، اما داشتن روابط نامشروع مخفی، حقوق بشر و آزادی به ارمغان آورده پژاک بوده و مواد مخدر منبع عمده مالی پ‌ک‌ک و پژاک است.

به گزارش اینترپل (پلیس بین الملل) در سال ۱۹۹۲ پ‌ک‌ک ۸۰ کنترل مواد مخدر اروپا را در دست دارد. پژاک نیز به عنوان شاخه ایرانی پ‌ک‌ک نقش اساسی را به ویژه در مرز های ایران ایفا می کند. در گزارشات سالانه پلیس بین الملل (اینترپل) چنین آمده است: «بین ۶۰ الی ۷۰ درصد مواد مخدر وارده به اروپا از طریق استانبول انجام می شود. ۱۷۸ تشکیلات کردی تحت کنترل پ‌ک‌ک و پژاک مستقیما در ترانزیت مواد مخدر دخالت دارند. دادستان کل آلمان نیز در یک کنفرانس مطبوعاتی گفت: «۸۰ درصد مواد مخدر مصرفی در آلمان توسط اعضای پ‌ک‌ک و پژاک تامین می گردد».

این گروه با مرام سوسیال دموکراسی و ناسیونالیسم در حقیقت نه ارمغان آور آزادی و حقوق بشر برای مردمان خود و نه منطقه بوده و با تعاریفی که از ترور و تروریسم ارائه دادیم و با بررسی عملکرد این گروه که ادعای مبارزه در راه احقاق حقوق حقه ملت کرد دارد به این نتیجه می‌رسیم که مبارزات خشونت بار هیچ گاه ارمغان آور آزادی و دموکراسی برای هیچ خلقی نبوده است و کسانی که راه خشونت را در پیش گرفته اند دارای توانایی تحلیل خردمندانه بالایی نبوده اند.

این که خشونت می تواند رویدادها را دگرگون کند یک افسانه نیست اما اینکه خشونت قدرت را به مردم واگذار می کند یک افسانه است. و چنین گروه‌هایی که ادعای مبارزه برای کسب آزادی و استقلال برای مردم خود را دارند به یقین باید بدانند که راه آزادی و دموکراسی نه از راه خشونت بلکه از راه مدنیت و مبارزات مدنی کسب می شود.

استقلال هند ۳۰ سال در راه بود، و گاندی هرگز برای دستیابی به آن خشونت را در استراتژی خود نگنجاند. هانا آرنت در مقاله اش با عنوان «درباره خشونت» استدلال کرد که خشونت «بطور مطلق» ناتوان از ایجاد قدرت است. و اینکه خشونت «نه هدفها را برآورده می کند، نه تاریخ، نه انقلاب، نه پیشرفت و نه واکنش».

هانا آرنت به ما می آموزد که خشونت ابزاری است در دست دولت یا گروهای مسلح که تا مدتی می تواند ترس افکنی کند، به تسلیم فراخواند، یا جان‌ها و دارایی ها را نابود کند اما نمی تواند برای استفاده کنندگانش

مشـروعیت و رضایتـی که بـرای حفظ قدرت و مقام‌شـان لازم اسـت را تعییـن کند.

قـدرت مـردم در قرن بیسـتم از لوله تفنـگ نروییـد. قدرت مـردم حاکمانـی را به زیر کشـید که می پنداشـتند خشـونت بـه معنی قدرت اسـت.

و در آخـر اینکـه؛ روشـنفکرانی کـه بایـد دغدغـه آزادی و دموکراسـی را از راه مدنیـت و مبـارزات مدنـی داشـته باشـند و بـا هرگونـه خشـونت و تـرور و کنـش تروریسـتی بـا هـر مـرام و مسـلک و نـژادی مخالـف بـوده و هیـچ تفکیکـی بین تروریسـم (بـد و خـوب) نداشـته باشـند، مـع الاسـف امـروزه می‌بینیـم کـه در تحلیل‌هـای خـود راه خطـا رفته و خشـونت را بـه بهانـه هـم نژاد بـودن با عامـلان آن و کاربسـت آن را به بهانـه کسـب آزادی توجیـه کرده و حامیان تروریسـم شـده و بیـن تـرور خـوب و بـد تفکیک قائـل می‌شـوند که ایـن خود اوج اسـتیصال و جهالت روشـنفکران و فـرو رفتن در منجلاب خشـونت و تروریسـم می‌باشد.

ایـن نوشـته بـه بهانـه شـهادت دوتـن از مرزبانان هنگ مـرزی اورمیـه که در حـال تردد در نـوار مرزی بـه جهت تعویـض نیروها بودنـد به قلم درآمده اسـت که در مسـیر با گروهک تروریسـتی پـژاک درگیر و در ایـن درگیـری فرمانده گروهـان مرزی ضیایی سـرگرد محمدرضافیـروزی و اسـتوار دوم محمدرضافرحـی به درجـه رفیـع شـهادت نائـل و تعـدادی دیگـر زخمی شدند.

آشنایی با تئوری نهادها و مسئله توسعه پایدار

سینا انواری

هدف این مطلب آشنایی مخاطب با مهم ترین و تاثیرگذارترین تئوری در جهت رشد و توسعه یک کشور است. آشنایی با اینکه در بطن ماجرا چه چیزی مهم ترین تاثیر را در ایجاد شرایط توسعه در یک کشور ایفا می کند. نکته قابل تامل نیز پایدار بودن توسعه است؛ یعنی توسعه یک کشور زمانی ارزشمند خواهد بود که مداوم و در طولانی مدت پایدار باشد. در این عنوان سعی خواهیم کرد توضیح مختصری از مفهوم« نهاد» و « توسعه پایدار» به مخاطب ارائه دهیم و در ادامه نیز تاثیر نهاد ها را در توسعه پایدار یک جامعه بررسی خواهیم کرد.

جامعه شناسان جامعه را چنین تعریف می کنند«**جامعه صرفا سازمانی اجتماعی است متشکل از مردمی که دارای تاریخ، فرهنگ، ساختار، مجموعه ای از نهادهای اجتماعی و معمولا زبان و هویتی مشترک هستند**». باتوجه به این تعریف جامعه به عنوان یک سازمان اجتماعی معرفی شده است(و دواقع بزرگترین سازمان اجتماعی به حساب می آید که فرد خود را متعلق به آن می داند). اعضای یک سازمان اجتماعی را کنشگران آن سازمان می نامند که در داخل آن سازمان به کنش متقابل(کنش و واکنش بین افراد) با یکدیگر می پردازند و حاصل این کنش ها به وجود آمدن الگوهایی اجتماعی در چاچوب آن سازمان و روابط بین اعضای آن می باشد. حال در یک جامعه نیز به عنوان یک سازمان اجتماعی بزرگ کنش بین اعضای جامعه این الگوهای اجتماعی را پدید می آورد و در واقع این الگوها هستند که پس از ایجاد در روابط بین اعضا به کل جامعه تعمیم و گسترش یافته و سبب حفظ و پایداری جامعه می گردند و عملا، جامعه در چارچوب این الگوها تعریف می شود(جامعه از راه کنش متقابل اجتماعی پدید می‌آید).

الگوهای اجتماعی روابط بین اعضای جامعه را قانون مند و منظم می کنند و سبب می شوند افراد طبق این الگوها در جامعه رفتار کنند. جامعه شناسان این الگوها را به سه زیرمجموعه تقسیم بندی می کنند: فرهنگ، ساختار اجتماعی، نهادهای اجتماعی. فرهنگ مجموعه ای از قواعد، ارزش ها و باورها است که جامعه را هدایت می کنند و سبب می شوند اعضای جامعه روابط بین هم را باتوجه به این ارزش ها، قواعد و باورها تعیین کنند. در مورد ساختار اجتماعی ابتدا باید تعریف مختصری از«نقش» ارائه گردد. کنش متقابل اعضای جامعه سبب ایجاد نقش های اجتماعی در اعضای آن می شود؛ به عنوان مثال دریک خانواده(که کوچکترین سازمان اجتماعی محسوب می شود) پدر یا فرزند بودن هرکدام نقش هایی اجتماعی به حساب می آیند که سبب تعیین رفتار اعضا در مقابل هم می گردند. حال ساختار اجتماعی را می توان چنین تعریف کرد«آن دسته از قواعد و قوانینی که کنشگران جامعه باتوجه به نقش خود و مخاطب، در روابط خود با دیگران آن ها را رعایت می کنند و در واقع سبب جهت دهی رفتار آن ها در جامعه می شوند». نهادها نیز به عنوان سومین الگوی اجتماعی چنین تعریف می شوند « **نهادها قوانین بازی در جامعه اند. قیودی هستند وضع شده از جانب نوع بشر که روابط متقابل انسان ها با یکدیگر را شرح می دهند***». درواقع این نهادها هستند که قوانین حاکم بر

جامعه را تعیین می کنند. دقت کنیم این قوانینی که به عنوان نهاد شناخته می شوند صرفا قوانین مکتوب و دولتی به حساب نمی آیند و از این جهت نیز نهادها به دو دسته رسمی و غیر رسمی تقسیم گردند. در واقع نهادها قوانینی هستند که از بطن جامعه و روابط بین اعضای آن برای کنترل جامعه و جهت دهی به رفتار اعضای جامعه به وجود می آیند که ممکن است به صورت رسمی به قوانین دولتی بدل شوند که عدم اجرای آن ها جزای قانونی را به دنبال داشته باشد یا بدون تبدیل به قوانین رسمی دولتی و به شکل غیر رسمی، عرف و رفتار جامعه را شکل دهند. جامعه دارای نهادهای متفاوتی است که نهادهای سیاسی و اقتصادی به عنوان مهم ترین آن ها در مبحث توسعه پایدار مورد بحث ما خواهند بود.

توسعه پایدار درواقع بر تداوم و استمرار توسعه در طول زمان و نسل های آینده تاکید می کند که از مهم ترین پیش شرط های آن حفظ منابع محیط زیستی کشور برای نسل های آینده است که تضمین کننده توسعه خواهند بود؛ البته باید افزود که توسعه منابع انسانی کم اهمیت تر از حفظ منابع طبیعی در مسیر توسعه پایدار نیست، زیرا همانطور که بحث خواهیم نمود نهادهای اجتماعی حاکم بر جامعه هستند که سیاست های مدیریتی حفظ منابع طبیعی و سایر جنبه های توسعه را تعیین می کنند و منابع انسانی به عنوان منشا نهادهای حاکم بر جامعه، اصل اساسیِ مسیر توسعه پایدار معرفی می شوند.

تاکنون اندیشمندان حوزه اقتصاد تئوری های متفاوتی را برای توضیح عقب ماندگی اقتصادی و عدم توسعه ممالک عقب افتاده مطرح کرده اند که در طول زمان و به وجود آمدن شرایط متفاوت به علت عدم توانایی در تبیین ریشه های عدم توسعه، یا منسوخ گشته اند و یا از اهمیت آن ها کاسته شده است. از مهم ترین این تئوری ها به سه مورد اشاره می کنیم: تئوری فرهنگ، تئوری جغرافیا، تئوری غفلت.

تئوری فرهنگ علت عقب ماندگی کشور های توسعه نیافته را در فرهنگ غلط و ناکارامد آن ها می بیند و اصلاح فرهنگ چنین جوامعی را راهگشای مسیر توسعه می داند. تئوری جغرافیا نیز تفاوت در جغرافیای کشورها و فاکتورهای تابع آن نظیر منابع معدنی، میزان منابع آب، شرایط آب و هوایی و... را علت اصلی تفاوت در مسیر توسعه کشورهای توسعه یافته و عقب افتاده معرفی می کند. مثال نقضی که در مورد تئوری های فرهنگ و جغرافیا مطرح می کنیم دو کشور کره شمالی و جنوبی است. این دو کشور تا همین دهه های اخیر یک کشور یکپارچه با فرهنگ و جغرافیای یکسان بود که پس از جدایی دو کره همین فرهنگ و جغرافیا تا چند سال بعد در دوسوی مرزها حاکم بود(اگرچه اکنون تفاوت های فرهنگی زیادی بین دو کره است) ولی چه چیزی باعث شد کره جنوبی به یکی از توسعه یافته ترین کشورها تبدیل شود و در مقابل کره شمالی مسیر پس رفت را این چنین طی کند. همانطور که گفتیم در سال های آغازین جدایی دو کره، فرهنگ دو جامعه هنوز به شکل امروزی از هم جدا نشده بود ولی عملا دو کشور مسیر کاملا متفاوتی را طی کردند یعنی، این فرهنگ دو جامعه نبود که در ابتدا سبب جدایی مسیر توسعه آن ها شد. و در مورد جغرافیا نیز این چنین است، جغرافیای دو کره از قبل تاکنون تقریبا یکی است و لذا نمی توان تفاوت جغرافیایی را علت عقب ماندگی کره شمالی و توسعه همسایه جنوبی آن دانست.

تئوری غفلت نیز تفاوت توسعه ممالک را تفاوت در سواد و درک حاکمان کشورها از علم کشورداری و اقتصاد و سیاست می داند و کشورهای توسعه یافته را کشورهایی با حاکمان آگاه معرفی می کند و برعکس حاکمان کشورهای عقب مانده را افرادی غفلت زده و ناآگاه معرفی می داند. برای نقض این تئوری کشور غنا مثال خوبی به نظر می آید. در دوران ریاست جمهوری نکرومه در غنا، مشاوران آمریکایی و اروپایی نکرومه را از شرایط توسعه و پیشرفت آگاه می کردند و مسیرهای صحیح و کارامد پیشرفت را به وی نشان می دادند ولی در عمل کشور غنا با اینکه داناترین مشاوران را در حاکمیت داشت ولی نتوانست مسیر توسعه را طی کند و از قافله پیشرفت عقب ماند. با این مثال نیز میتوان درک کرد که تئوری غفلت توانایی تبیین علل عدم توسعه کشورها را ندارد و همانند دو تئوری قبلی اهمیت اساسی خود را از دست می دهد.

حال سوالی که مطرح می شود این است، اگر این تئوری ها نتوانند علل عدم توسعه ممالک را تبیین کنند، پس دلیل این تفاوت های اساسی بین کشورهای پیشرفته و عقب مانده چه می تواند باشد؟

در پاسخ به این سوال تئوری نهادها به میان می آید. همان طور که در ابتدا اشاره کردیم نهادها قواعدی در جامعه هستند که به رفتار جامعه در شرایط مختلف جهت می دهند و مسیر آن را تعیین می کنند. نهادها الگوهای اجتماعی هستند که در طول تاریخ جوامع به وجود می آیند و لذا در بطن جامعه ریشه افکنده اند. نهادهای سیاسی و اقتصادی دو جز بسیار مهم در جامعه هستند که مسیر توسعه کشور به آن ها وابسته است؛ یعنی نهادهایی که آینده سیاسی و اقتصادی کشور را تعیین می کنند. تئوری نهادها بیان می کند علت عقب ماندگی کشور ها نه فرهنگ و جغرافیا و غفلت حاکمان، که نهادهای نادرست و ناکارامدی است که در سیر تاریخی یک کشور به وجود آمده و اکنون جامعه را هدایت می کنند و راه برون رفت از این تنگنا اصلاح نهادهای حاکم بر جامعه و در راس آن ها نهادهای سیاسی و اقتصادی است.

نهادهای سیاسی که بر جوامع حاکم هستند به دو جنبه کلی نهادهای سیاسی استثماری و نهادهای سیاسی دموکراتیک

تقسیم می شوند. نهادهای سیاسی استثماری نهادهایی هستند که سبب می شوند گروه های خاصی در جامعه قدرت را به نفع خود و بدون در نظر گرفتن سایر اعضای جامعه که جزئی از این گروه ها نیستد استثمار کنند و از این طریق اقتصاد کشور را نیز تا حدود زیادی محدود به خود نمایند و به عبارت دیگر سبب ایجاد انحصار در ابعاد مختلف فعالیت های اقتصادی گردند. چنین نهادهای اقتصادی که به نفع یک عده خاص در جامعه عمل می کنند نهادهای اقتصادی انحصاری نامیده می شوند. نهادهایی که اقتصاد را در گرو یک عده نگهداشته و منافع جمعی کشور را فدای منافع این عده می کنند. در مقابل نهاد سیاسی استثماری نهادهای دموکراتیک قرار دارند که با قائلیت به حقوق مالکیت، امنیت اجتماعی و امنیت شغلی همه افراد جامعه، سبب توزیع قدرت در گروه ها و احزاب مختلف می گردند. در چنین نهادهایی توزیع قدرت در سطح جامعه صورت می گیرد و به تبع آن گروه ها نمی توانند اقتصاد کشور را به انحصار خود درآورند و فعالیت های اقتصادی نیز در بین اکثریت اعضای جامعه تقسیم می شود. چنین نهادهای اقتصادی را نهادهای فراگیر یا آزاد می نامند که در آن ها حفظ امنیت مالکیت خصوصی افراد جز مهم ترین اصول می باشد و درحقیقت نهادهای سیاسی دموکراتیک با توزیع قدرت در جامعه و ایجاد نظم اجتماعی، با رعایت حقوق مالکیت خصوصی افراد و تامین امنیت اجتماعی و شغلی در جامعه سبب گشایش بازارهای اقتصادی قدرتمند در کشور می شوند که اولین قدم در مسیر توسعه به حساب می آید.

همان مثال دو کره را برای درک بیشتر تاثیر نهادها در توسعه کشورها بیان می کنیم. پس از جدایی دو کره در بخش شمالی با به قدرت رسیدن کمونیست ها نهادهایی که حاکم شدند به شدت استثماری بودند که مالکیت خصوصی در آن هیچ مفهومی نداشت. تمام فعالیت های اقتصادی در انحصار حکومت بود و سایر افراد جامعه که در حلقه حکومت قرار نداشتند در خدمت این نهاد استثماری قرار می گرفتند و حق انجام فعالیت اقتصادی شخصی نداشتند. در مقابل در همسایه جنوبی آن ها نهادهایی که پس از جدایی حاکم شد نهادهایی بودند که تا حدود زیادی استثماری به حساب نمی آمدند و قائلیت به مالکیت خصوصی داشتند. در جنوب شرایط فعالیت اقتصادی تقریبا در سطح جامعه مهیا بود و افراد به صورت خصوصی به فعالیت اقتصادی می پرداختند و همچنین برخلاف شمال کره، ترسی نداشتند که ناگهان تمام اموال و فعالیتشان مصادره شده و به انحصار حکومت درآید، یعنی امنیت اقتصادی در جنوب حاکم بود، این تفاوت ها در نهادهای سیاسی حاکم بر دو بخش شمال و جنوب در طولانی مدت سبب جدایی بسیاری در اقتصاد دو کشور شد و همان طور که امروزه بر همه عیان است جنوب به یکی از اقتصادهای برتر دنیا بدل گشت و شمال نیز به عنوان یکی از دیکتاتورترین و عقب مانده ترین کشورهای جهان شناخته می شود.

در نهایت نتیجه ای که از مطالب بالا می توان گرفت این است که اولا نهادهای سیاسی و اقتصادی درهم تنیده هستند و یکی مسیر دیگری را در درازمدت مشخص می کند. اگرچه اولویت کلی بر نهادهای سیاسی است. ثانیا همانطور که در مثال ها و توضیحات بالا مشاهده کردید نهادهای سیاسی دموکراتیک هستند که شرایط را برای نهادهای اقتصادی باز و فراگیر در جامعه باز می کنند وکشور را در مسیر توسعه قرار می دهند. لذا برای اصلاح جوامع باید نهادهای حاکم بر آن اصلاح شوند که تعیین کننده سیاست ها و اقتصاد کشورها هستند؛ هرچند اصلاح نهادها به علت ریشه تاریخی که دارند دشوار است ولی غیر ممکن نیست. تقویت جامعه مدنی کشورها و دوری از پوپولیسم در انتخاب حاکمان ممالک، که جامعه مدنی نقش بسیار موثری در شناساندن سیاست مداران پوپولیست دارد، راهگشای وورود به مسیر توسعه می باشد.

سینا انوری

پ.ن: *تعریف داگلاس نورث از نهاد

منابع:

۱.ده پرسش از دیدگاه جامعه شناسی. جوئل شارون. ترجمه منوچهر صبوری. نشر نی

۲.چرا ملت ها شکست می خورند. دارون عجم اوغلو ، جیمز ای رابینسون. ترجمه محسنمیردامادی ، محمدحسین نعیمی. انتشارات روزنه

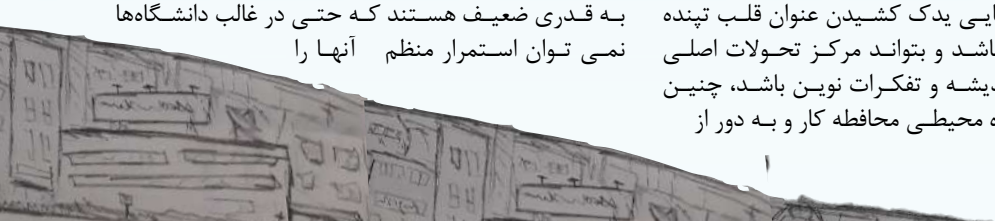
گفتمان هویت طلب در دانشگاه

عیسی عزیزی بالابیگ‌لو
دانشجوی کارشناسی ارشد آمار

آنچه امروزه در فضای دانشگاهی ایران به طور عام و آزربایجان به طور خاص شاهد آن هستیم کم رونق شدن فعالیت‌های دانشجویی و سکوت سنگین می باشد، این سکوت هم در حوزه فعالیت‌های فرهنگی هم در حوزه‌ی فعالیت‌های سیاسی حکم-فرماست. ریشه یابی این معضل نیازمند بررسی موشکافانه و دقیق می باشد که خارج از حوصله ی این چند سطر است و هدف از این نوشته نیز پرداختن به این مساله نمی باشد بلکه هدف بیان نکاتی در مورد نتایج این سکوت و جو حاکم بر دانشگاه‌های آزربایجان می باشد. فارغ از سخنان تکراری و جملات کلیشه ای مبنی بر اینکه دانشگاه قلب تپنده ی جامعه می باشد و امثالهم باید به این نکته دقت کرد که دانشجویان امروزی فرزندان اشخاصی هستند که اقتصادی تقریبا کاملا دولتی را تجربه کرده اند و تنها منبع ثروت را در دستان دولت و پول نفت دیده اند، از این رو آینده ی خوشبخت فرزندان خود و تامین مالی آنها را در سهم داشتن از این منبع ثروت می دیدند و تقریبا تنها هدف آنها از فرستادن فرزندانشان به دانشگاه جذب در بدنه ی دولت و دریافت حقوق بود، کمتر پدر و مادری فرزند خود را با هدف آموزش در سطح عالی و رسیدن به درجات علمی به دانشگاه فرستاده است بلکه هدف جذب در بدنه ی دولت و داشتن امنیت شغلی برای فرزندان بود، برای همین امروز در جامعه یک لیسانسه ی شاغل بسیار موفق‌تر از یک دکتر بی کار محسوب می شود و همچنین مدرک گرایی و گرفتن مدرک بدونه پشتوانه ی علمی بسیار محبوب شده است و کم نیستند موسساتی که به راحتی این مدارک را همچون یک کالای لوکس در اختیار مصرف کنندگانشان می گذارند. حال دانشگاه به عنوان محیطی که مملو از چنین اشخاصی است که با تلقین محیط و با توجه به انتظارات جامعه از آنها، اکثریت تنها با هدف جذب در بدنه دولت در دانشگاه حاضر شده اند و مدرک را به عنوان هدف تحصیل در نظر دارند نباید انتظار داشت که توانایی یدک کشیدن عنوان قلب تپنده ی جامعه را داشته باشد و بتواند مرکز تحولات اصلی در جامعه و تولید اندیشه و تفکرات نوین باشد، چنین محیطی بنا به قاعده محیطی محافظه کار و به دور از رفتارهای هنجار شکنانه باید باشد و نباید تلاشی در جهت به چالش کشیدن جریان غالب داشته باشد، چرا که هدف اولیه افراد این محیط ارتزاق از دولت می باشد یعنی دقیقا آنچه که چندین سال است در دانشگاهها شاهد آن هستیم. آسیب دیگری که این طرز نگرش به وجود می آورد این است که چون هدف از دانشگاه اخذ مدرک جهت جذب شدن در بدنه ی دولت می باشد لذا اغلب دانشجویان نه همه به جای استفاده از محیط نسبتا بازتر دانشگاه برای پیگیری مسائل مهم جامعه و ایجاد تغییراتی بنیادی در راستای بهبودی، نیازی به اصلاح ساختار دولت و بهبودی آن نمی بینند و صرفا محیط آزادتر دانشگاه را برای لذت شخصی خود و رفع نیازهایی که اقتضای سن آنها می باشد استفاده می کنند یعنی هر شخص به مثابه جزیره ای مستقل در تلاش برای بهبود زندگی شخصی خود و کسب لذت بیشتر از زندگی خویش می‌باشد و مفهوم نفع جمعی عملا جایی در چنین محیطی ندارد.

با توجه به عقیم بودن دانشگاه لذا عملا دانشگاه نقش محوری و تعیین کننده ی خود را از دست داده است و به عنوان نهادی دنباله رو و تغذیه شونده از دو منبع اصلی ۱.جریان های سیاسی مطرح ۲.بتن جامعه تغذیه می شود. محیط دانشگاهی آزربایجان نیز مستثنی و تافته‌ی جدا بافته نیست عملا آنچه که در دانشگاه‌های آزربایجان می گذرد همین جریان است یعنی دانشگاه‌هایی منفعل و دنباله رو که یا از بستر جامعه آزربایجان تغذیه می‌شوند یا از منبع جریان‌های سیاسی حاکم. اگر نگاهی اجمالی به فعالیت‌های دانشجویی آزربایجان طی سالهای اخیر بیاندازیم و رزومه‌ی این فعالیت‌ها را به طور اجمالی مرور کنیم می توان به راحتی جریان فکری غالب در جامعه آزربایجان و قدرت آن را دریافت. فعالیت‌های فرهنگی و سیاسی که در دانشگاه‌های آزربایجان با حمایت جریانهای خارج از دانشگاه انجام می‌شوند عملا به قدری ضعیف هستند که حتی در غالب دانشگاه‌ها نمی توان استمرار منظم آنها را

مشاهده کرد و علی رغم قدرتی که از آنها پشتیبانی می کند در عمل در جذب دانشجویان و ایجاد رونق و شور و شعف در محیط دانشگاه عاجز مانده اند و همچون کهنه سربازانی که هر روز با تظاهرات ضد جنگ مواجه می‌شوند خود را در بین دانشجویان تنها و تنهاتر احساس میکنند لذا تنها منبع تغذیه که دانشگاه‌های آزربایجان و جامعه دانشگاهی آزربایجان از آن تغذیه می‌شوند و پیروی می کنند جامعه ی آزربایجان می‌باشد، به وضوح گفتمان غالب در آزربایجان گفتمان هویت طلبی است، رفتار مردم آزربایجان طی چند سال اخیر و اولویت بندی آنها در مواجهه با مسائل مختلف این مساله را به خوبی آشکار می‌سازد که مردم آزربایجان به سرعت در حال چرخش به هویت خویش و تعیین خط فکری منحصر به خود در محیط ایران هستند و هویت طلبی گفتمانی است که هرچند در برخی مواقع نامنسجم به نظر می‌رسد ولی این گفتمان تظاهر عینی خواست عمومی مردم آزربایجان می‌باشد.

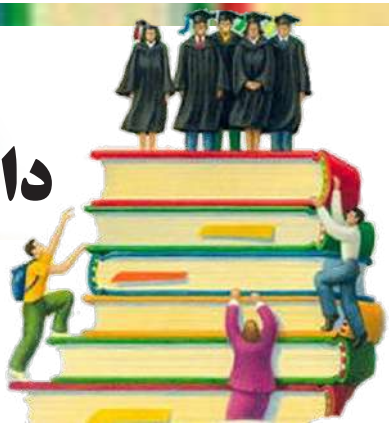
سرایت گفتمان هویت طلبی از جامعه آزربایجانی به دانشگاه‌ها امری بدیهی است و همچون جامعه آزربایجان، فضای دانشگاهی آزربایجان نیز با اشتیاق تمام پذیرای گفتمان هویت طلبی است و این گفتمان، گفتمان غالب در فضای دانشگاهی آزربایجان می‌باشد کما اینکه پرونده ی فعالیت‌های دانشجویی یکی دو دهه ی اخیر مملو از مواردی است که برآمده از گفتمان هویت طلبی آزربایجانی می باشند، انتشار نشریات متعدد به شکل مستمر در اکثر دانشگاه‌ها، برگزاری سالانه چندین مراسم، جو حاکم بر خوابگاه‌ها، مطالبات مستمر و متعدد دانشجویان مبنی بر آموزش به زبان ترکی همه و همه مواردی هستند که شکل دهنده ی فضای عمومی دانشگاه‌های آزربایجان می باشند و جو عمومی حاکم بر دانشگاه‌ها را نشان می دهند. البته برای شفافتر شدن محیط دانشگاه‌های آزربایجان لازم است به موردی هرچند کم اهمیت نیز اشاره شود و آن حرکت‌های جسته و گریخته ی اشخاصی است که دل در گرو باستان گرایی دارند و همچنان پیرو تفکر کهنه ی نژاد پرستی هستند و کماکان بر طبل آذری بودن و آریایی بودن می نوازند فارغ از اینکه این مسائل دیگر برای مردم آزربایجان شوخی ابلهانه ای بیش نیست. فعالیت این اشخاص تقریبا در دانشگاه‌های کم جمعیت وجود ندارد و فقط در دانشگاه‌های بزرگ است که، گه-گاه افرادی پیدا می شوند که تکرار جعلیات باستانگرایان آریایی را وظیفه ای اهورایی برای خود تلقی می کنند و خود را ملزم به فعالیت در این حیطه می دانند. فعالیت این اشخاص می توان گفت از حد انتشار نشریه فراتر نرفته است و عملا هیچ نشریه ای ندارند که چند سال به شکل مستمر چاپ شده باشد بلکه یک شخص بعد از اخذ مجوز نشریه و چاپ یک یا دو شماره فارغ التحصیل می شود و تا پیدا شدن شخصی دیگر و اخذ مجوز نشریه ای دیگر باید صبر کرد. عمده محتوای این نشریات را می توان در دو دسته طبقه بندی کرد که هر دو برآمده از فرهنگ نژاد پرستی و راسیستی است که این اشخاص دارند. رفتارهای برآمده از فرهنگ مشخصه هایی دارند که در این دو مورد برخی از این مشخصه ها را بررسی خواهیم کرد به عنوان مثال رفتارهای برآمده از فرهنگ از لحاظ عقلی هیچ گاه مورد پرسش قرار نمی‌گیرند مثلا یک هندی هیچ گاه از لحاظ عقلی احترام به برخی حیوانات را مورد سوال قرار نمی دهند همچنین رفتارهای برآمده از فرهنگ هیچ گاه یک شبه تغییر نمی کنند بلکه طی سالیان و با گذشت چند نسل به وجود آمده، از بین رفته یا تغییر می کنند. دو محور اصلی که شاکله ی نشریات ذکر شده را تشکیل می دهد توهین و افترا می باشد، توهین به هویت طلبان، توهین به اشخاص حقیقی ای که بنا به دلایلی عواقبی برای آنها ندارد، توهین به زبان، فرهنگ، تاریخ و شخصیت‌های بزرگ تاریخی آزربایجان و در کل جهان ترک، توهین به مقامات و خصوصا شخصیتهای تاریخی کشورهای همسایه که به پندار خام خود چون ترک هستند به نوعی هویت طلبان را نیز مورد تحقیر و توهین قرار داده اند. افترا به هویت طلبان و تلاش برای سیاه نمایی فعالیت‌های آنان، تلاش برای ساخت ذهنیتی منفی نسبت به کشورهای همسایه و ترک زبان، تلاش برای ساختن ذهنیتی که شامل دیگری پست و بد ذات و خودی پاک و مظلوم که اصلی ترین مشخصه ی تفکرات نژاد پرستانه می باشد. این رفتار با الگویی تکرار شونده نه تنها بین معدود اشخاص موجود در دانشگاه بلکه در بین باستانگرایان افراطی در سطح جامعه نیز دیده می شود، فقط به عنوان مثال سخنان اخیر

شـفیعی کدکنـی و ادبیـات ایشـان بیانگـر همـه چیـز اسـت. باسـتانگرایان و بـه عبارتـی پـان آریایی ها هیـچ گاه این رفتار خـود را از لحـاظ عقلـی مورد سـوال قـرار نمی دهنـد و مانند نفـس کشـیدن بنـا بـه ناخـودآگاه خویـش دسـت بـه چنین اقداماتـی مـی زننـد همچنیـن بررسـی معـدود نشـریات آنها طـی چنـد سـال اخیـر بـه خوبـی آشـکار می‌سـازد کـه هیچ تغییـری در رویـه آنهـا بـه چشـم نمی‌خـورد و همچنـان کما فـی السـابق پیـش می رونـد و این دلیلی اسـت که ایـن رفتار را رفتـار برآمـده از نژادپرسـتی حاکـم بر تفکرات آنهـا قلمداد می کنیـم.

مهمتریـن سـوالی کـه بـی جـواب مانـده اسـت این اسـت که آیـا دانشـگاه‌های آزربایجـان می‌توانند از انفعال خارج شـوند؟ واگـر جـواب مثبت اسـت کدام جریـان این قـدرت را دارد که دانشـگاه را دوبـاره بـه مرکـز تحـولات تبدیـل کنـد؟ بـه نظر راقـم این سـطور جـواب مثبت اسـت و گفتمـان هویت طلبی نـه تنهـا مـی توانـد دانشـگاه را از انفعـال خـارج کنـد بلکـه وظیفـه دارد ایـن مهـم را انجـام دهـد. بـا توجهـه بـه اینکـه هویـت طلبـی جریانـی جـوان و نوپـا مـی باشـد و برخـلاف سـایر جریان‌هـای فکـری و سیاسـی موجـود در دانشـگاه‌ها کـه دوران اوج محبوبیـت و نفـوذ خـود را سـپری کـرده انـد و قـادر نشـده انـد کـه نفـوذ خـود در بیـن جامعـه را حفـظ کننـد، هویـت طلبـی برآمـده از بتـن جامعـه مـی باشـد. این مـردم هسـتند کـه هویـت طلبـی را بـه وجـود آورده انـد این چنیـن نیسـت کـه هویـت طلبـی جریانـی بـا نظـام فکـری مشـخص و منسـجم باشـد کـه بخشـی از جامعـه خواهان آن هسـتند. همیـن نبـود نظـام فکـری کامـلا منظـم و منسـجم و نبـود جهـت گیـری سیاسـی کامـلا مشـخص کلیـد خـروج دانشـگاه‌های آزربایجـان از انفعـال اسـت. ایـن وظیفـه ی جامعـه ی دانشـگاهی آزربایحـان اسـت کـه مطالبـات جریان هویـت طلبـی را صـورت بنـدی کنـد و بنیان هـای فکری آن را تقویـت کرده و خواسـت ملـت آزربایجـان را در آن انعکاس بدهـد. ایـن وظیفـه ی جامعه ی دانشـگاهی آزربایجان اسـت کـه بـا توجـه بـه مقتضیـات عصـر حاضـر و مطالبـات برآمده از بتـن جامعـه ی آزربایجـان بتوانـد خـط فکـری و سیاسـی ای تبییـن کنـد که خوشـبختی انسـان آزربایجانـی راتضمین کنـد، بتوانـد گزینـه هـای انتخـاب شـخص آزربایجانـی را به حداکثـر برسـاند و آزادی انتخـاب او را تضمیـن کنـد. انجـام ایـن مهـم از سـوی دانشـگاهیان آزربایجـان کلیـد خـروج از انفعـال و پیـش روی در فعالیت‌هـای دانشـجویی مـی باشـد.

دانشجو

محمدرضا عبدالهی

شاید زمان دانشجویی یکی از بهترین دورانی است که انسان در طول حیات خود آن را تجربه می‌کند. روزهایی‌که با خاطرات و لحظات تلخ و شیرین زیادی سپری می‌شود. از شب زنده‌داری‌های توی خوابگاه گرفته تا عاشق شدن‌های مدل دانشجویی، شب امتحان‌های پر استرس، اردوهای دانشجویی، درس‌خواندن‌های مداوم، دوست‌پسر- دوست‌دخترهای چند هفته‌ای، جروبحث‌های توی کلاس، پیدا کردن دوستانی با تفکر و فرهنگ و زبان‌های مختلف، همه و همه لحظاتی را می‌سازند که در زندگی افراد تاثیرهای مثبت و منفی زیادی می‌گذارد. تاثیراتی که پس از فارغ‌التحصیل شدن دانشجو را به یک فعال و تلاش‌گر در جامعه و یا یک مصرف‌کننده به ظاهر باسواد تبدیل می‌کند. اما به راستی دانشجو کیست؟ از لحاظ قانونی هر شهروندی که شرایط عمومی ورود به آموزش عالی برابر مصوبات و مقررات مراجع ذی صلاح را داشته باشد و طبق مقررات وزارت علوم توانمندی علمی‌اش محرز شود، حق ورود به آموزش عالی دارد و پس از ثبت‌نام، دانشجو محسوب می‌شود. از آنجایی‌که دانشگاه مرکز تحولات و جنبش‌های مهم در هر کشوری می‌باشد، در این میان دانشجویان نیز با روحیه‌ی عدالت‌خواهی، آرمان‌گرایی و حقیقت‌جویی در پیشرفت و شکوفایی جامعه در عرصه‌های علمی، سیاسی و اقتصادی نقش قابل توجهی را ایفا می‌کنند. از اینرو میزان مشارکت و حضور دانشجویان در عرصه‌های مختلف را می‌توان یکی از فاکتورهای مهم در پیشرفت و یا پس‌رفت یک جامعه دانست. لذا برای تحقق چنین رسالتی دانشجویان به عنوان قشر تحصیل‌کرده جامعه دارای حقوق معینی هستند. حق دسترسی به آموزش عالی، حق بر حریم خصوصی، حق برخورداری از حقوق برابر، حق آزادی بیان، حق تشکیل انجمن‌های سیاسی و صنفی، حق تشکیل اجتماعات و حق مشارکت در زندگی فرهنگی از حقوق اساسی دانشجویان می‌باشد. به علاوه دانشجویان از حقوق آموزش و پژوهشی، صنفی و رفاهی، فرهنگی و اجتماعی، انضباطی و سیاسی نیز برخوردارند. از حقوق آموزشی و پژوهشی دانشجویان به حق ادامه تحصیل در صورت محکومیت‌قضایی، حق مالکیت فکری، حق برخورداری از حمایت پژوهشی، حق شرکت در جشنواره‌های علمی و ... می‌توان اشاره کرد که بایستی دانشجویان برای فعالیت‌های علمی از آنها بهره‌مند شوند. دانشجویان در حین تحصیل ممکن است با مشکلات و کمبودهایی مواجه شوند، بنابراین آنها حق دارند در چارچوب قوانین و مقررات، شورای صنفی- رفاهی داشته باشند. این شورا مرکب از نمایندگان دانشجویان هر موسسه است که با رأی مستقیم آنها انتخاب می‌شود و انعکاس، پیگیری حل مشکلات و ارائه خدمات بهتر به دانشجویان از طریق تعامل با مسئولان موسسه در محورهایی همچون امور مربوط به کیفیت غذا و بهداشت غذاخوری، ایاب و ذهاب دانشجویان، وام‌های دانشجویی، برگزاری جلسات پرسش و پاسخ دانشجویان برای تبادل نظر با مسئولان و ... از وظایف آنها می‌باشد. حق برخورداری از وام تحصیلی، برخورداری از خوابگاه، برخورداری از فضاها و امکانات ورزشی از حقوق صنفی- رفاهی دانشجویان به شمار می‌رود. با وجود تنوع فرهنگی و زبانی در کشور، محیط دانشگاه نیز از این فضا مستثنا نیست، لذا دانشجویان با اندیشه و فرهنگ‌های مختلف می‌توانند با تأسیس نهادهای اجتماعی و فرهنگی و نیز فعالیت مطبوعاتی در زمینه‌های علمی، فرهنگی و اجتماعی که در راستای حقوق فرهنگی و اجتماعی‌شان است به گسترش و حفظ فرهنگ و اندیشه‌های خود بپردازند. مهم‌ترین و اساسی‌ترین حقوق دانشجویان، حقوق سیاسی آنها می‌باشد. حقوقی که می‌توان گفت دیگر حقوق دانشجویان را تحت تاثیر قرار می‌دهد، چرا که حقوق آموزشی، صنفی، فرهنگی و انضباطی آنها بر اساس سیاست موجود در کشور و نیز دانشگاه تهیه و تنظیم می‌شود. دانشجو متخلف یا به قول معروف ستاره‌دار شناخته می‌شود و از تحصیل باز می‌ماند، چون برخلاف سیاست کلی موجود عملی انجام داده است. البته برخوردهای سلیقه‌ای نیز در این امر بی‌تاثیر نیست. نمونه

دیگـر ایـن موضـوع برخورد حراسـت‌های دانشـگاه بـا نحوه‌ی پوشـش و نیز ارتباط دانشـجویان دختر و پسـر در دانشـگاه بر اسـاس همین سیاسـت کلی اسـت. علارغم اینکـه حق آزادی بیـان و نیـز حـق انتقـاد و مطالبه‌گـری از حقـوق سیاسـی دانشـجویان اسـت و بـه موجـب آن دانشـجویان می‌تواننـد از عملکـرد مسـئولان دانشـگاه و سیاسـت‌ها و رویه‌هـای کشـور انتقـاد کننـد تـا قوانینـی مطابـق بـا خواسـته آنـان تنظیـم شـود، امـا چیزی کـه بیشـتر در فضای دانشـگاهی ما مشـاهده می‌شـود، افتخـار بـه غیرسیاسـی بودن دانشـجویان و مشـارکت کم‌رنـگ آنهـا در مسـائل سیاسـی در دانشـگاه می‌باشـد. شـاید هزینه‌بـر بـودن فعالیـت سیاسـی بـرای دانشـجو، بی‌تاثیـر دانسـتن چنیـن فعالیت‌هـا در بهبـود وضـع دانشـجو، نبـود پشـتوانه سیاسـی و ... از دلایلـی اسـت کـه مشـارکت دانشـجویان را در عرصـه سیاسـی کم‌رنـگ می‌کنـد. بـه هـر حـال دانشـجویان در یـک جامعـه ماننـد نقطـه اتصـال بین قشـر نخبگان و روشـنفکران با قشـر عادی جامعـه اسـت و نقش قابل توجهـی در رخدادهای جامعه دارد و همـان طور که اشـاره شـد میزان مشـارکت دانشـجویان در مسـائل مختلـف فرهنگـی و سیاسـی، در پیشـرفت و یـا پس‌رفـت یـک جامعـه مؤثـر اسـت و لازم آن دارد با ایجـاد فضای باز و شـرایط مناسـب بـرای تفکرات مختلـف در جامعـه و دانشـگاه شـاهد حضـور این قشـر تاثیرگـذار در صحنـه باشـیم. در غیـر ایـن صـورت بـا ترسـاندن، تهدیـد و دادن هزینـه بـه دانشـجو راهـی جـز پس‌رفـت در پیش‌روی‌مـان نخواهـد بود.

منبع:
منشـور حقـوق دانشـجویی، ویراسـت یکـم ۱۳۹۴،دفتـر سیاسـت‌گذاری و برنامه‌ریـزی فرهنگـی و اجتماعـی وزارت علـوم، تحقیقـات و فنـاوری

من بیر قادینام...

سؤزلریم ایلیشیب اوشاغین بلک توتماغینا...

اینجه سسیم ایپ تک دولانیب سیگیش چارخینا...

اؤره یمدن یاغان یاغ دویغولاناق یئرینه یمک لری قاریشدیریب...

الیمده اولان لیش اولوب سنی تومارلاماق

گؤزلریم گورمه سده..

قینامایین منی...

گؤزلریم توخونموش خالچالار دیلار...

من تانیدیغیم دونیادا...

بلک لنمیشم ...

ال قول چالماغیمایئر قالمایب

آنجاق

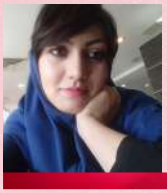
من بیر قادینام...

بیر گون مندە بو بلک دن چیخیب

گپنک تک اوچاجاغام!!!

سحر شکری

نیم نگاهی به حقوق زنان

فاطمه حیدری
کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی

حقوق زنان اصطلاحی است که اشاره به آزادی و حقوق زنان در تمامی سنین دارد. ممکن است این حقوق توسط قانون یا رسوم سنتی یا اخلاقی در یک جامعه به رسمیت شناخته شوند یا نشوند. دلیل گروه بندی خاص این حقوق تحت عنوان زنان و جدا کردن آن از حقوق عام تری مثل حقوق بشراین است که بنا به تئوری، این حقوق در بدو زاده شدن برای تمام بشر به رسمیت شناخته می شوند که به دلایل تاریخی و فرهنگی زنان و دختران بیشتر از مردان از شمول این حقوق خارج می‌شوند. مبحث حقوق زنان معمولاً شامل و نه منحصربه این موارد می شود: تمامیت بدنی وخودمختاری، حق رای، حق کار، حق دستمزد برابربه خاطر کار برابر، حق مالکیت، حق تحصیل، حق مشارکت در قراردادهای قانونی و در نهایت حقوق سرپرستی ، ازدواج ومذهبی. درطول هزاران سال زنان جایگاهی بی ثبات در تاریخ داشته است. از زمان حوا تا ملکه سباء ، از دوران بروندا تا ژاندارارک واز کریستین دوپیزان تا کلت ، در تمامی عرصه های خلاقیت های ادبی و هنری، اندیشه فلسفی، علوم یا فعالیت سیاسی، کمتر زنی توانسته است در طول قرن ها به اوج شهرت دست یابد. در جهان تعداد زنان با مردان تقریباً مساوی است و گاهی کمی بیشتر. با این وجود، عزت و شهرت تقریباً همیشه در ید مردان بوده است. ژان رستان در کتابش (انسان) می نویسد : ماده دیگر ماده نیست و نرهم کاملاً نر نیست، واقعیت زن بودن سبب محدودیت حقوق و آزادی هایی شده که به بازی گرفته شد. در سال ۱۸۶۲، آبراهام لینکلن در دومین پیام سالانه خود به کنگره آمریکا تاکید کرد که «ما اعطای آزادی به بردگان آزادی انسان‌های آزاد را تضمین کرده ایم». پیروزی، آزادی و شناخت و احترام به حقوق افراد، هیچ یک بدون دردسر نیست: غلبه به استبداد همواره مبارزه را می طلبد .انقلاب های جهان به بهای جان انسان‌های بی شماری تمام شده است که برای دست یابی به آزادی به پا خاسته اند. در این میان مردهای جامعه با کمک و پشتیبانی زنان مبارزه کرده اند. تاریخ حقوق بشر ستیزی دائمی علیه سلطه انسان‌هایی علیه انسان‌های دیگر است.

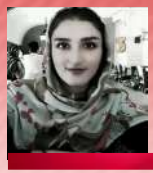
رهایی قوم یهود از یوغ بردگی فراعنه به وسیله موسی، انقلاب فرانسه، انقلاب ۱۹۱۷ر و سیه ، همه وهمه نشانگر فرصت های تاریخی بسیاری است که داغ خون را بر پیشانی دارند و حماسه طولانی انسان‌هایی که در جستجوی آزادی هستند. انسان در پی تحقق بخشیدن پیروزی بود که با تحریر شکوهمندانه منشور یا اعلامیه حقوق بشر دربرابر خودکامگی به دست آورد. مشارکت زنان در این

رویدادهای بزرگ تاریخی غیر قابل انکار است. ظلم رنجی مشترک است برای تمامی انسان‌ها، که مردان و زنان متحد با یکدیگر با آن به مبارزه پرداخته اند اما در لحظه بهره برداری از موفقیتی که حاصل شده، اکثر اوقات زنان را به حاشیه رانده‌اند. با این وصف در پنجمین هزاره قبل از میلاد نخستین طوایف مادرسالار بودند چون: سومری ها، در نزدیک خلیج، دربابل زنان دست بالا را داشتند. در زمان ما هنوز این رسوم در بعضی از سرزمین‌های آفریقایی، استرالیایی و آمریکای جنوبی متداول است. دربرزیل، در نزدیکی رودخانه کانوریس و در جوار سرخپوستان توپینامبوس، هنوز هم زنان آمازونی اصیلی وجود دارند که بدون مرد و به تنهایی زندگی و حکومت می کنند. آنها هرسال چند روزی پذیرای مردانی چند شده، پس از بارداری، دخترانی که متولد می شوند شیر می دهند وبزرگ می کنند، در حالی که پسران پس ازیک سال به پدران واگذار می شوند. اما متاسفانه این گونه ساختارهای مادرسالاری امروزه بسیار نادر است. ساختار خانواده به سوی الگوی رومی پیشرفت کرده است که در آن خانواده به هرمی می ماند که پدر با داشتن حقوق بسیار در قبال زن و فرزندانش وهمانند سایر شهروندان مرد در بالای این هرم قرار دارد. رئیس خانواده در اعطای آزادی وحقوق ویا دستیابی به آن به عنوان نماینده تمامی اعضای خانواده از آن بهره مند شده ومعمولا امتیاز حقوقی فقط به او داده می شد. از آنجا که امتیازات فقط به مرد تعلق میگرفت دیگر لزومی نداشت که به خانواده‌اش بپردازد. حقوقی که زن می توانست به عنوان پاداش خدماتش به خود تخصیص دهد، در تاروپود بافت‌های متحجر اجتماعی، که مرد به منظور تثبیت وضع موجود تنیده بود، از بین می رفت. این ساختار برای تمامی قدرت‌هایی که به استبداد و فرمانروایی گرایش دارند، مناسب است و می شود آن را بایک معادله ساده ریاضی اثبات کرد. زیرا اگر زنان از زندگی اجتماعی حذف شوند تعداد کسانی که زیر نفوذ این گونه فرمانروایی‌ها قرار میگیرند به گونه‌ایی چشمگیر کاهش می یابد. درصورت فقدان حقوق زن ویا کاهش آن، اپوزیسیون فقط شامل بخشی از مردم می شود وبقیه قانوناً وجود ندارند و بدین ترتیب مشکل به نصف تقلیل یافته ونظام حاکم با سهولت بیشتری تثبیت می شود. بدین ترتیب زنان در چارچوب یک ساختار اجتماعی بسته نمی تواند از شخصیتی مختص خود برخوردارباشد. حقوق بشر می تواند در شناخت هرچه بیشتر گسترش یابد . مردان قدرتمند اقتصادی که از حقوق بسیاری که به آن ها داده شده برخوردار هستند، به جنگ، این بازی مورد علاقه خود سرگرم می شوند. رئیس خانواده کسانی را که به او وابسته هستند و می‌تواند درباره سرنوشت آنها تصمیم بگیرد به همراه خود به جنگ می کشاند. برعکس حقوق زنان بیش از آن که وابسته به جنگ و یا انقلاب باشد نیازمند تحول در خلقیات بوده است. فرآیند فلسفی خاصی پشتوانه و توجیه کننده این اوضاع بوده است. نیچه (۱۹۰۰-۱۸۴۴) در کتاب (فراسوی نیکی و بدی) با خوش باوری و سادگی چنین نوشت :اشتباه کردن روی مساله اساسی، مساله زن ومرد، نفی ورطه ای است که آن دو را از هم جدا می کند و ضرورت تضادی غیر قابل تقلیل در رویای آن که آنها بتوانند از حقوق برابر، تعلیمات یکسان، ادعاها و وظایف مشابه برخوردار باشند .این نشانه بی چون و چرای بلاهت است. بدین ترتیب مرد می تواند نمایشنامه زندگی را بنویسد و زن به عنوان تماشاگر دقیق و آرام در تماشای آن شرکت جوید و برایش کف زند، حتی اگر بی‌معنی باشد. و از آن بیشتر این است که در نمایشنامه‌ای نقش سیاهی لشگررا بازی کند که نویسنده، کارگردان و هنرپیشه آن مرد است. مرد از تفویض حقوقی مشابه به حقوق خود به زن خودداری می‌کند. مردان برای آن که زنان تاریخ را تحمل کنند به مطرح کردن اسطوره‌ها روی می آورند. برای توجیه این حالت، مرد خود را در پس تابوهای جنسی و اجتماعی حفظ می کند که مانع پیشرفت حقوق زن است.

منابع

. ویکی پدیای فارسی
. حقوق زن از آغاز تا امروز، نای بن سعدون، گیتی خرسند، چاپ چهارم ۱۳۸۵

ندن قادین شکیلی یاساق اولوب؟

دنیز صمدپور
تورک دیل و ادبیاتی اویرنجی‌سی

هر ندن اؤنجه بونو دئمه لییک کی قادین دا بیر اینسان اولاراق اونون دا اؤزللیک له بیر پارا اینسانی حاقلاری واردیر.
هر بیر قادین آنالیق و ائولیلیک ساحه سینده دوز و ساغلام شکیلده یاشامی ایداره ائدیب و گله جک نسیللری دوز تربیت ائدیب بؤیوتمک اوچون بیر قهرمان ساییلیر. قادینلار جاندان کئچن بیر اینسانلار دیرلار اونلار یاشاملارین، اوشاقلار و بی لرینین آسایش و سعادتی اوچون فدا ائدیرلر.
هر بیر آیدین دوشونجه لی قادین بیر نسل آیدین دوشونجه لی اینسانلاری تربیت ائدیر و جامعه یه محسوس و نامحسوس ائتکی لر بوراخیر.
قادینلار تاریخ بویو میللت لر و اولوس لار آراسیندا چئشیدلی ساحه لرده ایفتیخارلار و قهرمانلیق لار یاراتمیشلار و هابئله آزربایجان خالقینین قادینلاری دا بیر بوجاق دا ساکین قالماییب چالیشیب‌لار؛ اؤرنک اوچون، تومروس، خورشید خانیم ناتوان، زینب پاشا، بالازر خانیم، نگار خاتین و... تأسفله بونو دئمه لی یم کی قادینلار هر زامان دونیانین هر بؤلگه سینده اؤز حاقلارینا تام شکیلده یئتیشمه ییب و باسقی لارا معروض قالیب لار.
آما نه ایسه شرق اؤلکه لرینده بو حاق سیزلیق داها جانلانیب گؤزه چارپیر؛ بیزیم اؤلکه ده بو عدالتسیزلیکدن کناردا قالماییب دیر.
ایندی بیز ۲۱_اینجی قرنده یاشاییریق. بو قرن ایلگی لر قرنی آدلانیر بیز بیر کیمسه ایله تلفن، تلوزیون، اینترنت و سانال فضالار واسیطه سی له دونیانین هر نقطه سینده حتی فضادا ایلگی قورا بیله ریک. بو عصرده چوخلو قادینلار و کیشی‌لر سانال فضالاردا شخصی صحیفه لرینده پست لار پایلاشیرلار کی، هر کیمسه اؤز شخصیتی و سلیقه سینه یاخین یازیلار و شکیللر پایلاشیر.
بو آرادا بعضاً قادینلار شکیللرینی پایلاشماقدان حذر ائدیب چکینیرلر و پیس ایش بیلیرلر یا عکسینه بی‌لر یاشاملاریندا اولان قادینلارینین شکیلینی پایلاشماقدان چکینیب و اوتاندیریجی و غیرت‌سیزلیک بیلیرلر.
یا اؤلوم بیلدیرن کاغاذلاردا بیر قادین حیاتینی دگیشن زاماندا بو یانلیش دوشونجه بینلری بوراخماییب و آدلارینین یانیندا شکیل پایلاشمانی پیس ساییرلار و شکیل یئرینه گول قویورلار. یانی بیر قادین کی بیر نسلی بؤیودوب تربیت ائدیر و تاریخه ایگیدلر وئریب بو قدر قورخونج دورمو؟؟ بو قدر پیس‌دیر می؟؟ کی اونون شکیلینی ویرماق پیس ایش و عیب اولوب و گول اوندان داها گؤزل و یاخشی ساییلیر. یا اگرسه قادین گولدور و گولدن ده گؤزل پس اؤز شکیل و عکسی هانی؟ بیتگی‌ده اولسان، اؤزل بیر چئشید گول‌ده اولسان، سنی تانیدان زامان آدینین یانینا شکیلینی ویرارلار.

آراشدیرمالارا گؤره بیزیم اؤلکه ده مزار اوستونده کی حکاکی لرده هر ۱۰ قادینین مزاریندا تکجه بیریسینده دونیادان کؤچن قادینین شکیلی چکیلیب دیر. آما بی لر مزاریندا هر ۱۰ مزار دا، ۵ مزار اوسته دونیادان کؤچن کیشی نین شکیلی حک اولوب دور.
قادینین اوزو استیکر دئییل، شطرنجی دئییل، اونون دا بی‌لر تک ایکی گؤزو بیر بورنو و بیر آغزی واردیر بو آرادا عجیبه بیر شئ یوخ!

قادینیــن اوزونــون گؤرسنمه‌ســی ایســلام دینینیــن باخیشــی ایلــه‌ده پروبلــم ســیزدیر ایســلام دینیــن‌ده قادینیــن اللــری، اوزو، آیــاق لاری گؤرولســه گونــاه دئییــل و قادینــلار آزاد دیــرلار .

پــس بــو نــه دوشــونجه و اینانــج دیــر کــی نــه اینســانیت، نــه اســلامیت، نــه مســیحیت و نــه دونیــادا اولان هئــچ بیــر دیــن بونــا قاتیلمیــر.

ســونوندا بونــو دئمــه لــی یــم کــی بیزیــم عصــرده بــو دوشــونجه چــوخ یئرســیز و گئــری قالمیــش دیــر.

قادینــی جامعــه دن ســیلمک ممکــن دئییــل قادینی باســقی آلتینــدا قویمــاق یانــی جامعه‌نیــن ۵۰% اینســانلارین بیرینجــی حاقلارینــدان محــروم ائدیــب باســقی لار آلتینــدا قویمــاق. کاش بعضــاً ســؤزجوک لریــن آنلامیــن داهــا یاخشــی آنلایــاق.

قادین‌لار دده قورقودا و یئنی یاشام‌دا

سحر شکری
تورک دیل و ادبیاتی اویرنجی‌سی

قادین‌لارین تاریخ بویونجا، چوخ بؤیوک رول‌لاری و ده‌یرلی ائتگی لری اولموش‌دور. آنجاق اونلارین ایشلری موختلیف ندن لره گؤره، ائرکک‌لرین کؤلگه سی آلتدا قالیب دیر. الینیزده اولان یازی، قادین لارین کئچمیش ده اولان ائتگی لریندن، چوخ قیسا اؤرنک اولماق آماجی ایله یازیلیب دیر. دده قورقورد حماسه سی، تورک لرین ادبی وارلیغی دیر و بو وارلیق ادبیات چرچیوه سینده، بیر میللتین کئچمیش فولکلورون ،دوشونجه سین و کیملیگین بؤیودوجو شوشه یه سالیب، آیدین لاش دیرماق دادیر.دده قورقورد حماسه سینده، قادین لار اوچون اولان اؤزگورلوک، چالیشقان لیق، اؤزل سئوگی لر، ائل اوبالارینا هابئله ارلرینه وفادارلیق، بو حماسی کیتابا اؤزل لیک وئریب. بو زنگین لیق و اؤزل لیک، آزاراق باشقا حماسی کیتاب لاردا یازیلیب دیر.دده قورقورد حماسه سینده دب دیر حایات یولداشی سئچمک اوچون، اوغلانلا قیزین آت چاپدیرماغی، اوخ آتماغی، قیلینج اویناتماغی، قورشاق یاپیشماسی(گولش مه سی) اساس تمل لردن دیر و باجاریق لار هرکیمسه نین اوستون اولماغینی گؤسته ریر. بوردا گؤرورک بیر قادین بیر ائرکک له بیر اولچوده، چیگین ـچیگینه، بیر آیاقدا قاباغا گئدیب، جینسیت سؤزو، اؤز قاورامینی الدن وئریب و بیر آنلامسیز نسنه یه چئوریلیب دیر.قادین لارین سیماسی هر اون ایکی ناغیلین ایچینده ده یرلی و اؤنملی دیر، اؤنر اوچون :(بامسی بی یرک) ناغیلیندا قیزلاری اولمایان آتالارین دیلک لری قیزلاری اولماق دیر و بونا گؤره قیز اولماق مان دئییل، بلکه بیر دیلک دیر. بوآرادا بیرینین قیزی اولدوغونا گؤره، مجلیس قورولور و دوعا اوخونور. دده قورقورد کیتابیندا قادین لارین یئری بوش قالمایب و اولدوقلاری قدر، بوتون وجودلاری ایله چالیشیبلار و قادین لیق دویغولارین اونوتمایب، بو یولدا اؤنجول اولوبلار. دئمک اولار قادین لارین ایگید لیگی نین سایی سی کیشی لردن آز دئییل و ایگیرمی دؤرد قادینین آدی بو اون ایکی ناغیلیل آراسیندا گلیب و اونلارین ایچینده ان آدلیم لاری؛ چیچک خاتین، سالجان خاتین و بورلاخاتین، ساواش مئیدانیندا حاضیر اولوب، دوشمنه غالیب اولاجاق گوج لرین ناغیل لار ایچینده گؤسته ریبلر. بو حماسی و اسطوره ای قادین لار، دده قورقورد دا اؤلمه ییبلر و بو کیتابا یئنی دن جان وئریبلر. دئیه سن دده قورقورد دا اولان قادین لار، قادین لیغی گله جک قادین لاریمیزا دیکته ائدیبلر و بونلارین باغرین دان چوخلو قادینلار دوغولوبلار. آنجاق، بیز یازی نین محدودیت لرینه گؤره، هامی سینین آدین بوردا گتیره بیلمه‌یه‌جه‌ییک . سرانداز خانیم آت چاپدیرماق و اوخ آتماق دا بوتون دؤیوشچو ائرکک لردن ایره لی کئچیب و ائرکک لر تک ساواش گئییمی گئییب، قاراداشی ایله چیگین-چیگینه دوشمن لریله دؤیوشوبلر.۱۳۳۰ ق.فیداروف آلچاق لیق ایله شاهسون لرله ساواشا باشلادیلار، آنجاق شاهسون لرین حماسی دایانماقلاری اوچون، دوشمنین الین دالدان باغلادیلار و وطن توپراغیندان بیر چیمدیکره دوشمنه وئرمه دیلر. جاواد خان امیر تومانی، حاجی خواجه لو طایفاسیندان، باجیسی سراندازخانیم و یاردیمچی لاری ایله بیرلیک ده دوققوز آی ساوالانین اته گینده

بالا زر خانیم

دویوشدولر و بیر زنگین حماسه یاراتدیلار. سرانداز خانیم اؤزو روس سالدات لاری‌ایله ساواشا کئچیب و حتی جاواد خانین ان یاخین یاردیمجیسی اولموشدو.

ساوالاندان قالخدیم موغاندا دوردوم

اول کی گوللده سالداتی ووردوم

ایکینجی گوللده لشکری قیردیم...

ایگیدلیگی محلی موسیقی لره یول تاپیب دیر و شاهسون ائلی نین مجلیس لرینده، آقالی خانیملی، سرانداز‌ین قوچاق‌لیغینا یازیلان بو شعری ازبردن اوخویوبلار:

توفنگی دولدور سرانداز

بایراغی قالدیر سرانداز

گوجونو بیلدیر آی سرانداز

آی سرانداز،آی سرانداز

دئمک اولار قادین لار چوخلو ساحه لرده وطنه بئل سوموگو اولوبلار و اونلاری ایگید قادین دئمک ده، سانیرام یئترلی دئییل دیر. تئللی خانیم آذربایجان مجاهد لرینده بیریسی دیر. اینقیلاب مشروطه ۱۲۸۵ش.ده بود قیسمتیندن درین یارالانیر و تئللی خانیمی درمان اوچون ساواش مئیدانیندا دالدایا آپاریرلار. آنجاق تئللی خانیم هئچ کیمسه نی بو ایشه قویمور و هرثانیه کئچدیکجه اؤلوملە قول بویون اولور، بونا گؤره ده ستارخانی چاغیریرلار. ستار خان یارالینین یانینا گلیب، دئییر : اوغلوم، ایندی سنین اؤلمک وقتین دئییل، بیزیم سن تک یاردیمجی لارا احتیاجیمیز وار. نییه قویمورسان یاراوا درمان ائده لر؟ تئللی خانیم ستار خانین قولاغینا دئییر: سردار! من قیزام. قویمایین گئییملریمی چیخارتسینلار و گیزلی قالمیش سیرریمی بیلسینلر. ایجازه وئرین من راحاتجا جان وئرمک دن چکین مه ییم. ستار خانین گؤزلری دولور و دئییر: قیزیم من اولا ساولا سن نییه ساواش مئیدانینا گئتدین. بو تئللی لرین سایسی چوخدور، آنجاق گیزلیجه ساواشا گئدیب، گیزلیجه اؤلوملە قوجاقلاشیبلار.

سر انداز خانیم

اسلام در میان ترکان

تعاملات عقیدتی و تبادلات فرهنگی

علی میرزائی
دانشجوی کارشناسی ارشد تاریخ

در شماره قبل ،مختصرا و در حد مجال این نشریه به موضوع ادیان باستانی ترکان پیش از اسلام اشاره گردید.در این شماره نیز سعی بر این است تا به چگونگی زمینه ها و رغبت و تمایل ترکان به آیین اسلام در زمان ظهور آن پرداخته شود.همان گونه که اشاره گردیده بود باور عمده ترکان شامانیسم بود (اگرچه مانویت ،یهودیت و آیین زرتشتی و... در کنار آن طرفدارن قابل توجهی داشت)

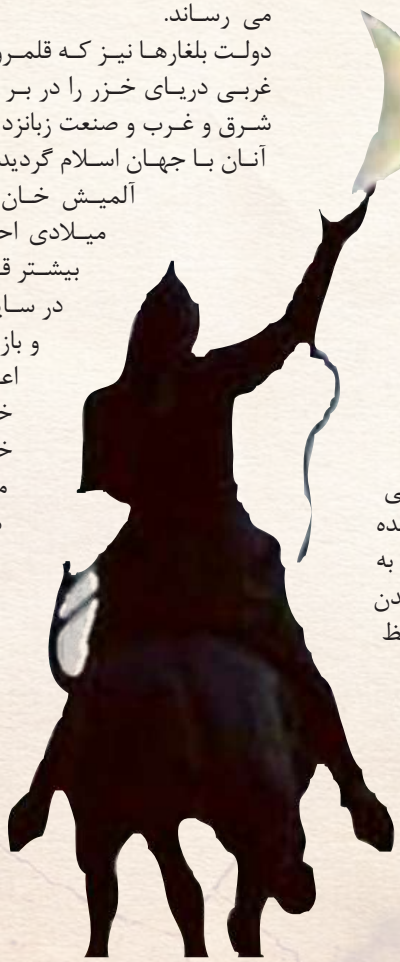
ترکان معاصر ظهور اسلام از واحدهای سیاسی مختلفی تشکیل شده بودند.با ضعف و اضمحلال حکومت گؤک تورک شرقی و غربی پیش از گسترش فرا منطقه ای خلافت اسلامی(قرن ۷ میلادی) و سپس به دنبال آن تاسیس دولت های خزر و بولقار ها [بلغارها] در اواسط قرن ۷ میلادی و نیز حکومت اوغوزها،اویغورها و قاراخانیان در قرون ۸ و ۹ میلادی، قدرت ها و صف آرایی های سیاسی جدیدی شکل گرفته بود.

از بین این دؤل ،امپراطوری خزری با جنگ های مداوم علیه خلافت اسلامی ضربات سنگینی به آن وارد ساخته بود.خزران ترکانی بودند که دین یهود را برای خود برگزیده بودند که احتمالا این سیاست با پی بردن به همان نامناسب بودن دین شامانی برای تمدن های بزرگ توسط خاقان بزرگ با هدف حفظ استقلال و اقتدار مقابل غرب مسیحی رومی و خلافت اسلامی در جنوب طرح ریزی شده بود.ادیان ابراهیمی ای که همگی شدیدا مناسب تمدن و تمدن سازی بودند.در ادامه با اضمحلال امپراطوری خزری،در صورت رغبت مردمان، اسلام آوردن افراد امپراطوری خزر نسبت به دیگران با تساهل بیشتری صورت گرفت.به نظر می رسد این تساهل از قرابت فقهی آیین اسلام به یهودیت نشأت می گرفت.

پیش از آن به دستور خاقان بزرگ ، مسجد مسلمانان در ایتیل، پایتخت خزران، برپا شده بود و زمینه آشنایی آنها را با اسلام فراهم آورده بود.چرا که خزرها تصمیم خاقان بزرگ را بسیار محترم می پنداشتند و این حفظ شأن و احترام خاقانی حتی از سوی دیگر ترکان مراعات می گردید که نفوذ منصب خاقانی در میان ترکان را می رساند.

دولت بلغارها نیز که قلمرو آنان کرانه غربی و شمال غربی دریای خزر را در بر می گرفت و تجارت بین شرق و غرب و صنعت زبانزد آنان، سبب ارتباطات اولیه آنان با جهان اسلام گردید.

آلمیش خان، خاقان بلغارها، در ۹۲۱ میلادی احتمالا با هدف همگرایی بیشتر قبایل تحت تسلط خویش در سایه ی آشنایی های تجاری و بازرگانی و مشاهده انصاف و اعتدال بازرگانان اسلامی از خلیفه المقتدر بالله عباسی خواهان اعزام هئیت مبلغان مذهبی برای آموزش مسائل فقهی و شرعی گردید.بلغارها اولین حکومت ترکان بودن که اسلام را به دین رسمی خود تبدیل نمودند.

دیگر دولت ترکان یعنی حکومت قدرتمند قاراخانی واقع در سرزمین ترکستان از

قبایل قدرتمند ترکان تشکیل شده بود. پس از چند دهه زد و خورد های ابتدایی با لشکر اسلام، ساتیق بوغراخان بدون مغلوبیت نظامی و در اوج قدرت فرمان تغییر آیین به اسلامیت را صادر کرد و با این فرمان نقطه عطفی در تاریخ اسلام و تاریخ ترکان به وجود آمد.اگرچه افسانه خواب خاقان و رویت رویای شبانه معراج پیامبر اسلام دلیل این تصمیم یکباره ی و نامتعارف خاقان ارائه شده اما احتمالا خاقان به درستی و زیرکی دریافته بود که در دراز مدت ، ستون های سست آیین شامانی تاب تحمل چرخ های قدرتمند شریعت اسلامی را نخواهد داشت .اگرچه پیش از آن به فاصله زمانی اندکی بلغارها رسمیت یافتن دین اسلام را اعلام کرده بودند اما چون بلغارها جمعیت و قلمرو استراژیک قاراخانیان را نداشتند این مهم تا به این زمان به تعویق افتاد.برخی منابع به مسلمان شدن ۲۰۰ هزار چادر قاراخانی تنها در یک روز اشاره نموده اند.به نظر می رسد شرایط جغرافیایی و طبیعت صحرایی قلمرو ترکان قاراخانی در آشنا پنداری دین جدید با مبدا صحرایی و بیابانی حجاز و نجد بی ارتباط نبوده است.

قاراخانیان که بعد ها به شوالیه های اسلام معروف شدند به دلیل پذیرش اسلام با خویشان هم نژاد و مشرک خویش وارد نبرد شده و موجبات مسلمانی آنان و نیز اویغورهای ترک که اسلام شان بین قبایل غیر یکپارچه بوده و گاه در استیلای امپراطوری چین بود گردیدند و حتی جهاد مقدس شان را تا به مرزهای امپراطوری چین رساندند..علاوه بر جبهه شرقی ،قبایل زیر دست یا رقیب قاراخانیان بعدها با مهاجرت به سمت غرب و جنوب غرب موجب خلق عامل سومی در کنار هویت عربی بنی عباسی و نهضت شعوبیه گردیده و به تدریج با به دست گرفتن سکان سیاست امت اسلامی با خلق تمدن طلایی اسلام در عصر غزنوی و سلجوقی پرچمداران سپاه اسلام گردیدند.طوایف ۹ گانه اوغوز(دوقوز اوغوز) که با ظهور دولت قاراخانی بیشتر به سمت غرب و جنوب مهاجرت می نمودند،سر منشا اصلی سلاجقه بودند.افسانه اسلام آوردن اوغوز خان،سرسلسله دولت اوغوزها، و نبرد با پدر و طایفه مشرک خویش تنها نمونه ای از حب اسلام در میان آنان بود.در افسانه به این موضوع اشاره شده که اوغوز خان شرط شیر خوردن از مادر در گهواره و نیز شرط پذیرش عشق همسر خویش در جوانی را اقرار به وحدانیت خداوند قرار داده است. با عشقی این چنین به شریعت، ترکان در آغوش شریعت اسلام پروریده شدند. خبر مسلمان شدن قبایل و حکومت های مختلف ترکان برای کلیسای مسیحیت و جهان غرب ابدا خبر خوبی نبود.واهمه آنان از قوای تازه نفس و این دشمنان جدید

و قدرتمند، گاه سبب پیش دستی هایی می شد که در سده های بعدی به وقوع جنگ های صلیبی انجامید. ترکان در خط مقدم نبرد علیه مسیحیان و پرچمدار و سردمدار مبارزه بودند که متاسفانه در تاریخ مدون مان چندان به آن موضوع پرداخته نشده است.
تاثیر دین در حکومت و سیاست و نیز وحدت بین دین و دولت در نهاد سلطنت، از ادیان باستانی ترکان سرچشمه می گرفت و در همه دوره ها به یک میزان نبود.

تاثیر متقابل ترکان با اسلام تا آنجا محتمل به نظر می‌رسد که ترکان نمودی از ابعاد گوناگون دین باستانی خود یعنی شامانیسم را برگرفته و با استفاده از مفاهیم موجود سنتی در آیین اسلام با آن تلفیق نموده و اسلام طریقتی و صوفیانه را رواج دادند. عشق به تانری در آیین شامانیسم معنی خود را در عنوان حب الله مجدداً باز یافت و گام‌های ابتدایی مکتب تصوف که توسط افراد معدودی از جمله اویس قرنی در صدر اسلام برداشته شده بود، تکامل یافت.اگرچه بحث خوف و رجایی که در اسلام فقهی به آن تاکید شده بود متفاوت تر از آن به نظر می رسید.

***گسترش مکاتب عرفانی در عصر سلجوقی با غزالی و سهروردی ...**

ظهور مکتب عرفانی در عصر سلجوقی با غزالی و سهروردی و بسیاری از بزرگان دیگر تنها بخش کوچکی از آثار بزرگ آن بود.این مکاتب عرفانی با تغییر و تحولات در گذر زمان موجبات تولد طریقت هایی چون بکتاشیه عثمانی یا صوفی گری و مرام مرید و مرادی شیوخ صفویه گردید که بی شباهت به رابطه شمن و شامان باستانی نبود.
بسیاری از عقاید و اعتقادات بودند که ترکان از آیین باستانی خود برگرفته و با نظیر اسلامی آنها مطابقت داده و معانی و مفاهیم جدیدی آفریدند .سوگواری های شدید مذهبی در مرگ خاقان اعظم با مراسم و آیین ویژه،لزوم وجود اوجاق ها و معابد مقدس ،قربانی کردن برای خدای آسمان(تانری[تانگری]) ، استمدادطلبی از ارواح شمن ها با وردخوانی های مخصوص و... تنها چند نمونه از آنهاست.
از سویی دیگر ترکان همان بایستگی خصایص دلاوری و رزمجویی را از آیین باستانی خویش حفظ نموده و در قامت فریضه ی جهاد اسلامی، بهتر و منسجم تر به آن پرداختند.

همان گونه که اشاره گردید ، آن ها در اقامه این فریضه چنان پیش رفتند که حتی با خویشان و هم نژادان خود در آن سوی مرزها به نبرد پرداخته و موجبات گسترش فتوحات اسلامی را فراهم آوردند.

شاید بتوان پاره ای از اختلافات امپراطوری صفوی و عثمانی را هم در این عنوان بررسی نمود که ادعای هر کدام به حقانیت و قرابت طریقت خویشتن با عقاید آبا و اجدادی از عوامل آن باشد که این عقاید سلفی اگرچه در ظاهر ناپسند ولی در باطن و خوی آنها غیر قابل کتمان بود.

محتمل است که وجود این نظیرها در آیین تشیع بهتر و بیشتر تبلور و تجلی می یافت و همین عامل به وسیله شیوخ صفویه به خوبی بهره برداری شده و سبب جذب سریع قبایل و طوائف قیزیل باش که از بزرگترین طوایف ترکان بودند گردید.

مثال جالب دیگری از فرآیند تغییر و تحول عقاید و رسومات باستانی ترکان در این خصوص شاید همان رقص عارفانه سماع در مکاتب عرفانی مذکور باشد که اگرچه تاریخ پر فراز و نشیبی در روند تکامل خود داراست و نوع اسلامی آن با ذوالنون مصری شناخته شده است اما قرابت ها و شباهت های غیر قابل انکاری با همان رقص شمنی گرداگرد اوجاق و آتش مقدس با وردخوانی های ویژه در ستایش خدای آسمان دارد.

عشق آن نبود که هر زمان برخیزی
وز زیر دو پای خویش گرد انگیزی
عشق آن باشد که چون درآئی به سماع
جان دربازی و ز دو جهان برخیزی

«مولانا»

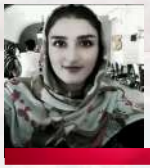

منابع:

- اشپولر،برتولد و دیگران، ترکان در ایران،ترجمه یعقوب آژند،تهران،نشر مولی، ۱۳۸۵-
-اینان،عبدالقادر، آیین باستانی ترکان (شمنیسم)ترجمه محبوبه هریسچیان،تبریز ،نشر دنیز چین،۱۳۹۵
- -بارتولد واسیلی ،تاریخ ترکان آسیای میانه (ترکستان نامه) ،ترجمه غفار حسینی،تهران،نشر توس،۱۳۷۶.
- -ذاکری،حجت اله، سومرلر(سومریان)،تهران،نشر اورال،۱۳۸۵-
- -زهتابی،محمد تقی، ایران تورکلرینین اسکی تاریخی (تاریخ دیرین ترکان ایران)،تصحیح علی احمدیان سرای،تبریز نشر اختر۱۳۸۱
- -رشید الدین فضل الله همدانی ،جامع التواریخ،تصیح محمد روشن و مصطفی موسوی،نشر البرز جلد اول تهران
- رضا دهقانی،» نقدی بر کتاب دین و سیاست دردولت عثمانی»، مجله کتاب ماه و جغرافیا ، مرداد و شهریور ۱۳۸۱،ص۱۲۰
-محمد سلماسی زاده،«خزرها در منابع اسلامی»، نشریه مطالعات آسیای مرکزی و قفقاز، تابستان ۷۹ ،ص ۲۰۱
- ناصر صدقی،«جریان تفکر و اندیشه عرفانی در ایران عصر سلجوقی» ،مجله مطالعات تاریخ فرهنگی شماره ۹ ، پاییز ۱۳۹۰، ص ۴۹

تورک تمغای لاری آزربایجان فرشلرینده

دنیز صمدپور
تورک دیل و ادبیاتی اویرنجی‌سی

آنا وطنیمیز آزربایجان دیاری گؤزل سو، هاواسی و طبیعتی اوچون أسکی زامانلاردان بری اینسانلارین یاشام اوچون سئچدیکلری یئر اولموش‌دور.
آزربایجان بیرینجی تمدن لر صاحیبی دیر. بو اؤلکهده یاشایان اینسانلار هئچ بیر زامان سوسقون اوتورمایب و هر زامان هر بیر ساحه ده گئنیش شکیل ده یوکسلیبلر. بونون اوچون بو یولدا دا یارادیجی لیق لار یاراتمیش و یئنی یوللاری یاراتماغا باشلامیش دیرلار.
اسکی زامانلاردان بیزیم آتا بابالار چودارلیق و چودار ایشی ایله مشغول اولموشدورلار و اؤز حیوانلاریندان یئمک، گئییینیش، هونر و هابئله موسیقی یولوندا بهرهلنمیش دیرلر.
«هرودوت»، «کلودالیان»، «کسنوفون» و باشقا تاریخ یازارلاری آزربایجان قالیلاری قونوسوندا بیزیم اوچون بیلگی لر وئرمیشلر.
ساسانی لر دؤنمینده(۷-۳) اینجی قرن لرده آزربایجان ماحالیندا گئنیش شکیلده فرش توخونماسی آچیلیشمیش دیر. دئییملره گؤره، بو ماحالدا تبریز، شاماخی و برده شهرلرینده گوموش و آلتین دان اولان، ساپلارلا توخونان فرش لر واریمیش و بو فرش لر دربار و شاه لار سارایيندا ایشلهنیرمیش.
آنتونی جنکینسون اینگیلیستانلی دونیا گزن ۱۶-اینجی قرنده آزربایجان دیارینا سفر ائتمیش و آلتین و گوموش فرشلردن شاماخی شهرینده بیلگیلر وئرمیشدیر.
یان ستریش، هلندلی دونیا گزن، ۱۷-اینجی قرنده آزربایجانی دولانیب و شاماخی شهرینین حاکیمینین آتینین یهرینده قیزیل و آلتین ساپلا بزکلهنن یازیلاردان آد گتیرمیشدیر.
حدود العالم کیتابیندا موغان و نخجوان شهرلرینده توخونان یهرلر و دده قورقود کیتابیندا ایپکدن اولان فرشلر و هابئله گنجهلی نظامی، خاقانی، گنجهلی اب الاولینین اثرلرینده فرش قونوسوندا و آزربایجان توخویوجولاری حاقیندا بیلگیلر الده ائتمک اولار.

آزربایجان فرشینین أن گئنیشلنمه زامانی ۲۰-اینجی قرنه عاییید دیر. زامان سورجینده فرشین نقشهلرینده دیقت چکیجی فرقلر یارانمیش دیر.
زامان گلیشمهسی‌ایله، گول، اینسان، قوش، حیوانلار، اگری و قووسلو خط و شکیللر آرتماغا باشلامیش دیر.
أن بیرینجی فرشلرده نقشلر و شکیللر آز، و شیکسته خطلر چوخ ایمیش. بو قونودا فرشین صادراتینین تاثیرینی دانماق اولماز چون آوروپا میللتلرینینده سلیقهسی بو نقشلره چوخ تاثیرلر بوراخمیش دیر.
بیزیم آماجیمیز بو یازی دا آزربایجان فرشینین تمغا و نیشانهلرینین آچیقلاماسی و اونلارلا آرتیق تانیش اولماغینیزدیر.

(۱)

۱-تورکلرین اینانجیندا یاشام یا حیات آغاجی توروغ آدی ایله یئرین اورتاسیندادیر و اوچ جهان یانی: یوخاری جهان (گؤی)، اورتا جهان (اینسانلار و آیری جانلی لارین یاشام یئری)و آشاغا جهانی (یئرین آلتی) بیربیرینه باغلاییر.
تورک تمغالاری بیزیم آتا-بابالاریمیزین بو جهانا اولان دوشونجه و باخیشلارینی گؤسته‌رر . یاشام

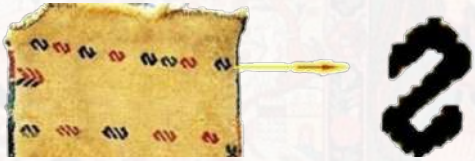
آغاجی ایسه بو دوشونجهلرده کؤکو واردیر. هابئله بو تمغای اورخون الفباسیندا «ت» سسیله واردیر کی بو تمغانین أسکی اولدوغونو یئتیریر.

(۲)

عزیز و حؤرمتلی اوخوجولاریمیز بو ساییمیزدا، تمغای لارین آچیخلاماسینا سون قویوب، گلن ساییلاردا بوندان آرتیق تورک تمغایلارینی آچیقلاییب، آراشدیراجایيق و بورادا یئرلی‌دیر عزیز و حؤرمتلی شهرام بی جوان دان، کی بیزی بو یولدا تک قویمایيب و بیلگیلندیردیلر، تشککور ائدم.

۲-حیات یا یاشام آغاجی بو شکیلده اولان زامان اوروغ- توروغ آدلانیر کی بو تمغا دا اورخون الفبامیزین ایچینده یئری واردیر و «ر» سسی وئریر. بو تمغا داها چوخ آزربایجان فرشینده گؤزه چارپیر. بو نقش و تمغا بوتون‌لوکله دونیا تورکلرینین زیور، فرش و میللی گئییم لرینده ایشلنمیش دیر.

(۳)

۳-تورکلرین اینانجینا گؤره، حیات آغاجی (بیر آغاج دیر کی تورکلرین مزار و قبر داشلارینین اوستونده واردیر)، روحو اؤلومسوزلشدیریب ، یوکسکلره چاتدیریر و قطب اولدوزونا یئتیریر.
قطب اولدوزو أسکی تورکلرین اینانجیندا «ایزد اولگن»نین یاشام یئریدیر. هابئله قاملار (شامانلار) اونلارین بوداغی ایله یئر اوزوندن یوخاری و یوکسک دونیالارا سفر ائدرلر.

(۴)

۴-بو تمغا سو برکت تمغاسیدیر کی حیات آغاجی بو دالغا تمغایین سویوندان ایچیب دویار.
بو تمغا اورخون الیفبامیزدا «آ» سسی وئریر. حیات سویونون دالغاسی تورکلرین أسکی اینانج لاریندادیر کی، حتی بو زاماندا آزربایجان فرشینده بو تمغایی تاپماق چتین ایش دئییلدیر.

عمادالدین نسیمی

علی قاسمی گنجه‌لو
دانشجوی رشته تاریخ

تمامی انسان های دنیا، متولد شده و می میرند اما هر انسانی نمی تواند در این دنیا شهرت پیداکرده و به سعادت برسد. شخصیت های بسیار نادری وجود دارد که جهان به آن ها افتخار می کند و چنین انسان هایی هستند که بعد از خود یک مجسمه ی ابدی و اسمی ماندگار باقی میگذارند. درتاریخ و سرگذشت مردم آذربایجان نیز چنین شخصیت هایی کم نیستند. یکی از برجسته ترین آن ها، سید علی عمادالدین نسیمی، شاعر و متفکر مکتب حروفیه است که در قرن هفتم هجری می‌زیست. البته نام اصلی شاعر تا این اواخر بدرستی معلوم نبوده است. تذکره نویسان قدیمی ضمن بحث از وی، نامش را عماد الدین و یا نسیم الدین می نوشتند اما بدیهی است که اینها هیچ کدام اسم شاعر نبوده بلکه لقب او بوده اند. در اسناد و مآخذ عربی درباره ی تاریخ حلب، نام شاعر را به صورت علی درآورده اند و این نام بیشتر با حقیقت وفق می دهد، زیرا در وصیت نامه ی فضل الله نعیمی نیز با همین نام برخورد می شود. فضل الله در وصیت نامه ای که در آستانه مرگش نوشته است، علی سید علی را نیز جز دوستان خود می‌آورد و این نکته موید اطلاعاتی است که مورخان -عرب، در این باره بیان داشته اند. زادگاه شاعر نیز در منابع مختلف به اشکال متفاوت آمده است. هستند مولفانی که زادگاه وی را در دهکده ی نسیم در نزدیک بغداد، در دیار بکر، در تبریز، در شیراز، در شماخی و در باکو نوشته اند. بنابه گفته پروفسور غضنفر پاشایئو، سید علی در دهکده‌ی نسیم چشم به جهان گشوده و تخلص نسیمی را نیز از همین مکان گرفته است، چون در ایام قدیم بیشتر شاعران، اسم مناطقی که در آن به دنیا می آمدند را به عنوان تخلص استفاده می کردند مانند: خاقانی شیروانی، عارف اردبیلی و...

حال که اسم و محل تولد این شاعر گرانقدر روشن گردید به اوضاع و اصول زندگی اش می پردازیم.

سید علی نسیمی علاوه بر شاعر، یکی از عارفان برخواسته از مکتب حروفیه است. بنیانگذار این مکتب فضل الله نعیمی تبریزی است که به قصد اشاعه ی افکار خود شهر های بسیاری از خاورمیانه را گردیده است، که در آخر در شهر قدیمی آلینجا، واقع در نزدیکی نخچوان به امر میران شاه، پسر تیمور اعدام می‌شوند. مکتب حروفیه نمایشگر اعتراض هنرمندان و صنعتگران شهری نسبت به تیمور و دعوت مردم به مبارزه علیه او بود، علاوه بر این در مکتب حروفیه تلاش می کردند با استفاده از حروف الفبا، مخاطبان خویش را به تامل و تفکر وادار نمایند

و علـل دسـتورات الهـی در دیـن اسـلام را به شـکلی جذاب و جالـب توضیح دهند. نسـیمی نیز نقش بسـزایی در گسـترش اندیشـه هـای ایـن مکتب داشـت. تذکره نویسـان، نسـیمی را اولیـن نماینـده شـعر سیاسـی فلسـفی تاریـخ ادبیـات و زبان نسـیمی‌را زبـان مبـارزه آذربایجـان دانسـته انـد و حتـی در ایـن کار تـا آنجـا پیـش رفته اند، کـه گفته اند:«زبان نسـیمی زبـان مبـارزه اسـت». بـا ایـن حـال نبایـد فراموش کـرد روح عرفـان و آوای« اناالحـق » در اشـعار وی مـوج مـی زنـد. او بـرای آنکـه اشـعارش در دل خواننـده بنشـیند و تاثیـر و نفوذ بیشـتری داشـته باشـد از انـواع اقسـام صنایـع بدیـع ماننـد تشـبیه و اسـتعاره، مجـاز و مبالغـه، کنایـه و ... اسـتفاده مـی کـرد و می‌تـوان گفـت در ایـن میان نقـش مهمـی در تکمیل خصوصیـات ظاهری شـعر آذربایجان داشـت و سـعی می کرد شـعر ترکی آذربایجانی را با اوزان عروضی سـازگار سـازد. وی بـرای اولیـن بـار در زبان ترکـی آذربایجانی به سـرودن رباعی هـای فلسـفی پرداخـت. بـه عنـوان نمونه مـی توان بـه رباعی زیـر اشـاره نمود:

گل کی مشتاق اولموشام دیدارینا
وئرمیشم جان زلف عنبر بارینا
محرم ائتدین چوخ منی اسرارینا
ای پری گل چک بردارینا

عامـل اصلـی کـه نـام نسـیمی را حتـی بـرای مخالفـان طریقتش‌نیـز جـاودان سـاخته تنهـا ایـن نیسـت کـه شـاعر بخاطـر مـرام و مسـلک خـود مردانـه بـه آغـوش مـرگ مـی رود، بلکـه ایمـان و عشـق سرشـاری اسـت کـه وی در آثـار خـود نسـبت به انسـان بـروز داده و مهارتی اسـت کـه وی در بیـان و افـاده ی افـکار مترقـی خویـش در قالـب زبانی شـیوا و هنرمندانـه از خـود نشـان مـی دهـد. نسـیمی میـراث ادبی سرشـار و گرانبهایـی از خـود به یادگار گذاشـته اسـت. شـاعر دارای دیـوان هایـی به زبان های ترکی، فارسـی وعربی اسـت. عـلاوه بـر این قصایـد و مثنویاتی نیـز دارد که در ایـن دیوانها گنجانیـده نشـده اسـت. تنهـا جزء ناچیـزی از دیـوان عربی او بـر اهـل دانـش و ادب معلـوم اسـت. آثـار نسـیمی در همـان دوران حیاتـش نیـز در خـاور نزدیـک رواج پیـدا کـرده بـود. اشـعار شـاعر هنگامیکـه در آذربایجان، عراق، آسـیای صغیر و سـوریه بسـر میبرد در این کشـور ها با حسـن رغبـت خوانده میشـد، همچنیـن در مـدت زمـان بسـیار کوتاهی در آسـیای میانـه و در بیـن اویغـور ها نیز اشـتهار یافت. مطابقه ی نسـخ خطـی دیـوان هـای شـاعر کـه به‌زبـان ترکی سـروده شـده و در کتابخانـه هـای مختلـف جهان نگهداری می شـود آشـکار میسـازد که شـاعر راه تکامل و پیشـرفتی بسـیار پیچیده و پر تناقـض را پیموده اسـت. هنرمندان و سـخنوران بزرگی مانند شـاه اسـماعیل خطایـی، حبیبـی، فضولـی و حتـی وافـق نیز نتوانسـته انـد از تاثیر اشـعار نسـیمی برکنار بمانند. جهانشـاه حقیقـی کـه در اوایـل سـده ی ۱۵ بسـر میبـرده، بخصـوص از نسـیمی پیـروی میکـرده و نظیـره هایـی نیـز بـر آثـار وی نگاشـته است.

***مرگ نسیمی**

اشـعار کوبنـده نسـیمی هرچنـد بـه ظاهـر عرفانـی بودند اما پیـام آزادگـی و مردانگـی به مردم مـی داد و بـه همین خاطر بـود کـه حکومـت مصـر از هـر کسـی دیـوان نسـیمی را مـی گرفتنـد بـه جـرم خوانـدن «کتـاب ضاله» بـه اعـدام محکوم میکردنـد. روایـات متعـددی در خصوص مرگ نسـیمی وجود دارد کـه یکـی از ایـن روایـات ایـن اسـت کـه نسـیمی در بـدو ورود بـه شـهر حلـب بـا صحنـه اعـدام جوانـی حروفـی مواجـه مـی شـود کـه اشـعار وی را به نـام خود خوانده اسـت تـا نسـیمی را در خطـر نیفکنـد و در چنـگال مامورین شـهر اسـیر شـده اسـت. نسـیمی تاب تحمـل صحنه اعـدام حروفی جـوان را نیـاورده و بـا معرفـی خـود موجـب آزادی آن جوان از پـای دار گردیـد. روحانیـون نیـز وقتـی متوجه میشـوند که او مرشـد حروفیـون اسـت ولـذا فتـوا میدهنـد کـه بایـد زنده زنده پوسـت از او برگیرند. او در آسـتانه ی مرگ نیز از فکر و عقیـده ی خود دسـت نمیکشـد و ندای«اناالحق» سـرمیدهد. روحانیـون کـه در برابـر ایـن متانت شـاعر خود را باختـه اند ، باسـتهزا از وی مـی پرسـند تـو که خود حقی، پـس چرا وقتی خونـت مـی ریزیـد زرد رنگ میشـوی؟ هنرمنـد حاضر جواب جسـورانه چنین پاسـخ میدهد: «من خورشـید آسـمان عشق و محبتـم کـه در افـق ابدیـت طالـع اسـت. خورشـید نیـز در هنـگام غـروب زرد رنگ میشـود»

گویـا روحانـی ای کـه فتـوای قتـل شـاعر را داده بـود گفته اسـت: «ایـن شـخص آنقـدر ملعون اسـت کـه حتـی اگر یک قطـره از خـون وی به‌جایـی بچکـد بایـد آنـرا بریـد و بـدور انداخـت» تصادفـا قطـره ای از خـون شـاعر بـروی انگشـت همیـن روحانیمیچکـد. مـردم از او میخواهنـد بنـا بـه فتـوای خـودش انگشـت خـود را قطع کنـد. آن روحانی قبـول نکرده و میگویـد ک مـن به عنـوان مثال این حـرف را گفتم. در این هنـگام شـاعر که غـرق در خون بـود صدای پیـکار جوی خود را بلنـد کـرده مـی گوید:

زاهد از بیم یک انگشت ز حق رو گردان
پوست گیرند ز عاشق، بنگر، باکم نیست

و بـا ایـن ترتیـب مردانـه و درحالـی کـه بـر دشـمنان خـود پیـروزی معنـوی حاصل کـرده به‌اسـتقبال مرگ مـی رود. در روایـت دیگری گفته میشـود که نسـیمی در شـهر عنتاب بود و یکـی از دوسـتان نزدیـک والـی بشـمار مـی رفـت. مغرضان درصـدد بـر می آینـد که بیـن او و والی عداوت ایجـاد نمایند. بدیـن منظـور یـک نسـخه از سـوره ی یاسـین را در تخـت

کفش او جای میدهند. آنها در محضر والی از او می پرسند که عقیده ی وی درباره ی کسی‌که سوره ی یاسین را در تخت کفش خود میبرد چیست. نسیمی پاسخ میدهد که باید پوست آن شخص را برکنند و او را رسوا سازند. آنگاه به او میگویند که تو با این ترتیب در حق خودت فتوا داده ای، پس سوره ی یاسین را از تخت کفش او خارج ساخته و پوست او را بر می‌کنند. در تاریخ مردم خاور زمین شخصیتهایی که با اراده ی پولادین در راه مرام و مسلک خود مردانه به آغوش مرگ شتافته و در آستانه ی مرگ نیز از عقیده ی خود دست بر نداشته اند کم نیست. بابک که مردانه در برابر دژخیمان خلیفه ایستاده و برای آنکه دشمن رنگ زردش را نبینند رخساره اش را با خون خود رنگین میسازد، منصور حلاج که در بغداد به دار آویخته شد، عین القضات که دینداران، کافرش نامیده، برویش نفت ریخته و میسوزانندش و افرادی دیگر که همه از جمله ی این راد مردانند. لیکن اعدام هیچکدام از اینها بقدر مرگ عماد الدین نسیمی، مجاهد راه آرمانهای بزرگ، فجیع و دردناک نیست. بهمین دلیل است که تا به امروز نام پر افتخار وی در خاور نزدیک همچون مظهر مردانگی، رشادت، شهامت، فداکاری، ثبات و صداقت با احترامی بزرگ برده میشود. عصر های متوالی است که آنانکه میخواهند صداقت وصمیمیت خود را نسبت به مرام و مسلک ابراز دارند و هنرمندانی که از سرسختی و پایداری در راه محبت بحث میگشایند همواره می کوشند که خویشتن را به این مجاهد راه ایده آلها شبیه سازند، پیوسته شکیبایی و بردباری و اراده ی پولادین او و فاجعه ی دردناک مرگش را به یاد می آورند.

اینک نمونه ای از اشعار ترکی وی:

مست اولوپ گیر شهر عشقه اوردا گور حقی عیان
صورت خوبان عالم چارسو بازار مست
میر مست و خواجه مست و بنده مست از جام عشق
راه مست و خانه مست و بو درو دیوار مست
مست اولوپ سویلر اناالحق زلف قاش و کیرپیک
شوله کی منصور عاشق اولوبان بردار مست
ای نسیمی سر حقین محرمی سنسن بوگون
سویله دون قدرت دیلیله معنی اسرار مست

منابع

* Yigitsozlu, zeynep, nesimi divaninin gramer yonuyle incelenmesi, nigde universitesi, nigde, ۲۰۰۷.
* آراسلی، حمید، عماد الدین نسیمی، باکو، نشریات دولتی آذربایجان، ۱۹۷۳ .
* پاشایئو، قضنفر، نسیمی حاققیندا آراشدیرمالار، تهران، نشر حریرعلم، ۲۰۱۱ .
* رحمانی فر، محمد، نگاهی نوین به تاریخ ترک های ایران، تبریز، نشر اختر، ۱۳۷۹ .
* فیض الهی وحید، حسین، دیوان نسیمی، تبریز، نشر یاران، ۱۳۸۲ .

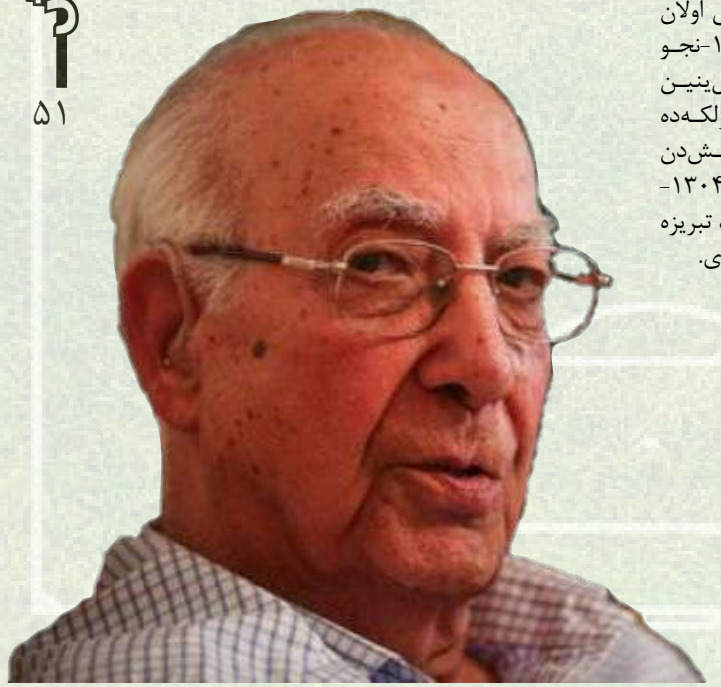
علی مسیّبی
دانشجوی کارشناسی ارشد تربیت بدنی

تبریز فوتبالی‌نین ایلک لژیونری

حسین صدقیانی ۱۲۸۲-ینجی گونش ایلینده، تبریز شهرینده آنادان اولدو. یئددی یاشیندایکن درس اوخوماق اوچون «ممووریال» مدرسه‌سینه گئتدی. آنجاق او زامانادک فوتبال‌دان بیر زاد آنلامادان، بو مدرسه‌ده درسین قیراغیندا توپ اویناماغا ماراق گؤسته‌ریب، فوتبال‌لا تانیش اولدو. حسین صدقیانی اؤز خاطیراتیندا یازیر: ((آتامین پئشه و جایگاهینا گؤره تاجیر و بازرگان‌لارلا ایلگی‌سی چوخ ایدی. اونونلادا «ممووریال» مدرسه‌سینده انگلیس، روسیه و فرانسه کونسولگری‌سینده اولان کارمندلرین اوشاقلاریلا تانیش اولوب فوتبال اوینونو اونلاردان اؤیرندیم)). حسین صدقیانی ۱۲۹۰-ینجی ایلده روس قوشونو تبریزی ایشغال ائتمه‌سینه گؤره، تبریزدن استانبول شهرینه کؤچمک زورووندا قالیر، او استانبول‌دا «کالج رابرت» مدرسه‌سینده درسین قیراغیندا فوتبالادا دوام وئریر. اون‌ایکی یاشیندا ایسه، چکدیگی زحمت و چابالارین سونوجوندا، فنرباغچه تیمینه قوشولوب، اوچ ایل فنرباغچه‌ایله تمرین ائدیر. حسین صدقیانی اون‌بئش یاشیندا (۱۲۹۷-ینجی ایلده) تحصیلی داوام وئرمک اوچون اتریش اؤلکه‌سینه گئدیر. او اتریش‌ده اروپانین ان آدلیم تیم‌لریندن بیریسی اولان «راپید وین» باشگاهینا قوشولور. صدقیانی ۱۲۹۹-نجو ایلده بو تیم‌ده یئرینی برکیده‌رک، تبریز فوتبال‌ینین ایلک لژیونری اولدو. او دؤرد ایلدن چوخ بو اؤلکه‌ده قالا بیلمه‌ییب، درسی‌نین قورتارماسینا گؤره اتریش‌دن استانبولا، عاییله‌سینین یانینا قاییدیر. صدقیانی ۱۳۰۴-ینجی ایلده عاییله‌سی‌ایله بیرلیکده، آنا توپراغی، تبریزه گلیر. او ایللرده، تبریزین دؤرد رسمی تیم وار ایدی.

۱) رویین‌تن
۲) آمریکالیلار مدرسه‌سی(ممووریال)
۳) نجات
۴) طوفان

حسین بیرینجی ایل نجات تیم‌ینده توپ اوینایییر. آتاسی، رسول صدقیانی، مشروطه اینقلابی‌نین آدلیم شخصیت‌لریندن بیری اولدوغونا گؤره، مشروطه مخالف‌لری ورینده‌ن، اؤزو هابئله عاییله‌سینین اینجیمه‌سینه گؤره، گئنه‌ده کؤچمه‌یه مجبور قالیب، بو دؤنه مشهد شهرینه ساری یوللانیرلار. حسین بیر ایل مشهد تیم‌لرینده توپ اویناديقدان سونرا، ۱۳۰۵-ینجی ایلده تهرانا چاغیریلیب، ایرانین میللی تیمینه قوشولور. همن ایلده‌ده ایلک میللی اوینونو اوینایییر. بو اویون باکی شهرینده (ایندیکی آزربایجان جمهوری‌سینین باش‌کندی) قورولور. ایران تیمینین اودوزماسیندا، گؤزه‌گلن اتفاق، تکجه حسین صدقیانی‌نین ایستوک باشماق گئیمه-سیدیر، او آندا کی باشقا اویونچولاردا ایستوک باشماق یوخایدی . صدقیانی

حسین صدقیانی(سول‌دان بیرینجی اوتوران) ،بئلژیک‌ین رویال‌شارلو تاخیمیندا / ۱۳۱۰. گونش‌ایلی

ایگیرمی‌دؤرد یاشیندا، بلژیک اؤلکه‌سینه گئتمه‌گه قرار وئریر. او بلژیک‌ده «شارلوا» باشگاهیندا ایشین باشلاییر و ایکی ایل اوردا توپ ووراندان سونرا، ۱۳۱۰-نجو ایلده بلژیک لیگ‌ینین «آقای گلی»سینی اله گتیریر. صدقیانی برلین المپیک اویونلاریندان سونرا، چوخلو تجربه ایله ۱۳۱۵-ینجی ایلده همیشه‌لیک ایرانا گلیر و بو تجربه‌لر اوزه‌رینده، ۱۳۱۶-ینجی ایلدن ۱۳۲۷-ینجی ایله‌دک ایران میللی تیمی‌نین باش‌مربی‌سی اولور.

نهایت‌ده حسین صدقیانی ۱۳۶۱-ینجی ایلین آذر آیندا، ۸۰ یاشیندایکن، دونیاسینی دییشیب، تهرانین بهشت زهرا مزارلیغیندا، توپراغا تاپشیریلدی.

تورکجه‌م منیم توم یاشامیم

یازار: احمد حبیبی

لودینگ ویتگنشتاین بؤیوک عالیم. او اونلو و بیرینجی اثرینین اؤن سؤزونده دئییر کی، آماجی دیل سینیرلارینی تعیین ائتمک دیر. یانی دیل یاشامین بیر بؤیوک پارچاسی دیر کی گرک بو آراشدیریلسین و سینیرلاری تعیین ائدیلسین. او تأکید ائدیر کی، دیل انسانین دوشونجه‌سینی دییشه بیلر و بیزیم دوشونجه‌لریمیز او چاغ آنلاشیلیر کی بیز دیلیمیزی آنالیز ائتمیش اولاق. هایدگر ده بیر نئچه یئرده دیلی منیمسه‌ییب و اونو بیر یئرده انسانین اَن یاخین قونشوسو آدلاندیریب. سقراط و افلاطون دا دیلی دوغال کؤکلو بیلیب لر. نئجه کی، ارسطو اونو توپلولوق آنلاییشی کیمی بیر مقوله آدلاندیریب. گادامر ده حقیقت و یول آدلی کیتابیندا انسان آنلاییشینی تماماً دیل واسیطه‌سی ایله بیلیب. اساساً ایکی آخیم انسانی بیلیم لرده، اؤزللیک‌له چاغداش فلسفه ده، دیل، آنلاییش مرکزینده دیر. منجه ده دیل انسانین یالنیز ویتگنشتاین دئدیگی کیمی کی، دونیا سینیرلارینی تعیین ائدیر دئییل، بلکه انسانلارین توم یاشام‌لاری دیل دیر. دئمک انسانی، انسان ائدن دیل دیر. بئله بیر فرض ایله بو سونوجو آلماق اولور کی تورکجه‌م منیم توم یاشامیم دیر دئمک منیم آنا دیلیم منیم یاشامیمی شکیل‌لندیریب. بو آنا دیلی یعنی منیم توم وارلیغیم و کسین‌لیکله هر انسان اؤز وارلیغیندان سونونا قدر مدافعه ائتملی دیر حتی بو دفاع حقی دوغال اولاراق حیوانلاردا دا وار. دیلیمیزین آزادلیغی توم یاشامیمیزین آزادلیغی دئمک دیر.

تغییر نام مناطق و شهرهای آذربایجان

امیر بدری

نام‌های جغرافیایی هر منطقه نشان دهنده‌ی هویت آن منطقه است و ریشه در فرهنگ و تاریخ و زبان هر ملت دارد و تغییر این نام‌ها موجب حذف و تحریف هویت و پیشینه تاریخی آن منطقه یا شهر می‌شود.

تغییر نام مناطق و شهرها در کشور از زمان به روی کار آمدن رژیم پهلوی (رضا خان) شروع شد. رضا خان به بهانه مدرن کردن ایران دست به یکسان‌سازی و حذف فرهنگ و هویت ملل غیرفارس زد. خاندان پهلوی با تبلیغ زبان فارسی و نژاد آریایی توسط پان آریایی‌ها و روشنفکر نماهایی که در اختیار حاکمیت پهلوی بودند، تحت عنوان ناسیونالیسم شاهنشاهی در سال ۱۳۱۶ اقدام به تقسیمات عرضی جدیدی در کشور کرد. آذربایجان که در طول تاریخ محل تحولات و اتفاقات زیادی بوده است، از سیاست نژادپرستانه پهلوی در امان نماند. نام مناطق در آذربایجان ریشه در نحوه پیدایش، شرایط و تحولات آن دارد و معرف ویژگی شهر و منطقه است. نام‌های تبریز، اورمو، توفارقان و ... ریشه در نحوه پیدایش این شهرها دارد، از طرفی نام‌های قاراداغ، قاراباغ، سینان داش(سنندج) و ... خصوصیات طبیعی آن مناطق را می‌رساند به طوریکه قارا در زبان تورکی علاوه بر سیاه به معنی گسترده و وسیع نیز می‌باشد از این‌رو نام‌گذاری این منطقه بنام قاراداغ، از وجود کوه‌های بزرگ و وسیع در آنجا حکایت دارد. جای جای مناطق آذربایجان با توجه به فرهنگ و زبان و پیشینه تاریخی نام‌گذاری شده است، حال تغییر این نام‌ها با بهانه‌های مختلفی اعم از یکسان‌سازی ملت‌ها، حمایت از زبان و ادبیات فارسی و ... ضربه مهلکی به فرهنگ و پتانسیل‌های گوناگون آذربایجان

می‌باشد که زیبایی تنوع فرهنگی در کشور را نابود می‌کند.
نکته قابل توجه این است که آیا مدرن کردن ایران با تبلیغ زبان فارسی و نژاد آریایی و تخریب زبان ترکی و دیگر زبان ها و اقوام خصوصا در کشوری مانند ایران که از اقوام و زبان‌های مختلف تشکیل شده است، به چه معنا می‌باشد؟
نکته قابل تامل دیگر این است که تغییر نام شهرهای آذربایجان هم اکنون نیز اتفاق می‌افتد. تغییر نام پل « آنا « به پل گلشهر در شهر زنجان، تغییر نام بازار» کره نی خانا» تبریز به نقارخانه و در چند روز اخیر تلاش برای تغییر نام « چار اویماق « به چهار ایل نمونه‌هایی از تغییر نام‌ها در آذربایجان می‌باشد. سکوت و ناکار آمدی مسئولان و نمایندگان آذربایجان شاید یکی از دلایل این تغییرات باشد، اما سوال این است که اگر در زمان رژیم پهلوی هدف از تغییر نام مناطق یکسان‌سازی و حذف دیگر ملل غیرفارس در کشور بود، الان هدف چیست؟
در رابطه با این موضوع میتوان به این مورد هم اشاره کرد:دولت ایران هم اکنون بخشنامه هایی را اجرا میکند که مخالف با قانون است.مثلا اجازه ندادن و سرکوب مغازه هایی که اسم ترکی دارند و از اسامی ترکی استفاده میکنند.

نمونه ای از صد ها مورد مناطقی که در طول این سال‌ها تغییر نام پیدا کرده اند :(البته این ها مناطق مشهوری هستند که تقریبا همه می‌شناسند.)
الله وردی خان کورپوسو :سی و سه پل
اورمیه :ارومیه
سولدوز :نقده
آراز :ارس
سویوق بولاق :مهاباد
تیکان تپه :تکاب
توفارقان :آذرشهر
ساین قالا:شاهین دژ
اوجان :بستان آباد

سرایسکند :هشترود
خیاو :مشگین‌شهر
ملک کندی :ملکان
گرگر :هادی شهر
ساراب: سراب
بین ائو:بناب
قاراداغ :ارسباران
ائین آلی:عون ابن علی
ساوالان :سبلان
آجی چای :تلخه رود
گون دوغان:کندوان
تاتائو چایی :سیمینه رود
دوغان چتی:زاینده رود
جیغاتای :زررینه رود
مئیدان چایی:مهرانه رود
یامچی:پیام
ساری قایا:سارقیه
گوموش قایا:دمشقیه
میشو:میشاب
باش بولاق:سرچشمه
زنگان :زنجان
عربلر:پلدشت
دیلمقان یا سلماس:شاپور
قوشا چای:میاندوآب
ساری داش :سردشت
آخما قایا :احمقیه

آرزو مرادی ثانی
دانشجوی رشته شیمی

*یامان گونون عمری آز اولار.
پایان شب سیه سپید است.
Adversity often leads to prosperity *.

۲.قورخان گؤزه چؤپ دوشر.
آدم ترسو هزار بار میمیره.
*Cowards die many times befor their death.

* زحمتسیز بال دادانمازسان.
نابرده رنج، گنج میسر نمی‌شود.
*No pain , No gain

*اؤزو یئخیلان آغلاماز.
خود کرده را تدبیر نیست.
You must lie on the bed you have made

*الله بیر قاپینی باغلاسا، آیری قاپی آچار.
خدا گر زرحمت ببندد دری زحکمت گشاید در دیگری.
* When one door shut, another open.

*آیاغیوی یورقانیوا گؤره اوزات .
پایت را به اندازه گلیمت دراز کن.
*cut your coat according to your cloth.

دالدان آتیلان داش توپوغا ده‌یر.
آب رفته به جوی باز نمی گردد.
What is done can not be undo.

*هر ددسی کورا ، کوراوغلو دئمزلر.
هر گردی گردو نیست.
*All is not gold that glitters .

*مسجدین ایچی ائشیگیندن واجبدی .
چراغی که به خانه رواست به مسجد حرام است.
Charity begins at home.

علی مسیّبی
دانشجوی ارشد تربیت بدنی

سورپرایز استاد دانشگاه ترکیه ای برای تیراختوری ها

* استاد دانشگاه ترکیه ای طی اقدامی جالب، با شال باشگاه تیراختور آذربایجان برای دریافت جایزه روی سن آمد.

* یکی از اتفاقات جالبی که در حاشیه اولین کنگره اورآسیایی علوم ورزشی به میزبانی شهر تبریز رخ داد، ابتکار یکی از اساتید دانشگاه ترکیه در مراسم اختتامیه بود.

* این استاد دانشگاه که به عنوان یکی از برترین های کنگره انتخاب شد، در حالی برای دریافت جایزه خود روی سن آمد که شال هواداری باشگاه تیراختور را بر گردن داشت. این اقدام او با استقبال بی نظیر حاضرین در مراسم اختتامیه همراه گردید که این استاد دانشگاه را به شدت تشویق کردند. جالب اینجاست که وی در مدت حضور خود در تبریز اقدام به تهیه پیراهن تیم تیراختور نیز کرده و آن را در حاشیه همایش به نمایش گذاشت.

* این استاد دانشگاه که « مجاهد فیشنه» نام دارد، جزو اساتید دانشگاه سیواس جمهوریت ترکیه در رشته مدیریت ورزشی است. او همچنین هدایت تیم فوتبال این دانشگاه را نیز بر عهده دارد. مجاهید فیشنه در رابطه با این اقدام خود و نیز نحوه آشنایی اش با باشگاه تیراختور گفت:
«من از مدت ها پیش با توجه به اینکه فعالیت زیادی را در رشته فوتبال داشتم با اکثر اهالی فوتبال کشور ترکیه در ارتباط هستم. یکی از دوستان صمیمی من ارطغرول ساغلام است که سال گذشته به عنوان سرمربی در تیم تیراختور حضور داشت. پس از اینکه ساغلام در تیراختور حضور یافت من علاقه بسیاری به این باشگاه پیدا کردم. چرا که او از جو شهر تبریز، باشگاه تیراختور و هواداران عاشق این تیم برایم صحبت کرده بود. پس از اینکه این صحبت ها را شنیدم به تحقیق در اینترنت پرداخته و متوجه شدم که تیراختور یکی از تیم های پر طرفدار و قدرتمند فوتبال ایران است. مهمترین عاملی که باعث شد من این باشگاه را تا این حد دوست داشته باشم هواداران و جو ورزشگاهش است که واقعا برایم جالب توجه بود.»

* تیـم تیراختـور آذربایجـان بـا صعـود مجـدد خـود بـه لیـگ برتر علاوه بـر اینکه شـور و نشـاط به فوتبال کشـور تزریـق کرد، در راسـتای گسـترش فرهنـگ تورکـی آذربایجانـی و نیـز حرکـت هویـت طلبـی (تورکچولـوک) در آذربایجان نقش بسـزایی داشـته اسـت. از ایـن رو در داخـل و خـارج کشـور هـواداران میلیونـی را معطـوف خـود کرده که عشـق و علاقه خاصـی به این تیـم دارند.

* اولین کنگره اورآسیایی علوم ورزشی(Essc)
با شعار، ورزش برای صلح و تندرستی، به میزبانی دانشکده تربیت بدنی در دانشگاه تبریز برگزار شد.
و بـا ارائـه ۶۰۰ مقالـه علمـی ورزشـی در حیطـه ی رفتـار حرکتـی، مدیریـت ورزشـی، فیزیولـوژی ورزشـی و طـب ورزشـی از کشـورهای تورکیـه، آذربایجـان، آمریـکا، رومانـی، بوسـنی، مقدونیـه، قبـرس، عـراق و ... انجـام پذیرفت.

* ایـن کنگـره با حضور میهمانان خارجی، اسـاتید، دانشـجویان و قشـر ورزشـی دانشـگاه تبریـز از روز چهارشـنبه ۱۸مهرماه به مـدت دو روز برگـزار گردید.
در مراسم اختتامیه از مقالات برتر و اساتید رده بالای خارجی تجلیل به عمل آمد.

دانیشان شکیل‌لر:

تورکجه‌ده، سسلی حرف‌لرین یازیلیش شکلی

نشانه‌های‌واکه‌های‌ترکی	مثال	معادل حروف لاتین	
آ ، ـا	آلماق (گرفتن)	A , a	almaq
ا، ـَ ، ـه، ه	ال (دست)	Ə, ə	əl
ای، ـیـ ،ی	ایلان (مار)	İ, i	ilan
ایِ، ـیـ ، یِ	قیزیل (طلا)	I, ı	qızıl
اوْ، ـوْ، وْ	سوْل (چپ)	O, o	sol
اوُ، ـوُ، وُ	سوُز (سخن)	Ö, ö	söz
او، ـو، و	اولدوز (ستاره)	U, u	ulduz
اوٌ، ـوٌ، وٌ	دوٌزمک (چیدن)	Ü, ü	düzmək
ائـ ، ـئـ ، هٔ	یئل (باد)	E, e	yel

@Ato_tabrizu

ساتیشی: ۲۰۰۰ تومن